

Väster Tvärnö By

med avsöndrade hemman

under fyra århundraden

Andra upplagan

Martin Ahlsén

FÖRORD

D en påfallande nyfikenhet och det stora intresse, som fortfarande finns hos medlemmarna i Studiecirkeln TVÄRNÖ FÖRR OCH NU, har givit mig inspiration och uppmuntran att fortsätta dokumentationen av Tvärnös historia. Cirkeln, som är ansluten till Studieförbundet Vuxenskolan i Östhammar, har hittills arbetat under 6 år.

Tidigare har skrifter publicerats om Södergården och Mellangården i Öster Tvärnö by (1990) och om Norrgården i samma by (1991). Dokumentation sträcker sig över fyra århundraden.

Årets skrift behandlar VÄSTER TVÄRNÖ by och dess fyra ursprungliga gårdar, men också senare avsöndrade hemman och tomter. Även här omfattar dokumentationen tiden från början av 1600-talet till våra dagar.

Ett varmt tack vill jag rikta till alla som bidragit med gamla gårds handlingar och annat faktaunderlag samt gamla föremål, fotografier, personliga minnen och hörsägnar. Ett särskilt tack riktar jag till Thure Eriksson, som ställt nära 400 sidor handskrivna handlingar, daterade från år 1720 till förfogande samt till Paul Jansson från Lavarö, vilken spontant delat med sig av sina forskningsresultat.

I en skildring av denna art kan uppräknings av en mångfald namn och årtal knappast undvikas. För att läsaren lättare skall kunna orientera sig rekommenderar jag därför att man samtidigt följer ägareförteckningarna över de olika hemmanen. Förteckningarna är placerade i slutet av boken.

I några avsnitt har fantasin fått ett visst spelrum för att ge mer liv åt timade händelseförlopp, men även där vilar berättelsen i regel på bevarad dokumentation.

Kommentar till andra upplagan:

Det har varit mycket uppmuntrande att så många från när och fjärran, som läst eller hört talas om skriften om Väster Tvärnö by, låtit höra av sig. Dels rör det sig om personer, som ville veta mer, men också sådana, som själva hade intressanta saker att berätta. På så sätt har texten en komplett antavla kunnat upprättas över den för värnpliktsvägran efterspanade 19-åriga sjömannen, vars sondotter i Australien under 20 år sökt sina rötter och som nu fått en komplett antavla från Det 30-åriga krigets dagar.

Tvärnö, Östhammar i juni 1997

Martin Ahlsén

Innehåll.

Förord.....	3
Väster Tvärnö by - från Kristi födelse till nutid	6
Storskiftet 1772	8
Storskiftesförrättningen	12
Nyare tider	15
Laga skifte	16
Tiden mellan storskifte och laga skifte	20
Drängen Wännström - en främling bofast på Tvärnö	26
Hemmanet B - Ab	31
Karl Gustav Blomgren köper hemmanet B - Ab	36
Hemmanet D vid storskiftet, Bd vid laga skiftet	45
Kvarngärdet	50
Ekensberg	56
Nyrudan	58
Nyborg	60
Stensberg	65
Hästhagen	67
Bodahagen	70
Ekbacken 9:6	72
Bilagor	74

Väster Tvärnö by— från Kristi födelse till nutid

Väster Tvärnö bys fyra ursprungliga gårdar låg samtliga på den av kartans höjdkurvor, som idag markerar 10 meter över havsytan. Så var också fallet med Östra Tvärnös tre hemman, varav man kan dra slutsatsen att de är ungefär jämgamla och samtliga härstammar från tiden för Kristi födelse.

Tvärnö såg ganska annorlunda ut på den tiden. I sänkan mellan det vid laga skiftet 1873 utlokaliserade Kvarngärdet och hemmanet Karlholm, eller Bromsäng som det vanligen benämns av ortsborna, trängde en havsvik in så att nordvästra delen av Tvärnö bildade en särskild ö benämnd Arnö (med modernt språkbruk skulle den ha hetat Örnön). Detta ger också förklaringen till att gränsen mellan Hargs och Börstils socknar drogs mitt i denna havsvik. Gränsen består geografiskt än idag, men ännu märkligare är att den fortfarande markerar en bestående social gränsdragning.

I byarna finns ännu originalkartor från början och mitten av 1700-talet. Många av dagens låga öar och skär finns inte utsatta på dessa kartor eftersom de då fortfarande låg under havsytan. Däremot finns flera ganska stora öar markerade, som idag är sammanvuxna med huvudön eller med andra mindre öar. År 1947 fick Tvärnö broförbindelse med fastlandet vid sundet Tuskö Tappan och ett tiotal år senare med grannön Raggarön. Därmed upphörde också den regelbundna båttrafiken mellan ön och Östhammar.

Först i slutet av 1930-talet kom telefonen till ön och några år senare elektriciteten. Men det dröjde ytterligare flera år innan man vant sig vid att utnyttja dessa moderna hjälpmedel. Man var invand i tidigare generationers tanke- och arbetssätt och höll gärna på gamla traditioner. Tack vare detta finns ännu idag många gamla fina byggnader, redskap och bruksföremål i gott förvar. Detta framgick icke minst av den utställning som de då på ön samverkande föreningarna anordnade sommaren 1991 och som gav en unik inblick i tidigare generationers liv.

Redan före broförbindelsen med fastlandet hade sommargäster upptäckt den vackra naturen och den underbara blomsterprakten på ön. Det ökande välståndet och en längtan efter skön avkoppling från stressande stadsmiljö gjorde att antalet fritidsboende från och med 1950-talet ökade snabbt. De bofasta familjerna utgör idag endast cirka 1/7 av öns samtliga hushåll, men de utgör fortfarande kärnan av öns befolkning. Levnadsförhållandena under de senaste fyra århundradena på ÖSTER TVÄRNÖS tre gårdar har skildrats i tidigare skrifter. I den här får vi stifta bekantskap med ägarna av VÄSTER TVÄRNÖ bys fyra gårdar under samma tidsperiod och med episoder ur deras vardag.

Storskiftet år 1772

Loftboden på hemmanet Ab — Tvärnös äldsta byggnad

Det var svårt för Anders Mathsson på hemmanet B (se karta på föregående sida) att få en blund i ögonen natten till den 18 augusti 1772. Vid den här tiden på året brukade annars sömnen inte låta vänta på sig. Dagarna var fortfarande långa och efter kvällsvarden dröjde det ytterligare minst en timme innan solen drog sig ner bakom horisonten och lämnade efter sig en aftonrodnad, som sakta avtog under den närmaste timmen. I vanliga fall var de långa dagarna fyllda av tungt skördearbete. Åkerlapparna var inte stora. En del bar hö och höbärgningen var redan överstökad vid det här laget. Det mesta var i förvar under tak i de små ängsladorna och skulle forslas hem till fähusen först i vinter, då det var lättare att köra med kälkfordon. Men säden var fortfarande obärgad. Hade man misslyckats med höet var det illa nog, men där fanns ändå lövtakten att ta till. Sädeskornen var viktigare. Det gick ju att blanda bark i brödet på nödårsvis, men hellre slet man dubbelt mot vad kroppen tålde för att i första hand nödtorftigt fylla behovet av råg och korn.

Efter Karl XII-krigen låg stora delar av det svenska jordbruket övergivet, men därefter skedde med statlig hjälp en relativt snabb återhämtning och befolkningen ökade snabbt. Men flera munnar att mätta krävde också större arealer att skörda. Århundradens landhöjning gjorde väl sitt till att öka åkerjordens omfång, men det var inte tillräckligt. Den del av ön, som tillhörde Västra Tvärnö by, var till större delen mycket stenbunden. Därför var det en tävlan mellan byns fyra bönder, Anders Andersson, Per Johansson, Erik Ersson och Anders Mathsson att söka rätt på de få lättbrukade jordbitar man kunde finna i skog och på äng. Då ön emellertid är cirka 2 kilometer bred kom de små nyodlingarna att ligga långt ifrån var-

andra och ännu längre från bybebyggelsen. Oftast var det också så att om någon av byborna hade funnit en lämplig nyodling måste han kunna anvisa de övriga grannarna en motsvarande för att hans uppodling skulle godkännas på bystämman. Det var i de flesta fallen svårt, varför den planerade "nyruden" måste delas i fyra delar att fördelas mellan byborna. I regel blev det klövjestigar mellan byn och nyodlingarna till att börja med.

Vid den här tidpunkten fanns det gott om sådana små åkrar spridda över hela ön från Saltsjön i väster till Raggaröfjärden i öster och man kan lätt förstå vilket slit det måste ha varit att samla tillräckligt i ladorna för att klara den förestående vintern. Helst borde man ju också ha en viss beredskap för kommande nödår, som man visserligen varit ganska förskönad från under de senaste 30 åren, men som kunde återkomma när som helst. Nu levde man också i okunnighet om den missväxt som skulle drabba ön flera år i följd under slutet av 1770-talet och början av 1800-talet.

Nog hade Anders slitit tillräckligt hårt den senaste veckan för att han skulle vara förtjänt av en god och stärkande nattsömn, men nu hade han kommit ur gängorna riktigt. Var det för att han svikit sin plikt mot jorden, för att han vid 40 års ålder och i höjden av sin mannakraft inte böjt sin rygg eller lyft en tjuga under hela dagen, eller var det för att han inte var van att tillsammans med sina grannar sitta och diskutera med för honom vilt främmande människor saker, som inte bara skulle påverka hans återstående liv utan även kommande generationers.

Anders kunde inte heller klaga på att han saknade hjälp i sitt slit på hemmanet som han övertagit efter sin far. Anders gifte sig år 1760 med den 11 år yngre Brita Mattsdotter, då 18 år gammal.

Året därpå föddes deras första barn, sonen Matths, som nu vid 11 års ålder kunde läsa innantill lika bra som föräldrarna och som vid husförhåret fick fullt godkänt i både Luthers och Svebelii katekes trots att någon regelbunden skolgång ännu inte hunnit ordnas på ön.

Dottern Margta föddes år 1763, när Matths var 2 år, men Brita kunde ändå vara till så god hjälp, att de klarade hemmanets skötsel själva. Två år senare, 1765, föddes sonen Anders och med två barn hängande i kjolen blev det omöjligt för Brita att hjälpa till med utesysslorna i någon större utsträckning.

Anders städslade därför samma år en 19-årig dräng Matts, som stannade i tre år. Vid den tiden hade den äldsta sonen fyllt 7 år och ansågs kunna göra så stor nytta att de åter kunde driva hemmanet med egen arbetskraft. Under åren 1766, 1768 och 1769 födde Brita ytterligare tre söner, Johan, Eric och Olof. Därför var det kanske inte underligt att det sjunde barnet Per, som kom till världen år 1771, inte stannade hos dem så länge. Han dog samma år, men redan året därpå föddes sonen Lars och därefter Brita år 1774. År 1777 föddes ytterligare en dotter, som blev det sista tillskottet i den 9-hövdade barnaskaran. Vid 34 års ålder hade Brita vårdnaden och uppfostran av nio barn.

Under tiden hade Brita haft viss hjälp av sin mor, Brita Johns-dotter, som efter makens död 1764 flyttade hem till henne, men det blev ingen långvarig hjälp, för modern dog redan efter ett par år.

Nej, inte kunde Anders klaga på dålig hjälp i sitt arbete. Brita var fortfarande i sin bästa ålder, 29 år, Matths var 11, Margta 9, Anders 7 och Eric kunde allt emellanåt vara till viss hjälp trots att han bara var 5 år.

Och grannarna? Inte hade han haft någon sömnlös natt hitintill för deras skull. Anders Andersson, på hemmanet betecknat A, var 8 år yngre än Anders Mattsson gift med den 6 år yngre Maria Ersdotter, som vid giftermålet 1764 flyttade från Häverö till Tvärnö. Liksom Anders var hon väldigt snäll och förnöjsam, kanske litet för snäll till och med och det spordes bland folk att kyrkoherde Olof Sylvén i husförhörslängden antecknat "enfaldig" vid hennes namn trots att hon ändå kunde läsa innan-till och kunde åtminstone Luthers katekes. Anders och Maria fick tillsammans 6 barn, men den här dagen då Anders grämde sig över sin sömnlöshet var ännu bara den äldste född. Det var Anders som nyss fyllt fyra.

Den andre grannen, Pehr Johansson på hemmanet D, var född år 1726. Han var alltså 48 år gammal, dvs 6 år äldre än Anders. Hustrun Caisa Hansdotter var tre år yngre. Hon var bördig från Börstil och gifte sig 20 år gammal. Med 2 - 3 års mellanrum föddes de nio barnen Caisa, Margta, Brita, Stina, Johan, Hans, Peter, Anders och Mats. Anders dog endast ett år gammal, men de övriga barnen var goda lekkamrater och fyra var jämngamla med Anders och Britas barn. Så mycket lek blev det väl inte barnen emellan, men visst hade de senare, som ungdomar, mycket roligt tillsammans även om det skilde några år emellan dem .

Den tredje grannen var Eric Ersson på gården C. Om honom berättas det mera längre fram på sidan 50

Det måste nog i alla fall ha varit Lantmätarens besök den 17 augusti, och hans redogörelse för det av riksdagen år 1749 stadfästa beslutet om storskifte av rikets jord, som satte griller i den annars så lugne Anders huvud. På de stora gårdarna på fastlandet var nyordningen genomförd för flera år sedan. I kustlandet och på öarna, där jordbruket mest var att betrakta som binäring, hade inte nymodigheten slagit igenom ännu efter 20 år, och det var nog många som trodde att de skulle förskonas ifrån eländet. Alldeles tokigt var det väl kanske ändå inte. Det var man trots allt fullt överens om. Att från grannen överta en jordbit som låg alldeles intill ens egen var väl fullt i sin ordning. Men att i byte överlåta en liten teg av motsvarande värde, en teg som far eller farfar eller kanske släktled ännu längre tillbaka röjt upp och nyodlat! Hur många stora stenbumlingar hade de inte kämpat med, hur många alnar diken hade de inte grävt för att få den torrlagd något så när och hur många vändor hade inte oxarna gjort över den knaggliga åkerlappen innan det blivit någon skörd? Och hur många småstenar hade inte under årens lopp samlats som en extra skyddsvall längs gärdesgården runt åkern. Nej, så taktlös kunde man inte vara att man släppte den ifrån sig.

Men visst skulle det fullt ärligt talat vara bra skönt att ha litet större tegar att bruka, att inte vara så helt beroende av grannarna vid vårbruk och i skördetid och att få sina ägor något närmare inpå knutarna.

Visst hade det man och man emellan talats en hel del om det befängda beslutet om storskifte under de mer än 20 år som förflutit sedan lagen antogs, men riktigt förstod inte Anders och ingen annan i byn heller vad det innebar. Lantmätaren hade berättat en hel del om dess förhistoria och de fördelar man i regel nått. Och visst var det intressant, det som lantmätaren hade att berätta. Men vågade man tro på det på fullt allvar och var inte förhållandena här ute i Roslagen helt annorlunda mot dem inne på fastlandet? Och var det inte litet motstridiga uppgifter han lämnade? Enligt de Kungliga förordningarna skulle ju inte mindre än $1/8$ mantal få avsöndras från stamfastigheten och Anders visste att både $1/16$, $1/32$, $1/64$ ja t o m $1/128$ mantal hade godkänts vid domstolen.

Lantmäteriet hade börjat sin verksamhet vid slutet av 1620-talet med att upprätta geometriska kartor för skattelägningsändamål.

Varje åker inritades på den nya kartan och den angavs i öres- örtugs- respektive penningland och även jordmånen noterades. Dessutom skulle lantmätaren föreslå hur många tunnor säd, som skulle sås på varje teg. Det rådande förhållandet med bybornas smala tegar intill varandra och utspridda över hela ön var en följd av det urgamla hammarskiftet. Det avlöstes sedermera av det s k solskiftet, som skapade viss ordning så till vida att skiftenas olika tegar lades i samma ordning räknat från solens skenbara vandring över himlavalvet. Problemet med mångfalden av små tegar kvarstod emellertid.

Under första delen av 1700-talet verkade en Jacob Fagott som överdirektör för lantmäteriet. Han hade varit över i England för att studera engelskt jordbruk och han fann att man där med mycket god framgång fört samman byars ägor till större skiften och ibland till ett enda. Han pläderade ivrigt för ett liknande tillvägagångssätt i Sverige och han gjorde det med sådan framgång, att riksdagen redan år 1749 utgav en första storskiftesförfattning.

Det gick ganska trögt att få någon fart på förrättningarna. En hel del större gårdar i södra landsändan hade börjat och där insåg man snart fördelarna. Modifierade stadgar, bättre anpassade till verkligheten, hade utfärdats 1762 och 1766, men myndigheterna insåg snart att man måste starta en propaganda för att påvisa storskiftets välsignelse, "främst bland de enfaldige". Då inte ens det hjälpte på vissa håll utfärdades förordning om böteshot mot tredskande år 1783.

Så långt behövde det aldrig gå för Väster Tvärnö by. Landshövdingen i Stockholms län, dit Tvärnö hörde på den tiden, utfärdade den 22 mars år 1770 ett "Remissorial" vari storskifte för länets återstående byar påbjöds. Länets hövding var en mäktig och respekterad man. Enbart tituleringen inbjöd vördnad bland vanligt folk: Högvälborne Herr Grefven, Landshövdingen och Riddaren av Kongl Majestäts Nordstjerneorden Jacob Johan Ryttenberg var hans namn.

Storskiftesförrättningen

Se karta sid 7

Storskiftesförrättningen hade påbörjats och fortskred till att börja med smidigare än väntat. De fyra hemmanen måste ställa upp med hjälpare åt lantmätaren och hans skrivare vid uppmätningen och "graderingen" av de olika tegarna, ängarna och den hittills gemensamma skogen. Graderingen innebar en kvalitetsbedömning, såsom jordmånen på och avkastningen från åkerjorden. För ängsmarken angavs om den var sumpig, myrländig, stenig, hårdvall o s v och även vilken avkastning i hö den gav. För skogen angavs om den nyligen avverkats, förekomst av grov skog, bergigt område och impedimenter, d v s värdelösa områden med tjärr, myrar eller annan oländig terräng. Allt detta tog tid men skedde i fullt samförstånd.

Sedan återstod uppdelningen och då var det slut på grannsämjan. Meningen var att alla fyra grannarna skulle få likvärda andelar av byns areal. Beroende på markens kvalitet kunde ytomfånget variera något. Nu var det så att Per Johansson och Eric Ersson hade odlat upp mer av den oskiftade marken än sina grannar och de ville bestämt ha sin lön för den möda de nedlagt med motsvarande större del av åkermarken. Från början var det visserligen sagt att alla grannar skulle få lika andelar vid byns delning, men inte ville de för den skull skänka bort de värden som skapats i de nya tegarna. Efter en långvarig dispyt godtog de omsider lantmätarens förslag att Anders Andersson och Anders Mathson skulle få två "myrträder till uppodling" medan Per och Erik som vedergällning för nedlagt arbete skulle få 72 Daler kopparmynt samt för redan uppförd gärdsgård 20 lass gärdsel och 200 par störr. Helt nöjd med överernskommelsen var väl ingen men inte heller helt missnöjd, och snart hade man glömt det hela. Det dröjde inte heller många år förrän man till fullo insåg fördelarna med det genomförda skiftet.

En som däremot inte skulle ha varit nöjd, om han fortfarande varit i livet, var gamle lantmätaren Fagott. Hans målsättning var att gårdarnas nyskiftade jord helst skulle ligga i en sammanhängande åkerlott eller åtminstone högst fyra. Bönderna i Väster Tvärnö var måna om att behålla bygemenskapen och något annat hade heller inte ifrågasatts. För att något så när rättvist kunna fördela jord av god kvalitet, och sådan med mindre god eller dålig, fick de finna sig i att ha de nya tegarna upspridda på 25 olika håll. Samma var förhållandet med ängsmark och hagar.

Nu hade också skogen fördelats mellan de olika hemmanen och vart och ett hade tilldelats en areal om drygt 110 tunnland. Den hade delats i 12 olika skiften, varav de större delats i fyra lotter, en för vardera hemmanet.

I sin avslutning av protokollet från skiftesförrättningen ger lantmätaren oss också en del intressanta upplysningar om förhållandena i byn på 1770-talet. Fiske med not, nät och ryssjor idkades till husbehov men inte för avsalu. Nödtorftigt mulbete fanns i byn. En väderkvarn, gemensam för två hemman, fanns på nuvarande Hagaberg. För övrigt bestod böndernas

utkomst och näring förnämligast i huggande av sjöved, brännved i långa längder, vilken de med egna båtar om 40 famnars dräkt själva förde till Stockholm.

Anders Mathson kunde dra en lättnadens suck och åter glädja sig åt ostörd sömn när storskiftet äntligen blev fastställt den 19 januari 1773. En månad dessförinnan hade det kungjorts i kyrkan. Eftersom ingen hade opponerat sig däremot kunde Frösåkers tingsrätt därför slutgiltigt fasttälla skiftet.

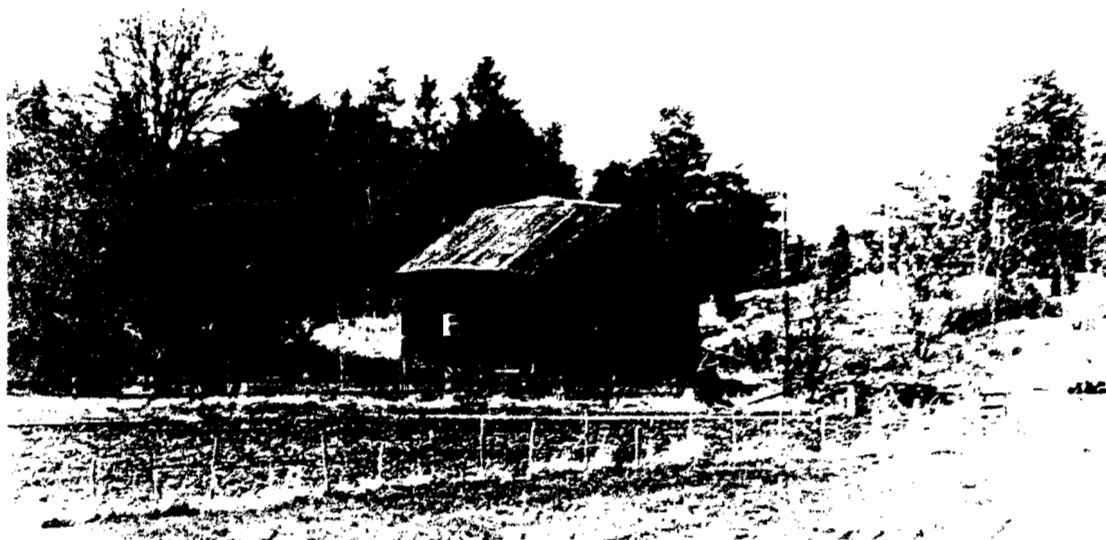
Källarstugan på hemmanet B

Egentligen var inte lantmäteriförrättningen något helt nytt för Anders. Hans far Erik Ersson, född år 1693, och jämnåriga mor Brita Andersdotter, hade båda upplevt ryssarnas härjningar i Roslagen år 1719 och vid det tillfället fått sina gårdshus nedbrända. Några år senare hade Mats Ersson från Öster Tvärnö begärt fördelning av den ditintills gemensamma byskogen mellan byns gårdar, utstakning av gränsen mellan de båda byarna Väster och Öster Tvärnö samt en fördelning av byns öar och skär mellan de tre gårdarna. Erik hade deltagit i gränsöverenskommelsen och han hade många gånger förklarat för sonen Anders hur gränsen gick från Örnörret vid Raggarövik, över Gräsmåsröret mitt på ön ner till Brantbacksröret vid Saltsjön.

Anders gick ur tiden år 1817 och året därefter följde hans hustru Brita, 75 år gammal.

Kvarlåtenskapen delades av hennes 13 barn, men det blev nog så blygsamma summor på var och en. Guldring, silversnusbosa, psalmbok, glasögon och glas värderades till ca 7 Daler. Därtill kom gång- och sängkläder för 35 Daler samt en osäker revers på 48 Daler.

Grannsämjan inom byn var snart återställd. Man behövde inte längre alltid anpassa sig till grannarnas arbetsordning och tider, som förr var nödvändigt på de smala tegarna. Men Anders hade också upptäckt nya sidor hos sina grannar, sidor som han tidigare inte observerat. Att Anders Anderssons hustru Maria skulle vara enfaldig t ex, det hade han aldrig tänkt på tidigare. Men när han närmare tänkte efter När han såg henne gå och räfsa hö bland de andra kvinnorna gick hon alltid baklänges. Alla de andra räfsade framför sig. Det var inte svårt att se att Maria räfsade väl så rent som de andra, och inte gick det saktare heller. Det som skilde dem var att Maria hade outtömda krafter att fortsätta till synes hur länge som helst medan de övriga förväntansfullt bidade nästa vilopaus.

Loftbod

Maria var på raska fötter på väg till Sjöheden nere vid Saltsjön för att titta till korna som betade där. Det var en dag i augusti efter middagsmålet. Det hade regnat de två senaste dagarna, men nu hade molnen åter skingrats. Karlarna tog det litet lugnt idag eftersom säden ännu var för våt för att bärgas och då tyckte Maria att hon inte behövde ha dåligt samvete om hon lämnade vardagssysslorna för en stund. Sjöheden låg vid stranden väster om den rikligt tilltagna allmänna vedplatsen söder om skiftet Starrbäcken. Tillsynen av kreaturen var nog ändå ett litet svepskäl och omvägen över Humlegården onödig. Det hade varit närmare att gå över Tomthagen raka vägen ner till Lill Gärdet där Anders och hon nu ägde en av de fyra tegarna. Vad som intresserade henne där var hennes egna lilla hemliga rågsådd.

För några år sedan hade Anders, hennes man, sått råg på sin teg Sura-korsskiftet, den bästa åkerjorden i byn och som gav 7:e kornet. Som jämförelse kan nämnas att vi med vanlig konstgödselgiva idag förväntar oss 25:e - 30:e kornet på de bästa Tvärnö-åkrarna och upp till 40:e kornet på Uppsalaslätten. Maria hade intill dikesrenen observerat en rågplanta som var betydligt kraftigare och rikgivande än alla de övriga, och hon tog

gärna vägen därförbi så ofta hon kunde. När skörden skulle bärgas tog hon axen i förvar och sparde dem till nästa vår, då hon sådde några korn i lerkrukor placerade i köksfönstret och resten i källandet ute på hustomten. Inte blev det väl så som Maria hoppats, men hon fick i alla fall fram några nya plantor, som bar nästan lika fina ax. Inte hade man i gårdarna varken tid eller plats att ägna sig åt krukväxtodlingar i någon större utsträckning och det som fanns var krukväxter för de vackra blommornas skull. Men rågplantor? Det var ett bra konstigt påhitt. Kyrkoherde Sylvén hade hört talas om saken och vid husförhöret i gården hade han själv kunnat övertyga sig.

Anders tyckte nog också att det var ett litet ovanligt tilltag men tröstade sig med att om Maria tyckte det var roligt så borde hon få fortsätta. Hon hade inte så många att vara tillsammans med utanför familjekretsen och inte gjorde hon anspråk på så stor uppmärksamhet heller.

Snart hade hon samlat så många rågkorn att det skulle räcka till en liten provodling och hon lyckades övertala Anders om hans bistånd. Inte blev det väl den praktodling Maria drömt om men att det nya utsädet gav bättre skörd än det gamla var inte att ta miste på. Det dröjde inte länge förrän grannarna med visst avund jämförde sina skördar med Anders' men orsaken var man inte särskilt intresserad av att diskutera. Och i kyrkboken blev det inte någon ny kommentar. Kyrkoherde Sylvén kände visserligen till det hela och förmanade också sockenborna att inte så på hälleberget, men därutöver gav inte Den Heliga Skrift någon större vägledning i jordbruksfrågor.

Anders' och Marias son Anders övertog gården och därefter följde ytterligare två generationer med Anders Anders söner på hemmanet, som på storskifteskartan betecknats med bokstaven A. Hela mantalet låg med sin ränta under "Cammar Herren Wälborna Herr Carl Wattrang, far till en senare aktuell släkt Braunerhjelm.

Nyare tider

Över 100 år hade förflutit sedan storskiftet genomfördes i Väster Tvärnö by. Det hade varit många goda år med hygglig skörd och gott fiske. Det hade också varit dåliga år, ibland flera dåliga år i följd, och att tala om nödår då var verkligen ingen överdrift. Ett år gick tjälen ur jorden under midsommarveckan och i mitten av oktober var det slädföre.

Under sådana förhållanden slet människorna på ön mycket ont. Sämst var det för barnen. Barndödligheten var stor, främst i difteri och bröstfeber, men även kikhosta och lunginflammation skördade många offer. Samtidigt var barnafödandet också stort och antalet överlevande barn var större än under de senaste århundradena. De ungdomar som hade klarat sig igenom barnaåren med livet i behåll, var tydligen begåvade med en god fysik och enligt trovärdiga källor fanns det inom Frösåkers kontrakt,

under 25-årsperioden 1774 - 1800, 26 personer över 100 år . De äldsta var 108, 110 och 115 år när de avled, högre ålder än vad som är vanligt idag.

Motståndet hade från början varit stort när storskiftet kom på tal under slutet av 1760 och början av 1770-talet. När det väl var genomfört kom man underfund om att det inte längre var en välsignelse att allt blev kvar vid det gamla. Industrialiseringen ute i Europa hade fötts ur idéerna om rationalisering och effektivisering och dessa tankegångar hade också fått spridning i vårt land, främst i städer och större samhällen.

Den växande skaran ungdomar fick det trångt på befintliga hemman. En del prövade lyckan inåt land och andra sökte sig ut på sjön. Många ville fortsätta det liv de var vana vid men skulle allra helst vilja bilda familj och bosätta sig på en egen jordlott. I byn var det för trångt. Där- emot fanns det avlägsna tegar här och var på ön. Med hänsyn till den tid det tog att bruka dessa, kunde det för ägaren vara en god affär att arren- dera ut dem och därigenom få en liten extra inkomst utan att behöva ar- beta. Dessutom kunde han kanske få hjälp på den egna gården, när extra arbetsinsats behövdes. Ibland var det frågan om försäljning av en åker- lott, men det var inte så vanligt. Det blev oftast en senare fråga, när ar- rendatorn ville inlösa sitt arrendehemman.

Flera exempel på sådan avsöndring finner vi på Västra Tvärnö: Boda- hagen, Ekensberg, Hästhagen, Nordan på myran, Nyborg, Nyruden och Stensberg.

Laga skifte år 1878

Se karta på nästa sida

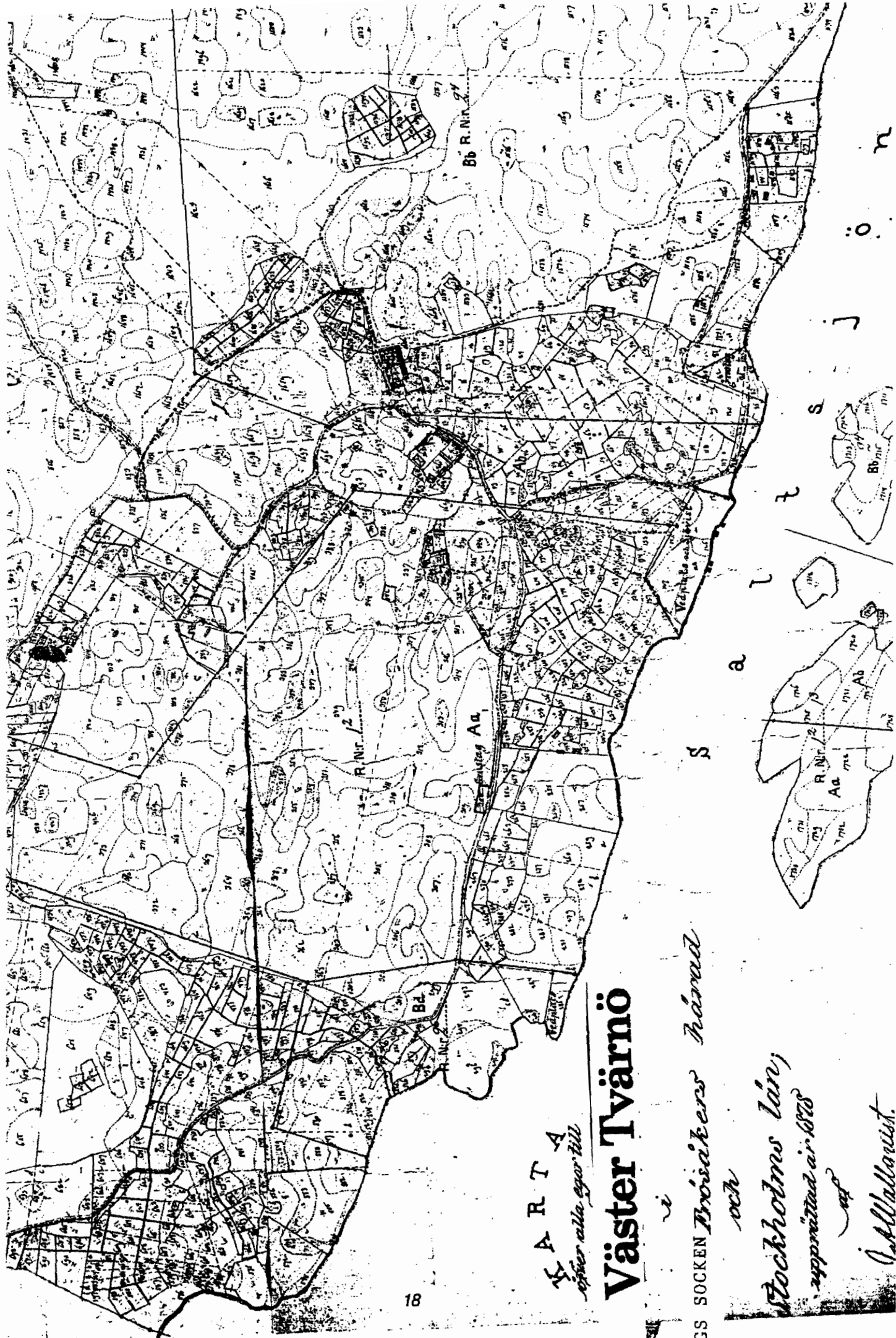
1700-talets storskifte hade visat sig ge goda effekter när det väl var ge- nomfört. Man hade fått upp ögonen för att man var inne på rätt väg. Men fortfarande låg ägorna spridda bland grannarnas åkrar över stora områ- den. Väster Tvärnö kunde där tjäna som ett riktigt skräckexempel.

År 1827 kom lagen om LAGA SKIFTE. Enligt detta skulle byarnas åk- rar fördelas så att varje hemman fick sin åkerjord i ett enda skifte så nära åbyggnaderna som möjligt. Om så ansågs erforderligt skulle till och med gårdsbyggnaderna flyttas ut till det nya skiftet. På många håll innebar detta också ett gott skydd mot "röde hanen". Främst halm- och rörtaken, men även spillertaken, var ju mycket lättantändliga i de tätbebyggda by- arna. För Väster Tvärnös del var ju detta emellertid inte någon överhäng- ande fara, men visst vore det också där säkrare med lite större spridning.

Inte oväntat skulle det dröja många år innan den nya lagen fann fot- föste ute på Tvärnö. Först 50 år senare i och med av Kungl. Befallningsh- avandens förordnande av den 8 februari 1878 blev frågan högaktuell. I Hargs kyrka upplästes den 14 april och utfärdades kallelse till samman- träde med lantmätaren i Väster Tvärnö by för samtliga jordägare i byn.

backen.

KARTAN
öfver alla ägor till

Väster Tvärnö

i
IAROS SOCKEN Bränsöns härad
och

Stockholms län;
uppmätt af S.T.S.
af
O. Wallqvist.

De som kallades var:

Anders Andersson för No 1,	1/4 mantal
Erik Andersson för No 1,	1/4 mantal
Erik Ersson för No 2,	1/4 mantal (genom fullmakt presenterad av F M Löf)
Jan Andersson för No 2,	5/24 mantal
L Lindberg för No 2,	1/48 mantal
C Norberg för No 2,	1/48 mantal

Dessutom kallades Godemännen Erik Mattsson i Sandika och Per Persson i Ed, Börstils socken. Det första sammanträdet hölls den 7 maj år 1878, varvid lantmätaren J Wallqwist redogjorde för den förestående förrättningen och förevisade senast upprättad karta över byn. Då denna ansågs oduglig beslöts att ny uppmätning skulle företagas och ny karta framställas.

Vid nästa sammanträde den 22 augusti var uppmätningen klar. Gränsen mot Öster Tvärnö by godkändes så som den angavs på kartan från deras laga skifte år 1845. Även Tuskö by hade en ny karta från 1865, som nu accepterades vad gällde gränsen byarna emellan.

Då det alltid förekom stor misstänksamhet att man skulle förlora på ägobytena byborna emellan, lade man ner ett mycket omfattande arbete på att värdera de olika tegarna. Då varje teg dessutom kunde variera betydligt, försökte man skilja ut åkerbitar med likvärdig jord och "betygsatte" dessa. Sålunda delades Storgärdet i 110 delar med värdeskalen mellan 1 - 5, mestadels mellan 1 och 1,3. Hela byn hade graderats i 1737 lotter. Totala arealen var drygt 730 tunnland, skog och impedimenter (helt värdelösa områden såsom kärr och bergklackar) inräknade.

Skiftesförrättningen fortskred i snabb takt och redan den 25 oktober förrättades i vederbörande jordägares närvaro utstakningen och rörläggningen = gränsmarkeringen. Dessutom påbörjades värderingen av utflyttningskostnaderna. Även den växande skogen värderades och tillämpade normer kan vara intressanta vid jämförelse med kostnaden för en säck huggen ved idag.

Björk- eller askved kostade 2:47 kr per kubikmeter, annan löv- eller barrved kostade 1:65, men då stod den på rot i skogen förstås.

Några missnöjesyttringar tycks enligt protokollet inte ha förekommit och den 27 oktober 1878 kunde berörda parter underteckna överenskommelsen om den största reformen i byns historia, det laga skiftet. Definitivt klart blev det förstås inte förrän två månader senare, men eftersom ingen hörde av sig under den fastställda klagotiden kunde nyårsfirandet det året ske i en helt ny by.

Ny enligt kartan var den, men än återstod mycket. Man skulle också komma överens om avsättandet av för byborna gemensamma allmänna platser såsom vedplatser, grustag, vägar o s v. Till sist skulle flyttningen

verkställas och de totala kostnaderna fördelas mellan de olika hemmanen. Kopia av en sida ur den digra utredningen återfinns på sidan 91

Av sammanställningen framgår att varje åker hade sitt eget namn. De som är intresserade återfinner efter texten en förteckning med namn och nummer vilket gör det möjligt att finna dem på kartan. Samma sak gäller för de samfällda ägorna respektive intrånget på dessa.

Av lantmätarens arvodesräkning av den 27 oktober 1878 framgår att förrättningen tagit 76 förrättningsdagar och kostade byborna totalt kr 1955:51, varav Lindberg och Norberg betalade 41 kr vardera och de övriga mellan 416 och 496 kronor. Dessutom hade de fått ställa upp med 125 dagsverken enligt bilaga sid 89

Fördelningen av kostnaderna för husförflyttningar tillkom. Den största posten blev flyttningen av Erik Erssons Qwarngärde, dit alla hus måste flyttas, nya brunnar grävas osv. Den belöpte sig till kr 2.405:34 enligt bilaga på sid 90

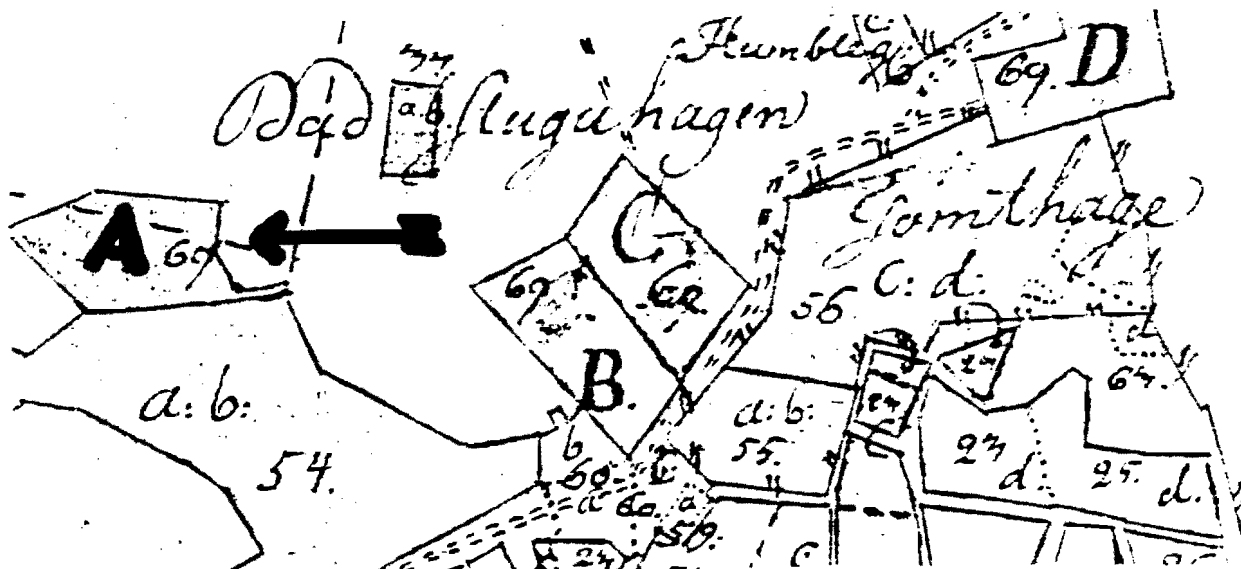
Även överenskommelse om flyttning av byns gärdesgårdar träffades.

Tiden mellan storskifte och laga skifte

En intressant fråga ställer vi oss säkert. Vad hände i byn och i dess fyra hemman mellan de två ägoskiftena åren 1772 och laga skiftet år 1878 och vet vi någonting om dem som bott på hemmanen dessförinnan? Låt oss först klara av de nya fastighetsbeteckningarna:

Ägare vid storskiftet år 1772	Beteckning	
	Storskifte 1772	Laga skifte 1878
Anders Andersson	A	Aa
Anders Mattsson	B	Ab
Erik Ersson	C	Ba
Per Persson	D	Bb

Se även de olika hemmanens ägareförteckningar efter texten.

Anders Anderssons far, Anders Eriksson, hade tidigare ägt hemmanet A. Han var född år 1693 och gifte sig år 1725 med den 10 år yngre Karin (Cajsa) Mattsdotter. Hon blev änka 1763 och dog fem år senare.

I ett lantmäteriprotokoll från rågångsutstakningen mot Tuskö år 1738 omnämns bröderna Matts och Anders Thomsson som representanter för hemmanet A. Dessa har emellertid inte gått att spåra i husförhörslängder eller andra kyrkoarkivalier från Hargs socken. En arvstvist år 1753 kunde skingra ovissheten. I den digra lunta av gamla gårdshandlingar, som hemmanets tidigare ägare, Thure Eriksson, välvilligt ställt till förfogande, framgår att en John Thomsson år 1752 på sin ålders höst tesatamenterat hemmanet till sina yngre bröder Anders och Matts mot att de skulle vårda honom intill döddagar. En annan bror Erik fick 60 och en syster 24 Daler som kompensation.

De sistnämnda syskonen var missnöjda med sina lotter och sökte rättshjälp. Det blev dålig utdelning för dem, men de tilldömdes 1 3/4 Daler, som de dessutom skulle dela på. Så mycket värdefullare var processen för den sentida forskningen. Inte bara att den bekräftade, att Matts och Anders Thomsson ägt hemmanet, utan också att brodern John dessförinnan haft besittningsrätten. Dessutom kunde ytterligare två generationer knytas till gården i och med att syskonens far Tomas Ersson och farfar Erik Ersson omnämns. Han torde ha fötts omkring år 1630.

Enligt Kyrkoherde Hesslings anteckningar kan anföras: "Anno 1727 S Mattejdag förärade Tomas Eriksson i Väster - Tvärnö en Tennskål med öron på samt dess namn på sidan till barndop Gud till ära och Herrens Hus Till prydnad.

Så åter till Anders Eriksson och Karin Mattsdotter. De efterlämnade sonen Anders Andersson, som föddes år 1740 och gifte sig 1764 med Maria Ersdotter från Häverö socken. Denne Anders Andersson var med om förretningen vid Storskiftet. I husförhörslängden hade prästen visserligen

noterat att Maria var "enfaldig" men hon hade i alla fall skänkt sin make 6 barn. Den äldste var Anders, som föddes år 1768. Han gifte sig år 1805 med den fem år yngre Greta Mattsdotter.

När Anders far dog år 1815 efterlämnade han inga stora tillgångar. Behållningen i boet uppgick till 309 Riksdaler och 28 skillingar att delas av fyra arvingar. Sonen Anders var vid den tiden så sjuklig att hans hustru Greta Mattsdotter utsågs att bevaka sonens rätt. Kanske ett bevis på att den tidigare stämpeln "svagsint" var omotiverad.

När Anders dog år 1831 hade kvarlåtenskapen vuxit betydligt och bo-uppteckningen visar en behållning av drygt 1814 Riksdaler. Bland annat hade man unnat sig lyxen av 10 mat- och 2 teskedar i silver, en stor silverbägare m.m., ett 25-tal kopparkärl av olika slag, ett 25-tal tenntallrikar och fat m. m., ljusstakar i mässing och malm, men även ett 30-tal porslinstallrikar och fat, vilket var en av nyheterna i Roslagen vid den tiden.

På gården fanns 2 hästar, 8 kor och kvigor och 1 kalv samt 1 oxe. Tre grisar och 7 får delade utrymmet i gårdens fähus.

Boningshuset före ombyggnaden i början av 1900-talet.
På bilden syns Charlotta Pettersson född 1856 och dottern Beda, född 1884

Anders och Gretas äldsta son hette också Anders Andersson och han var född år 1808. Han gifte sig år 1833 med Anna Stina Mattsdotter, som var fyra år yngre. Hans namn återfinns bl. a. i protokollet över rågångsregleringen mellan Tuskö och Väster Tvärnö byar år 1858.

Efterlämnade gårdshandlingar vittnar också om att han år 1859 utarrenderar Stensberg och Nordanpå Myran på 50 år till Skedin och Westerlund. Se sidan 88

När Anders dog den 22 april 1849, 41 år gammal, efterlämnade han hustrun Anna Stina och barnen Anders, Greta Stina, Anna Brita och Maja Carin, alla omyndiga. Han lämnade ett förhållandevis burget hem, vilket framgår av den bouppteckning, som upprättades 1849-06-07 och som kan återfinnas på sidorna 83 - 85

Intressant är att se hur porslinet nu funnit sin plats i hushållet. Till vardags användes säkert fortfarande de 8 tennfaten och 9 tenntallrikarna, men man hade också 6 tallrikar av koppar. Vid kalas kunde man duka med 9 matskedar av silver. I samma metall fanns två stora bågare, gräddskål och förläggarslev med mera.

I kaffebrännaren rostade Anna Stina själv kaffet, som sedan kokades i en kopparkaffeanna. För att få det riktigt fint hälldes det över i en särskild klarkanna av mässing. Vid festliga tillfällen hade Anders kunnat ta sig några bloss på sin silverbeslagna pipa och bjuda åtminstone ett par gäster på snaps ur sina tvenne brännvinsflaskor av glas. Anna Stina kunde ha bidragit till feststämningen med 3 mässingljusstakar med ljus stöpta i ljusform. Med bakelsesporren av tenn kunde hon åstadkomma läckerheter till kaffet, som serverades på den med strykjärnet slätstrukna duken.

Boet omfattade dessutom ett 60-tal trä- och laggkärl av olika slag och man förundrar sig var man kunde härbärgera allt lösöre.

Hemmagjorda redskap av trä från 1800-talet.

Ytterligare en ny generation Anders Andersson tillträdde hemmanet år 1858. Han var född år 1834 och gifte sig 1862 med Edsbroflickan Anna Sofia Mattsdotter, som var drygt ett år yngre än han själv. Förra ägaren Anders med hustru och svärmor bodde emellertid kvar på gården. Dessförinnan hade han arrenderat ut gården ett par år till Per Jansson och Maja Greta Ersdotter.

Visst var han medveten om att fosterlandet fordrade vissa uppoffringar från sina medborgare, men nog gick ändå hemmet och gården före allt annat. Vid 19 års ålder skulle Anders påbörja sin värnpliktstjänstgöring, men det tyckte han var bortkastad tid. Han kom därför överens med Johan Wilhelm Lindholm att denne skulle åta sig beväringsskyldigheten i Anders' ställe under 6 års tid mot en ersättning av 50:- Riksdaler, vilket också skriftligen bekräftades i vittnens närvaro.

Anders ansökte år 1858 om syskonens samtycke till att han övertog hemmanet och inlöste deras arvsandelar. I samband därmed vidtogs en besiktning av hemmanets byggnader, som bestod av:

- En boningsbyggnad
- Ett brygghus
- En stallbyggnad med vagns- och portlider
- Två bodar
- Alla under tak av färg och näver (färg eller färj var beteckningen på de stänger, som lades från taknocken och nedåt för att hålla näverskikten på plats)
- En källare med skulld
- En trösklada med tvenne golv
- En fä- och foderhusbyggnad
- Alla under tak av rör och halm
- En badstuga

Brygghuset, som under 1900-talet flyttades till Ekbacken.

Lofthod från slutet av 1700-talet.

Varför Anders och Anna Sofia inte fortsatte att bruka hemmanet är obekant. I mars 1873 arrenderar grannarna Erik Mattsson och Erik Andersson jorden med trösklada och stall på 8 år. Bodahagen och vissa tegar undantogs dock. Arrendetiden avkortades emellertid till 6 år och år 1873 såldes hemmanet till Anders svåger och Anna Sofias broder Matts Göran Mattsson från Ed i Börstils socken och dennes hustru Johanna Charlotta Pettersson.

Hustrun var dotter till Skepparen Johan Petter Pettersson, som var född på Raggarön år 1822. Han seglade i inrikes sjöfart under åren 1850 - 1854. Under åren 1856 - 1888 var han skeppare på skonaren Oskar från Häverö och blev därefter redare och skeppare på den på Raggarön nybyggda båten Anders Primus. Han var också delägare i Skonaren Emma.

Johan Petter hade redan tidigare anknytning till Tvärnö. I en tidigare skrift "Tvärnö - Södergården/Mellangården under fyra århundraden" framgår hur den missanpassade och omyndigförklarade Isak Schederssons barnbarn Anna Stina på Mellangården gifte sig med Johan Petter Pettersson. Anna Stinas syster Brita Lena gifte sig med Anders Söderström, under några år ägare av Södergården och svärfar till skepparen Lindstedt.

Anders Söderströms bror Carl hade under tiden köpt grannhemmanet Norrgården och innehade under något år även Södergården.

Johanna Charlotta var sterbhusdelägare i stamfastigheten. År 1877 hade skepparen C. A. Norberg, som sedan 1861 arrenderat del av hem-

manet, 1/48 mantal Ekensberg, begärt att få köpa fastigheten. Trots att Johanna Charlotta vid den tiden var fyllda 22 år och gift var hon ändå inte myndig. Förmyndaren ansåg det lämpligt att hemmanet skulle säljas på offentlig auktion, vilket också skedde. Norberg gav högsta budet och lagfart utfärdades.

Matts Göran och Johanna Charlotta fick en son under slutet av år 1882 men gossebarnet dog redan före årets slut. Två år senare fick de en dotter Amanda Augusta. Genom henne skulle gården stanna inom släkten en god bit på väg till ett nytt sekel.

Drängen Wännström — en främling rotfast på Tvärnö

Det var inga tunga bördor byns postbud hade att bära hem från utlämningsstället vid Elfsnäs på andra sidan sjön. Byborna turades om att hämta posten en vecka i taget. I regel var det Östhammarstidningen och ibland Fäderneslandet, Triumf eller någon annan veckotidning. Idag, det var en dag efter nyåret 1890, fanns också ett brev från Åland, till J. P. Wännström i Västra Tvärnö. Wennström, som han numera stavade sitt namn, var arbetare hos Matts Göran Mattsson och han bodde i den lilla stugan nere i Ekbacken - senare mera känt som bostad åt "Dövkalle".

Wennströms och "Dövkalles" stuga.

Wennström var född på Åland juldagen 1831 och hade sökt arbete på Tvärnö för nära 30 år sedan. Något av de första åren hade han haft kontakt med föräldrahemmet, men sedan var tystnaden total. Syster Emma, gift med åländske Kronolotsen Erik Eriksson i Bockholm på Lämland ha-

de så småningom med sockenprästernas hjälp lyckats få rätt på Wennströms adress. Efter jul var det lungt på sjön och Erik samlade sig till ett brev till svågern i förskingringen på hans 58-årsdag. Det blev litet förtäckta förebråelser för att han inte hade hört av sig under flera årtionden, men mest en berättelse om vad som hänt inom familjen under tiden som gått. Fadern hade dött för 6 år sedan efter en längre tids sjukdom. Brodern Erik dog för 7 år sedan. Den andre brodern Leander gick till sjöss för 20 år sedan. Efter 3 år hade han sänt en muntlig hälsning hem till Bockholm, men sedan var det tyst. Emmas äldre syster var nu gammal, men fortfarande vid livet.

Därefter följde en beskrivning över hur livet på Åland ändrats till det bättre. "Så mycke Stora fartyg nu så att jag int har någon räkning på den" - "i synnerhet nu här de begge sista åren sen frakterna vart högre så har det komme penningar in till Socken VÄLSIGNAT."

Wennström fick adressen till brevskrivaren och en bön om brevsvär "med dett fortaste". I gårdsarkivet finns bevarat ett koncept av Wennströms brevsvär. Det sa inte mycket och blev inte många rader. Det syns att gåspennan inte var hans arbetsredskap. Vi vet inte heller om något svarsbrev över huvud taget blev avsänt.

Tio år senare dog Wennström, en ensam arbetare i ett främmande land, utan kontakt med sina anförvanter. Han var fortfarande "finsk undersåte". Många hyllmetrar proletärlitteratur har skrivits om de urusla förhållandena på gårdarna på den tiden. Få vittnesbörd av annat slag har sett dagens ljus. Så mycket roligare är det att kunna berätta ett sådant.

Wennström hade varit en mycket uppskattad medhjälpare på gården. Till hans minne höll husbondefamiljen en påkostad begravning med många inbjudna gäster. Vilka de var kan vi bara gissa oss till, men vad de trakterades med på gravölet vittnar bevarade kvitton. För tillagningen hade det gått åt bland annat:

17 kg gädda

10,5 kg kött

25 kg vetemjöl

20 kg rågsikt

25 kannor mjölk

Vidare ansjovis, korngryn, bruna bönor, socker, ost, russin, sviskon, kardemumma, peppar, saffran.

Törsten släcktes med 7 liter brännvin och 2 liter cognac. Engström vid Stensberg hade som vanligt tillverkat likkistan för 7:- kronor och hjälp med svepningen hade man fått från Östhammar för ungefär samma kostnad.

Lördagen den 24 november samma år hölls auktion på kvarlåten-skapen. Den omfattade hela 125 olika poster och i bevarat auktionsprotokoll

finns angivet både köparens namn och betalt belopp för de olika sakerna. Det blev inga stora belopp. För 10 öre kunde man köpa såg, kaffekvarn, förskinn, väst och byxor, stövlar, päls, psalmbok eller varför inte ett par glasögon, som Bauman på Nyrudan blev lycklig ägare av. Auktionen inbringade 79:- kronor. Det blev några kronor över efter begravningen.

Kanske blev de den sista och enda hälsningen hem till Åland från en bror de icke fått ett livstecken från under 40 år.

Efterforskningar i Lemlands pastorat gav tyvärr ingen ledtråd. Däremot fick jag tillfälle att i Ålands Radio berätta om vår studiecirkelverksamhet på Tvärnö och efterlyste då eventuella anförvanter på Åland.

Flera personer hade låtit höra av sig och bland annat ringde en Justus Harberg från Mariehamn och meddelade att han hade en del upplysningar att lämna. Justus Harberg var tidigare Verkställande Direktör för Ålands Redareförening, Han var då (år 1993) vid 67 års ålder pensionär. Alltsedan 13 års ålder har han ägnat sig åt sjöfarten och arbetade då med en historik över åländsk sjöfart med maskindrivna fartyg.

Denne Justus Harberg är dotterdotterson till Kronolotsen Erik Eriksson i hans första äktenskap. Eriks hustru dog ganska ung och han gifte om sig med Emma Wennström år 1875. Året därpå fick de en dotter, men hon avled redan efter några dagar och äktenskapet blev därefter barnlöst. Det var Erik, som skrev det ännu bevarade brevet till Emmas bror P. J. Wennström till hans 58-årsdag. I mitten av december 1993, 103 år försenat, fick Justus kopia av det svarsbrev Wennström med möda försökte pränta ner, men som förmodligen aldrig blev avsänt.

Justus dotter äger nu kronolotsens hus på Bockholm, som fortfarande är fullt beboeligt.

Gammalt foto av
Kronolotsen Erik
Eriksson och
hustrun Emma.

Låt oss återvända till Matts Göran Mattsson och Johanna Carlotta Petterssons dotter Amanda.

Amanda gifte sig vid midsommartiden år 1909 med Viktor Jansson, född år 1880 och han flyttade från Börstil till Tvärnå år 1911, då de köpte hemmanet för 5000 kronor. Viktor Jansson inledde en period av betydande förändringar på hemmanet. År 1912 köpte han 16/1000 mantal från Per Johan Perssons dödsbo för 550 kronor.

Ytterligare utvidgning av jordbruket skedde år 1928, då 39/1000 mantal köptes från Matts Åström i granngården. De två följande åren tillfördes hemmanet ytterligare skog genom köp från bönder i Tuskö by.

Även gårdens bebyggelse ändrades i betydande grad under Viktor Janssons tid. Boningshuset byggdes om och gjordes betydligt större och modernare. Ny ladugård och loge byggdes och den gamla loftboden flyttades. Det gamla brygghuset sågades mitt itu och flyttades till Ekbacken på andra sidan vägen.

Viktor och Amanda fick först en dotter Tyra Adèle och i januari 1914 dottern Margit. Vid 26 års ålder gifte sig Margit med Thure Eriksson från Börstil och år 1945 övertog de gården. Under deras tid fortsatte utvecklingen av hemmanet ytterligare.

Bara ett par månader efter tillträdet ansökte Gustaf Engström, som arrenderade Stensberg på andra sidan ön, om att få inlösa arrendehemmanet enligt den så kallade ensittarlagen, vilket också beviljades.

När grannhemmanet betecknat Bb efter Gösta Söderströms död skulle säljas ansågs det s. k. Småkuvvaskiftet ligga så mycket närmare Thures och Margits ägor att ett ägarbyte ansågs vara befogat. Köpet genomfördes också år 1961.

Thure och Margit begåvades år 1942 med barnen Kjell och Birgit. Den förstnämnde brukar för närvarande ett hemman i byn Mälby. Birgit är gift med Folke Forsberg i Simmundö.

År 1946 såg ytterligare två söner dagens ljus; Göran och Anders, födda den 7 resp. 8 juli.

I och med den ökande mekaniseringen av jordbruksnäringen kunde allt större arealer brukas med samma maskinutrustning och kostnaderna därigenom reduceras. Thure insåg detta på ett tidigt stadium. Då dessutom sönerna snart var i arbetsför ålder och intresserade av gårdens utveckling undergick hemmanet från och med 1950-talet en betydande omvandling. De tidigare brukarna av Hästhagen, Ekensberg och Karl Gustaf Blomgrens hemman nere vid sjön hade arrenderat ut jorden till Thue. Gården hade tidigare fått betydande tillskott i skogsareal. Intresset för god skogsvård fanns, men man fann också att efterfrågan på sågat virke förelåg.

I och med den ökande mekaniseringen av jordbruksnäringen kunde allt större arealer brukas med samma maskinutrustning och kostnaderna därigenom reduceras. Thure insåg detta på ett tidigt stadium. Då dessutom söner snart var i arbetsför ålder och intresserade av gårdens utveckling undergick hemmanet från och med 1950-talet en betydande omvandling. De tidigare brukarna av Hästhagen, Ekensberg och Karl Gustaf Blomgrens hemman nere vid sjön hade arrenderat ut jorden till Thue. Gården hade tidigare fått betydande tillskott i skogsareal. Intresset för god skogsvård fanns, men man fann också att efterfrågan på sågat virke förelåg.

I och med att landsvägstransporterna konkurrerat ut sjöfarten var Älvs-nässågen inte längre en lika självklar virkesleverantör som tidigare. I Början av 1960-talet startade familjen en klingsåg, som snart hade många kunder, inte minst bland fritidsnybyggare.

Från v. Anna-Lisa o. Alf Pettersson, Viktor Jansson, Ann-Marie Pettersson, Margit Eriksson, Amanda Jansson, Kjell, Anders, Ture och Göran Eriksson samt system Birgit.

År 1979 övertog söner Göran och Anders hemmanet och samtidigt flyttade Anders livsledsagarinna Ann-Marie Pettersson till gården. De fortsatte utvecklingsarbetet, köpte moderna, effektiva entreprenörmaskiner och gjorde sig alltmer oumbärliga på Tvärnö och dess omgivning. För det mesta var det fullt upp med arbete. Innan det blev ljust på morgonen bar det av med grävmaskinen till arbetsplatsen och en god stund efter kvällsmörkrets inbrott hördes den på nytt på väg hemåt. En fritidsnybyggare berättade att han väcktes klockan tre på morgonen med frågan vad han ville ha hjälp med. Ingenting var omöjligt och är inte heller i denna dag..

När Kvarngårdets ägare i början av 1980-talet inte längre orkade bruka gården arrenderades även den åkerjorden. Hela hemmanet inköptes år 1988. Även där har sedan dess betydande förbättringar genomförts.

Samtidigt som Göran och Anders övertog gården ansökte de om tillstånd att avstycka varsin tomt till de tre bröderna för att kunna dra sig tillbaka dit den dag i framtiden de inte skulle orka med att driva jordbruket. De hade redan under många år arbetat i sitt anletes svett för att hålla de olika hemmanen i god hävd.

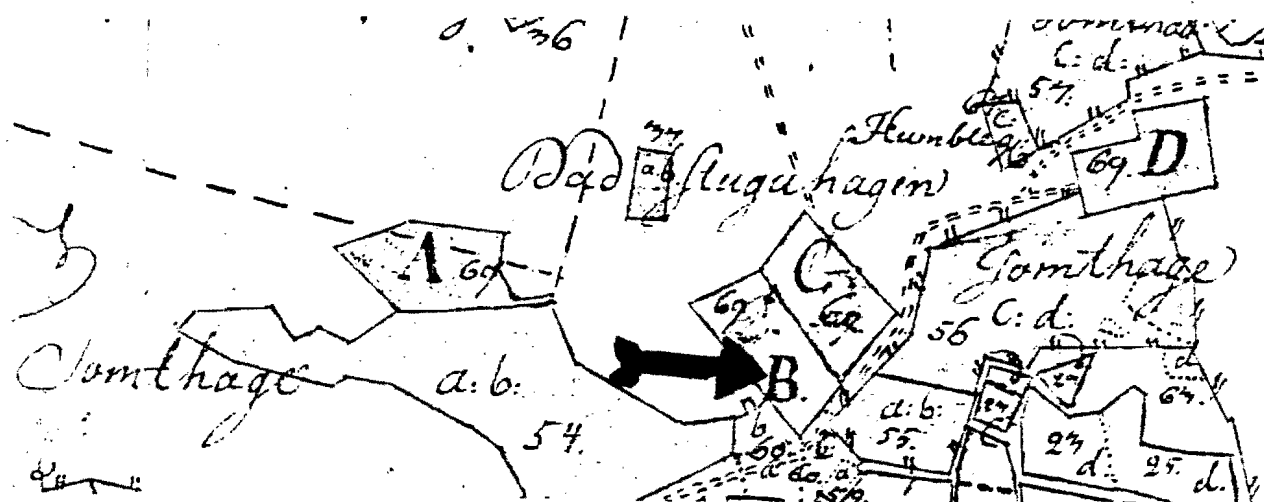
Med ladugården full av betesdjur och med ett brinnande intresse för god skogsvård anser säkert de allra flesta att de är den bästa garantin för det öppna landskapets fortbestånd. I sina drömmar föresvävade det dem säkert att i framtiden litet grann få njuta mödans lön. Att från sitt nya hem kunna få se en skymt av sitt livsverk. Men berörda myndigheter tänkte annorlunda.

Uppe ui skogen med högväxt skog runt omkring, utan möjlighet att se en skymt av havsviken eller de lövängar de bibehållit och vårdat under årtionden; där fanns det möjligen plats.

Vore det inte dags för den lagstiftande församlingen att ta sig en funderare? Kunde det inte vara värt att ersätta piskan med moroten även i naturvårdssammanhang? System Birgit blev det däremot förunnat att få en sjötomt.

Ännu har bröderna Eriksson många års möda framför sig på Västra Tvärnö. En ny generation ger oss emellertid förhoppningar om ett fortsatt ägande och brukande inom släkten. Anna, Gustav och Mikael är visserligen ännu bara barn, födda år 1983, 1986 och 1988, men vi hoppas att åtminstone någon av dem skall få lusten och förutsättningarna för en fortsatt vård av gammalt jordaarv.

Hemmanet B = Ab

Närmaste granngård betecknades vid storskiftet med bokstaven B och vid laga skiftet med AB. Där bodde vid tiden för storskiftet år 1772 Anders Mattsson, som var född 8 mars 1732 och gifte sig år 1760 med Brita Mattsdotter. De fick tillsammans 8 barn. Han dog år 1817, 85 år gammal och hon året därpå vid en ålder av 75 år.

Boningshuset på hemmanet B

Anders far hette Erik Ersson, född år 1693. Han gifte sig år 1718, året före rysshärjningarna på Tvärnö, med Brita Andersdotter, som var lika gammal. Enligt gårdshandlingarna deltog Erik i rågångsbestämningen år 1739. Erik Erssons föräldrar var Erik Andersson, född år 1665 och död 1752, 87 år gammal.

I Kyrkoherde Hellsings anteckningar rörande Hargs socken berättas om att Erik Andersson och hans bror Peder upplevde ett vådligt äventyr på sjön. Turligt nog slutade det lyckligt. Notisen löd: "Anno 1724 Allhelgonadagen förärade och Kyrkovärden Peder Andersson i Tvärnö samt dess broder Erik Andersson till Kyrkan 12 alnar lärft, som ligger på Altarskranket, till tacksamhet Gudi gjort, som hulptit dem den gången ifrån mycket stor sjönöd.

Anders Mattssons och Brita Mattsdotters son Erik, som var född år 1768, gifte sig med Brita Olsdotter, som var 17 år yngre. Deras äldsta barn Anders föddes 1809. Han skulle senare överta gården. År 1822 fick de också en dotter Brita, som tycks ha varit ovanligt begåvad. Prästen angav i husförhörlängden för år 1822 - 1828: "läser berömligt efter åldern". Hon kan vid det tillfället, långt före det ordnad skolundervisning införts på ön, ha varit högst 6 år gammal.

Tyvärr kunde prästen inte ge lika positiva omdömen om husbonden själv. Redan på 1830-talet hade Erik börjat få problem med spriten, problem som tilltog undan för undan. Prästen blev tvungen att tala ho-

nom tillrätta, men då inte det hjälpte dömdes han till "kyrkoplikt för fylle-ri". Tyvärr hade han redan sjunkit så djupt i sitt alkoholberoende att inte ens kyrkans förmaningar kunde förmå honom beträda den smala vägen, och under årsperioden 1840 - 45 såg sig prästen nödsakad ingripa på nytt. Anders hustru Brita hade dött år 1827 och kanske var detta en bidragande orsak till hans spritbegär.

Erik började få svårt att själv hinna med och att orka utföra allt arbete på gården. Han började höra sig för om en hjälpkarl. År 1839 hade det kommit en 47-årig inhysedräng till Värblingsö. Han hette Per Sundin och kom ända från Älvdalen i norra Dalarna. Ryktet hade snabbt spritt sig om att han var en ovanligt företagsam och skicklig människa och att hans handlag med träbearbetningsverktyg var föredömligt. Husen hade blivit eftersatta och behövde repareras. Men Per trivdes bättre med att snickra bruksföremål av olika slag och inte trivdes han heller särskilt bra med sin husbondes klandervärda leverne, varför han flyttade följande år. Efter drängtjänst på ytterligare ett par Tvärnögårdar kom han slutligen till Norrgården, där han gifte sig med änkan Brita Andersdotter. Än idag finns en riklig samling föremål med Per Sundins signatgur PBS inbränt i träet. De vittnar inte endast om ett fint hantverk utan också om en formgivning värd beundran. Per dog år 1871.

Loftboden, senare sammanbyggd med fåhus

År 1846 gifte sig Eriks och Britas son Anders med Brita Jansdotter från Edebo. Hon var född år 1811 och två år yngre än Anders. De fick samma år de gifte sig dottern Brita Stina och därefter Eric år 1849 och Anders 1853.

Den 26 juli 1856 blev en dag Brita aldrig skulle glömma. Allt hade börjat så fint den dagen. Äntligen hade solen tittat fram efter en längre period av dåligt väder, som försenat höskörden betänkligt. Men idag hade byborna fått en chans att på allvar ta itu med hemforslingen av höet från tegarna. Också hennes lilla 3-åriga Anders kände sig väl till mods och tyckte det luktade så gott om det hö Brita hjälpt till att lasta av för någon timme sedan. Nu stod hon vid spisen och förberedde middagsmålet, som idag skulle bli särskilt gott och en liten överraskning för Anders och deras två barn Brita Stina 10 år och Eric 7 år och som båda var med ute på åkern.

Plötsligt hör Brita förtvivlade barnskrik, som kommer närmare och närmare. Hon känner snart igen Brita Stinas röst och förstår att något allvarligt inträffat. Flickan rusar fram mot sin mor och kastar sig i hennes armar utan att kunna säga något annat än pappa --- pappa. Det dröjer innan hon hunnit lugna sig så pass att hon kan tala om att lasset välte. Det var väl inte första gången ett hölass välts på de usla åkervägarna, men den här gången förstod hon att något verkligt allvarligt inträffat.

Hon tar de båda syskonen med sig och springer allt vad hon kan till olycksplatsen. Grannarna, som också arbetat på intilliggande tegar står tysta med blottade huvuden, utom Anders Andersson, som fortfarande håller hästarna i betslen och med all möda försöker att lugna dem. Seltygen är redan illa åtgångna och åtminstone ett skakel är avbrutet.

När lasset stälpte kom Anders under. Grannarna hade febrilt med gemensamma krafter försökt att vända vagnen "på rätt köl" igen men krafterna räckte inte till. Man försökte då slita loss höet i så stora fång som möjligt, och till slut fann de Anders liggande orörlig och tyst. Han var redan död och man kom snart underfund om att han brutit ryggraden i fallet. Brita kunde inte fatta vad som skett. Barnen förstod det bättre och storgrät. Det var ett mållöst följe, som till slut drog hem till byn med en vagn utan hö men med en tung last av sorg och en lemlestad, livlös kropp på flaket, några timmar tidigare en så vital 37-åring, ivrig att trygga försörjningen under den så småningom annalkande vintern.

Men livet på hemmanet måste ha sin gilla gång. Grannarna var Brita till stor hjälp och under viss tid städslade hon också dräng. Barnen var ännu små och hon insåg snart att hon själv inte skulle kunna ta ansvaret för hemmanets skötsel. Hon arrenderade därför år 1862 ut gården till en familj, som bodde i Börstil. Det var Anders Jansson, 34 år gammal, född i Film och hans hustru Maja Persdotter, som var fyra år yngre.

Det blev trångt med två familjer boende på hemmanet. När den gifta drängen Anders Peder Hansson städslades under åren 1866 - 1870 fick en något provisorisk bostad uppföras på Flåägorna. Där bodde han under 5 år med sin 21 år yngre hustru.

Åren gick och sönerna blev fullvuxna. Erik, som var äldst, var född 1849. Någon allvarlig förälskelse hade han ännu inte drabbats av men

han insåg ändå att han behövde en kvinna vid sin sida, om han skulle kunna tänka på att överta hemmanet.

Därför var det kanske inte ologiskt att prästen strax efter Eriks 27-årsdag i kyrkboken antecknade "äktenskap ledigt". Det gav genast resultat och samma år firades bröllopet mellan Erik Andersson och Maja Greta Mattsdotter från Börstil. Hon var 2 år äldre än Erik och detta var hennes andra äktenskap.

I juli samma år föddes sonen Anders Viktor och fem år senare Elin Kristina. Det tredje barnet, dottern Ida Maria kom till världen år 1888. De två sista barnen blev födda på det till båtsmannen J. E. Öberg på 12 år avsondrade hemmanet Bodahagen, dit Erik Andersson flyttade.

Erik Andersson säljer år 1894 sitt hemman i Väster Tvärnö by till brodern Anders Andersson och upprättar samtidigt ett lagansbrev som tillförsäkrar honom och hans hustru Maja Greta Mattsdotter deras behov under återstående livstid av spannmål, potatis, rotfrukter, fläsk och kött. Dessutom får han rätt till sommarbete för en ko och två får samt erforderligt ladugårdsutrymme och vinterfoder för kreaturen. Vidare skall "källarstugan" ställas iordning som bostad och till dess äger familjen rätt disponera del av mangårdsbyggnaden. Rätt till fiske tillförsäkras fördelsmannen liksom skjuts med passande åkdon vid erforderliga resor som kyrko- och kvarnbesök o s v. Även frukterna från några körsbärsträd försäkras man sig om.

Visiten på Bodahagen blev tydligen inte så lång.

Nytt lagansbrev upprättades år 1911. Brodern Anders avled i oktober 1906 och de nya ägarna, inklusive de från stamfastigheten avsondrade ägotterna, iklädde sig motsvarande förpliktelser. Eriks hustru Maja Greta Mattsdotter avled 1926.

Erik Anderssons barnbarn, Ida Marias son Bertil, föddes år 1915. Bertil har som minnesgod pensionär med barna- och ungdomsårens upplevelser i Väster Tvärnö by, men också med många barfotavandringar till sin morfars svägerska Klara Engström på Stensberg på andra sidan ön, varit till god hjälp vid sammanställningen av byns sentida historia. Han var också en av dem som på 1940 och 1950-talen bidrog till Tvärnös vägförbindelse med fastlandet och med Raggarön.

Bertils mor Ida lämnade jordelivet år 1965. Hur annorlunda levnadsförhållandena var på den tiden kan man bl a utläsa ur den upprättade bo-uppteckningen. Linneförrådet upptog bl a 7 dussin handdukar, 2 dussin lakan, 32 örngott, 36 dukar, varav 9 större.

Förekomsten av övriga tingestar, som vi idag anser vara oundgängliga, var betydligt sparsammare.

Den år 1894 nye ägaren av hemmanet, Anders Andersson, skulle inte behålla vårdnaden av gården så länge. Redan år 1905 flyttade han därifrån och dog i oktober året därpå. Han efterlämnade änkan Klara Kristina Engström samt barnen Frida och Viktor, som efter dödsfallet flyttade till-

baka till brodern på Stensberg. Den sju sidor långa detaljerade bouppteckningen ger oss en god bild av livet på gården vid senaste sekelskiftet.

Där fanns bl. a.

2 hästar
4 kor + 1 kalv
4 får
2 grisar

Bland andra saker, som vi idag betraktar som antikviteter, kan nämnas:

Separator, spinnrock, härvel, bobiner, lin, näver, ull, räfsor, jutesäckar, 6 st kalvskinn, 17 fårsinn, div. hudar, ryssjor, skötar, 13 st fiskenät, kaffebrännare, drickstunnor, såar, ämbar, skovlar, dragkvarn, smörtina, sockerskrin, 20 st skjortor, bolster.

Bland redskap kan nämnas:

Kastmaskin, skrindor, järnade kälkar, trästockar, drättar, klösharv, slätharv, ryktedon, vält, ängsplog, åkerplog, tröskverk.

De uppräknade sakerna utgör endast en bråkdel av de upptagna persedlarna. Dessa, inklusive fastigheten och banktillgodohavanden, uppgick till ett totalt värde av kr 6058:-

Sedan de betydande skulderna frånräknats återstod emellertid endast kr 35:42 som behållning i boet att fördelas mellan de två sterbhusdelägarna.

KARL GUSTAV BLOMGREN köper hemmanet B - Ab

År 1908 bytte hemmanet ägare. Det var Karl Gustav Blomgren, född i Valö socken år 1875, som flyttade till Väster Tvärnö med sin 4 år yngre hustru Margareta Persson, född i Aspås i Jämtland, ett par mil norr om Östersund. De hade då varit gifta två år.

Blomgren var en ivrig politisk talare och nykterhetskämpe för IOGT. Han stod i ledningen för IOGT-distriktet under 19 år och det har uppgetts att han fram till år 1937 hållit mer än 10.000 nykterhetsföredrag landet runt. Under en av sina norrlandsturnéer träffade han Margareta, eller Greta, som hon vanligen kallades. Hon kom från ett relativt burget hem och ett ömsesidigt tycke uppstod, som snart följdes av bröllop. Hon lämnade ett

hem med relativt goda förhållanden för att år 1906 med sin make flytta till en mycket liten hemmansdel i Karö fyra kilometer norr om Valö Kyrkby. Där föddes följande år deras första barn Irene. De fann snart att hemmanet var för litet för att försörja sig på och flyttade 1908 till Tvärnö och hemmanet B i Väster Tvärnö by.

Flyttfärden finns refererad i Valö - Forsmarks hembygdstidskrift år 1970, där forbonden Efraim Eriksson i Karö berättar:

En trevligare flyttningsföreläsning (än föregående år till Värmlingsö, som kunde ha slutat i katastrof) var jag med om året efter. Då flyttade Gustav Blomgren från Karö by till Tvärnö, öster om Östhammar. På resan var det ett härligt väder och fint före. Blomgrens ko fraktades i en "kolryss" och när vi kom till Simundö inträffade ett missöde. Kolryssen välte och kon hamnade i snön med benen i vädret! Men man var många till hjälp och ekipaget var snart på rätt köl igen.

Vid Östhammar gjordes rast och några i sällskapet gjorde sig ärende till systembolaget för att stärka färdkosten. Redan då vi åkte ut på isen från Östhammar var det en av förbönderna som höjde lintern i luften och sjöng. Då man kom fram till Tvärnö fick man höra att det bråkades i en gård intill vägen. Det var ett sällskap som kört in på gården och var otidiga mot gårdens kvinnor. Det fanns inga karlar hemma på gården. "Bonden med lintern" som styrkt sig under vägen, och som kände sig ännu mera styrkt av att ha bra kamrater, rusade in på gården, grep en av dem vid halsen. Denne måste retirera och sällskapet lämnade skyndsamt gården. Förbönderna inkvarterades i Blomgrens blivande gård, i undantagsstugan, där en äldre man och hans dotter bodde.

På kvällen var man ute och bekantade sig i byn. Där fanns gott om ungdomar. Ett försök att ordna dans på kvällen strandade dock på att det inte fanns någon spelman. Dagen efter körde man så hem på förmiddagen. (slut på referat).

Så kunde en landsvägstransport te sig för 60 år sedan. Skulle transporten ha skett sommartid hade det varit ännu besvärligare. Då hade man antingen fått lasta över till båt i Östhammar eller låtit fororna vada över det smala sundet vid Tuskö täppa och därefter ha delats upp på flera mindre foror på den urusla tre kilometer långa vägen till Västerbyn. Hade det till äventyrs varit högvatten hade inte denna möjlighet stått till buds. På den tiden saknade ön broförbindelse.

Hemmanet innefattade bl a några mindre och avlägsna utjordar, som de nya ägarna redan från början såg det lönsamt att avyttra och 1909 sålde de jordlotten Nyrudan till Karl Gustav Bauman och en annan del av hemmanet till P. J. Persson.

Samma år föddes sonen Karl Arne. Karl Gustavs engagemang som rese-
talare växte samtidigt och säkert också hans intresse därför. Familjen
insåg snart att det inte fanns möjligheter för Greta att med två småbarn i
ålder under tre år ensam sköta hemmanet under Karl Gustavs bortavaro.
De avstyckade därför från stamfastigheten en jordlott om nära fem hektar
nere vid sjön, byggde bostad och erforderliga uthus och bosatte sig där.
Tvärnöhemmanet ägdes formellt av sterbhuset efter Gretas far, och följande
affärer gjordes i sterbhusets namn.

År 1910 såldes del av hemmanet inklusive en del byggnader till grannen
Mats Åström, och till grannen Viktor Jansson skiftet Långmyran. Samma
år köpte Gimo Bruks AB genom Frank Lyon från sterbhuset del av det
tidigare hemmanet bestående av ett större skogsparti norr om gården.
Också det s. k. Öbergs boställe med andel i Westerlunds myren och Nordan
På Myran vid Hästhagen avyttrades. Ett ägobyte skedde samtidigt mellan
Åströms och Janssons ägor för att dessa skulle bli mera lättillgängliga för
ägarna

Greta och Karl Gustavs hem med uthusen i bakgrunden.

Följande år sålde Åström den ursprungliga hustomten till sjömannen Carl
Lindqvist från Raggarön och hans hustru Anna. Annas far hette Bäckman.
Han var långlots på Örskär och bodde på gamla dar på hemmanet. Bäck-
man var en gemytlig "gammal gubbe", som alltid gick omkring med pipan i
mungipan. Modern förde en mera anonym tillvaro. Hennes avsked till

jordelivet blev emellertid, efter vad som berättats, nog så dramatiskt, då man efter livligt sökande fann henne död på dasset.

Familjen Blomgren hade en lycklig tillvaro på sitt nya, vackert belägna hem nere vid fjärden. Greta berättade ofta för sina barn om hur lugnt och stillsamt det var när hon rodde ut både morgon och kväll till något litet skär för att mjölka korna. Hon var tidigt intresserad av vegetarisk kost och hade ett mycket stort trädgårdsland, vilket var ovanligt på den tiden. Ett stort jordgubbsland räddade situationen när maken en gång bjudit in styrelsen m. fl. från ett storlogemöte i Uppsala. Greta ovetande kom massor av folk i flera båtar till hemmet på Tvärnö. Hon fick snabbt kommendera ut barnen Arne och Irene att plocka jordgubbar så de åtminstone kunde bjuda på jordgubbar och mjölk. Hur hon sedan lyckades ordna mat och inkvartering är en gåta. Maken var inte så mycket för det praktiska, men han tyckte om att ha mycket folk omkring sig och var mycket gästfri. Greta låg mera för det praktiska, som inte alltid var så lätt när man ser i hennes bevarade kassajournaler, säger barnbarnet Gunnar, som i allra högsta grad bidragit till här återgivna minnesanteckningar.

Karl Gustav och Greta med sonen Arne.

Det var mycket folk, som gästade familjen Blomgren på Tvärnö. Ett av de mera celebra besöken var Ärkebiskop Nathan Söderblom, som företog en på öron mycket uppmärksammat visitation av Tvärnö skola. Dels företogs en ganska omfattande inspektion av lokaliteterna och även förhör om elever-

nas kunskaper i matematik och andra ämnen. Efter förrättningen samlades Årkebiskopen och hans följe för förplägnad hos familjen Blomgren.

På grund av Karl Gustavs många resor blev umgänget med grannarna av naturliga skäl inte så livligt. Men ändå var det många av ortsborna, som med glädje hörsammade Gretas inbjudan på den broderade väggbonaden med inskriptionen:

*Var välkommen kära du
till Karl Gustav och hans fru*

På Tvärnö hade Karl Gustav ett mycket stort bibliotek med över 10.000 band. Han läste för jämnan och Greta berättade, att när de t. ex. tog en paus i slätterarbetet drog han fram någon bok ur fickan och läste medan alla andra vilade. När de flyttade från Tvärnö gav han bort en massa böcker till dem som ville ha och sedan brände han en stor hög, eftersom böcker var så tunga att flytta. På frågan om han inte ångrat detta svarade han: På sätt och vis, men jag kunde dem utantill. Inom politiken var han tydligen populär och oppositionen ville gärna klandra hans "utnyttjande av studenter för skördearbete till egen vinning". Det visade sig vara goda kamrater, som blev långvariga vänner till familjen.

Efter drygt 10 års vistelse på Tvärnö flyttade familjen år 1919 till fastlandet och det lilla hemmanet Skogsborg, tre kilometer nordväst om Östhammar, där de också drev ett jordbruk med 3 - 4 kor och ungdjur. Där hade Greta ett ännu större grönsaksland än på Tvärnö. Orsaken till flytten var bland annat dåliga kommunikationer, som förorsakade sena kallelser och inbjudningar till sammanträden och föreläsningar. Också det förhållandet att Karl Gustav vid ett tillfälle gick genom isen vid den mellan byborna växelvisa posthämtningen ett par gånger per vecka från Elfsnäs på andra sidan Raggaröfjärden bidrog. Det var vintertid en milslång vandring fram och tillbaka och var givetvis betydligt svårare för honom än för grannarna, som kände till skärgårdsisarnas och väderlekens nyckfullhet. De hade också viss svårighet att dölja en ringa skadeglädje. Men därom nämnde han inget förrän barnen blivit äldre.

Farfars minne för personer och platser var fantastiskt, säger sonsonen Gunnar. Till exempel när min mamma, som är från Skåne, hälsade på för första gången i Östhammar, frågade farfar varifrån hon kom. Hon nämnde som i förbigående platsen Asmundtorp och tänkte att den lilla byn kunde ingen känna till här uppe. Men döm om hennes förvåning när farfar började berätta om hur han klivit av tåget där och gått genom byn med bl a ett grustag på ena sidan m. m., vilka han träffat där och vad de konverserat om. Hans besök där hade bara varit en kväll med föredrag som på alla andra platser. Nämnde man en plats för honom var som helst i Sverige

började han genast berätta om när han varit där, hur det såg ut, vem han träffat och intressanta samtal och händelser.

*Boningshuset från sjösidan
(Fotona är tagna av en släkting med hembyggd kamera, vilket ursäktar mindre god skärpa)*

Under tvärnötiden hade Gretas mor flyttat dit. Hon hade fått något fel i ena benet och kunde inte delta i alla arbeten. Hon blev med tiden sämre. Andra sjukdomar tillstötte och han blev för det mesta sängliggande. Under de senaste levnadsåren blev hon dessutom blind. Hon lämnade jordelivet sedan familjen flyttat till Skogsborg.

Ungefär 1927 flyttade familjen Blomgren till Östhammar, först till Tullportsgatan och senare till Engelbrektsgatan, där det blev ett något stillsammare liv utan bekymmer för jord och boskap. Men även här hade Greta sin trädgård att sköta och vävningen sysselsatte henne för det mesta. En gång fick hon t o m ett stipendium till en veckokurs i Göteborg. Under tiden på fastlandet hade Greta lärt sig att cykla och därmed vidgades vyerna i högsta grad. En bussförbindelse hade även öppnats, men också hästskjutisen kom till användning, när man ville komma fram och åter samma dag. Umgänget med vänner och bekanta ökade betydligt under Östhammarsåren.

Greta avled den 30 oktober 1964 efter ett 85-årigt omväxlande, innehållsrikt liv. Karl Gustav följde två år senare den 15 juli efter att ha varit blind de senaste åren. Hans hustru hade en gång frågat honom om han, som var så van att alltid läsa och skriva, inte fann det tråkigt att vara blind. Han svarade att han numera i minnet gick igenom sina resor och intressanta

samtal och personer han mött, så det var inte alls långsamt. Förvisso ett rikt liv i andligt hänseende, även om den jordiska kassakistan många gånger varit ganska lätt.

Ett av Gretas och Karl Gustavs glädjeämnen måste ha varit att de skänkt sina barn en fin grogrund, bäddad även för senare generationer. Låt oss i korta drag följa Irenes och Arnes vidare öden.

Irene drev i flera år en tobakshandel, bosättnings- och leksaksaffär vid Rådhuset i Östhammar. På äldre dagar gifte hon sig med bankkamrer Ingvar Lövgren i Östhammar. Hon slutade sina dagar barnlös 23/6 1991.

Arne lärde sig först till urmakare hos "Rulle", Rudolf Andersson i Östhammar men övergick, som tidigare nämnts, snart till läraryrket. Efter en kort tid som lärare i Offerdal i Jämtland gifte han sig med Eva Mattiasson från Skåne. De bosatte sig i Harads, Edefors socken, där han sedan arbetade resten av sitt yrkesverksamma liv som studierektor. Från början var det inte meningen att stanna så länge, men som ornitolog behövde han så lång tid för att fullborda sin forskning av lavskrikan och sångsvanen att han stannade där livet ut.

Hans stora naturintresse skulle föra honom till 27 länder, bl a Island, Spetsbergen, Irlands Atlantöar, Kamerun och Japan. Han står som författare av tre internationellt uppmärksammade fågelböcker och har medverkat som delförfattare i ett stort antal uppslagsverk, facktidsskrifter och tidningar. Arne avled 1987 men hann dessförinnan hålla 5000 föreläsningar inom sitt gebit. Eva lever ännu och är bosatt i Harads.

Arne och Eva hade tre barn:

1. Gunnar, född 1939, med hustru Birgitta, född Harlin, bor i Arjeplog, där han arbetar som skogsförvaltare. Han vill emellertid inte släppa banden med modernäringen utan är också verksam som bonde. Där trivs fortfarande bl. a. den utrotningshotade fjällkon och mjölkgetter av en gammal, sällsynt jämt-getras. Ett annat av Gunnars stora intressen är hembygdsrörelsen. Han är sedan början av dess tillkomst ordförande i museistiftelsen **Silvermuseet i Arjeplog**. Han är också den vi har att tacka för de många värdefulla detaljerna ur familjerna Blomgrens intressanta levnad.

Gunnar och Birgitta har tre barn:

Stina född 1963
Anders " 1965
Gussar " 1972

2. Jörel, född 1941, gift Stadin, är sjuksköterska och bosatt i Bureå vid Skellefteå.

3. Bodil, född 1943, gift Dieleman, bor i Merlebach, Frankrike, där de drivit en fotofirma m. m.

---0000000---

Som ny ägare efter Blomgren inflyttade år 1919 Verner Edin och hans hustru Lydia, född Sundell. Han arbetade vid Hargs hamn och drev jordbruket och husbehovsfisket som binäring. Verner var vid tillträdet 31 år och hans hustru ett år äldre. Deras fyra barn Viola, Bror Ture, Gunborg och Vera föddes under åren 1917 - 1925. Familjen sålde hemmanet år 1932 och flyttade därifrån.

Nu övertogs bostället av sjömannen och byggnadsarbetaren Emil Jansson från Bredön och hans hustru Gunhild, född i Karlholm på Tvärnö. Även för honom blev jordbruket en bisyssla.

År 1952 blev det åter ny ägare; den här gången Helmer Mörner och hans hustru Barbro. Helmer tjänstgjorde på artilleriregementet i Uppsala. Också privat var de båda intresserade av hästar och även efter makens död sågs Barbro ofta, rak i ryggen, komma ridande på sin häst.

År 1975 köptes fastigheten av Agnes Nobel, som under sommarhalvåret ofta vistas där med sina barn.

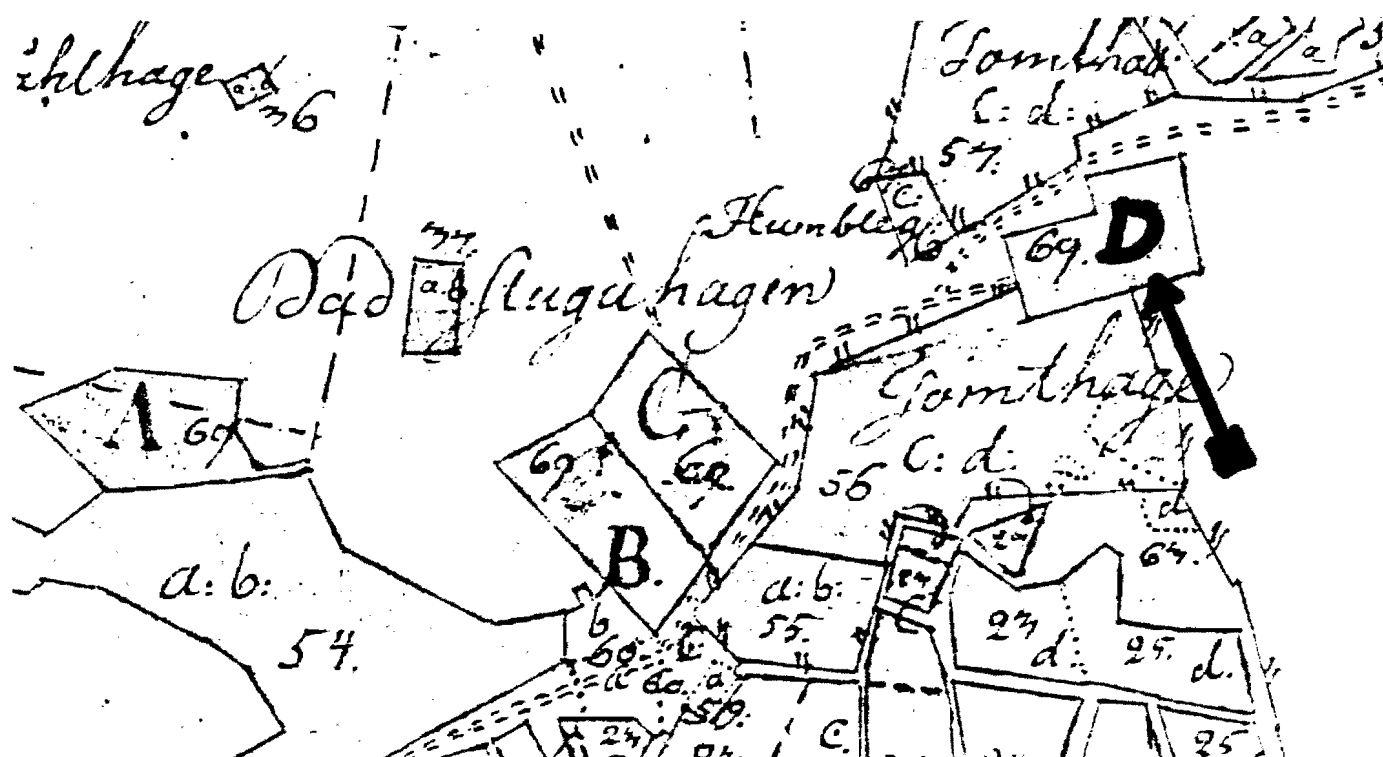
Ursprungliga hustomten till B - Ab

Efter det att Mats Åström 1910 köpt delar av hemmanet B - Ab sålde han gårdstomten med befintliga byggnader till sjömannen Carl Lindqvist från Raggarön och hans hustru Anna. De åtog sig omvårdnaden av Gunhild, som var dotter till Carls bror Anders, och hon kom senare att betraktas som familjens fosterbarn.

I granngården, som sedan 1943 ägdes av Gösta Söderström och arrenderades av dennes broder Bengt Söderström, hade den senare städslat en dräng, som hette Erik Hörner och som först sett dagens ljus på Gräsö. Han kastade förstulna blickar på den söta grannflickan Gunhild och det utvecklade sig snart till varm förälskelse och giftermål 1945. Med i boet förde Erik tre barn och Gunhild bidrog också med en son, som emellertid vid vuxen ålder råkade bli invecklad i en bilolycka med tragisk utgång.

År 1986 köptes hemmanet av Bertil och Ethel Wikstedt från Uppsala. Det var en charmerande idyll de blivit ägare till, men det fordrades mycket arbete för att ställa det i gott skick. Gunhild hade inte haft stora krav på bekvämlighet. Bertil var pensionär sedan flera år tillbaka och familjen insåg att det skulle krävas alltför stora uppoffringar i arbete för att få det nyförvärvade fritidshuset till att göra rätt för sin benämning.

Nya spekulanter saknades inte och redan efter ett halvår hade Kerstin Bergöld och Tommy Haglund, även de från Uppsala, köpt fastigheten och påbörjat en pietetsfull renovering. Den fina loftboden anses vara Tvärnös äldsta byggnad. Enligt muntlig tradition skall detta hemman vara det enda på Tvärnö, som undgick förintelse vid ryssarnas härjningar längs upplandskusten år 1719, då samtliga övriga hus brändes till grunden. Eftersom byn på den tiden omfattade fyra hemman och enligt dåtida urkunder endast tre gårdar brändes, styrker detta hörsägnernas tillförlitlighet.

Hemmanet betecknat D vid storskiftet, Bb vid laga skiftet

Bland de tidigare omnämnda grannarna vid storskiftet år 1772 nämndes Per Johansson, eller Per Jans, som han kallades i vardagslag. Han var född år 1726 och gifte sig år 1749 med Caisa Hansdöter, som var 3 år yngre. Vid den tiden, då skiftesförrättningen äntligen var klar, hade hon just fött sitt tionde barn, sonen Erik. Samtidigt som hon gladdes över det nyfödda barnet kunde hon tacka försynen för undret att ännu få behålla hela barnskaran vid liv, den äldsta dottern Caisa redan 22 år gammal och ytterligare fem barn i för den tiden arbetsför ålder om 10 år och däröver.

När skiftesförrättningen var klar gav sig Per med liv och lust hän att göra det bästa av nyordningen. Caisa hade fullt upp med att sköta hemmet och den nyfödde. Men Per hade god hjälp av fem barn i åldrarna 10 - 19 år. Det blev trångt i stall och ladugård och det tarvades tillbyggnad.

Per sparade inte på krafterna, men kroppen tålde inte hur mycket som helst. Den behövde också viss vila. Efter ett par år insjuknade han och efter slutförd höbärgning avled han den 27 juli 1775.

Det var ett hårt slag för Caisa och barnen. Allt hade sett ut att ordna sig så bra. Äldsta dottern Caisa hade gift sig med den präktiga bonden Mats Jansson på andra sidan viken. Familjen var vid den tiden förhållandevis välbeställd och den goda sammanhållningen inom familjen var det inte att ta miste på. Hade hon inte haft barnen att dela sorgen med skulle den ha varit ännu svårare att bära. Omsorgen om dem alla avledde också ofta hennes tankar.

I början av augusti, när tegarnas gulnande och vördsamt bugande sädesax kantade vägen ner till bryggan, fördes Pers stoft ner till storbåten, som skulle föra hans jordiska kvarlevor, familjen och grannar på den sista färden till bryggan vid Harg. Där väntade den svarta vagnen, som skulle föra kistan fram till kyrkan och den eviga vilan för Per. Skördetiden var inne och Prosten Olof Sylvén lyste frid över Pers minne.

Caisa trodde att livet på gården efter begravningen snart skulle återgå till normala former igen, även om saknaden var stor. Men livslusten var som utslocknad. Det var svårt att ta sig för någonting och oföretagsamheten smittade av sig på hela familjen. Det dröjde ända in i slutet av mars året därpå innan den lagstadgade bouppteckningen äntligen upprättades.

Caisa har just fått utskriften av bouppteckningen och sitter efter kvällsvarden och drömmer sig tillbaka till de 25 år hon fått dela med Per. De fyra silverbägarna om 5 - 6 lod vardera var inga praktpjäser, men vittnade ändå om att man kunde unna sig en viss lyx. Skattkistan innehöll också betydande värden i klingande mynt: 37 st. tolvdalerplåtar, 20 st. sex- och endalerplåtar, några dubbla och enkla Caroliner samt 21 st sexstyver. Det var nästan lika mycket värt som den växande grödan eller värdet av halva hemmanet med hus och annan fast egendom.

Fähusen härbärgerade 8 kor, 3 kalvar, 12 får, 4 svin och 3 hästar och det var betydligt mer än som fanns på de övriga gårdarna i byn.

Tennföremålen var också en extra lyx man hade unnat sig. 4 fat, 3 tallrikar, 3 skedar och 2 skålar. De skulle inte ha räckt långt till vardags för den egna familjen, men vid kalas var det ju ändå roligt att visa vad som fanns. Det var noga med att alla tennföremål var försedda med ägarens initialer, eftersom det var vanligt att man vid kalas lånade av varandra.

Brännvinspannan var för Per ett mellanting mellan överflödigt lyx och outhärligt husgeråd. Den hade värderats till 60 daler, halva värdet av boets totala innehav av kopparsaker. Visserligen hade Gustaf III på grund av statens dåliga finanser år 1775 givit statsmakten privilegium på brännvinstillverkning, men liksom andra lagar tog det alltid bra lång tid innan de kom till efterlevnad på öarna i Roslagen. Inte hade pannan varit i bruk ofta under Pers tid som husbonde, men han höll en ära i att alltid hålla den välputsad och blank. Det fanns brännvinspannbör i öns samtliga gårdar, men alla var inte lika blanka trots att de användes ganska så flitigt. I många fall insåg ägaren i sina ljusa ögonblick att brännvinspannan för honom blivit ett nödvändigt ont för att dämpa sorg och skam. Han hade inte i tid upptäckt att brännvinspannan också hade sina trogna följeslagare i spökfigurerna armod och fattigdom. Den bekantskapen blev ägaren inte ensam om. Den drabbade hela familjen och även hemmanet.

Rusdrycksförordningarna har varierat mycket under seklernas gång. År 1638 infördes accis på tillverkad sprit. Under Karl XII:s tid infördes år 1718 förbud mot husbehovsbränning, men från 1731 fick ägare av mantalsatt jord bränna mot en årlig avgift. Helt fri tillverkning för hemmansägare gällde under åren 1747 - 1775.

Som tidigare nämnts hade staten privilegium på sprittillverkningen år 1775, men denna kronans rätt utarrenderades under åren 1787 - 1798. Vid den tiden återinfördes rätten till hembränning för jordbrukare. År 1855 lagstiftades om tillverkningsskatt på brännvin och generellt förbjöds husbehovsbränningen åter. Efter anmälan kunde dock hemmansägare fortfarande få bränna hemma. I början på vårt århundrade, år 1919, infördes ransonering på rusdrycker enligt Ivan Bratts motbokssystem. Efter några årtionden avlöstes detta av nuvarande regler med höga alkoholskatter och upplysningsverk-samhet över alkoholens skadeverkningar. Ännu idag efter snart fyra århundradens lagstiftande är rusdrycksfrågan ett av våra allra största sociala problem.

Att det varit en stor familj på gården tyckte Caisa sig få en bekräftelse på när hon ser uppräkningslistan av järnföremål och träkärl. Inte mindre än 8 yxor och 2 bilar hade svingats i skogen under vintrarna och 10 källkar stod till förfogande för att forsla hem virket. På sommaren vid skördetiden skulle 12 liar kunnat hållas i gång samtidigt, men en del av dem fick vila under sädesskörden. Då behövdes det också lediga armar för att binda de mejade stråna till kärvar. Arbetet skapade god aptit. Fyra stora grytor, tre stekpannor och en fettpanna hade Caisa haft till hjälp för att tillfredsstäl-

la karlarnas aptit och dessutom halstret förstås. Tre drickstunnor och lika många halvankare stod som garant för att även törsten kunde släckas.

Handkvarnen gjorde Caisa vemodig. Det var ett tungt arbete att stå och dra den tunga överstenen runt och samtidigt se till att sädeskornen rann i en jämn ström genom kvarnögat, hålet i överstenens mitt. Den färdiga mäliden kom ut i ytterkanten av de två kvarnstenarna och skulle varsamst samlas. Det var ett tungt och enformigt arbete, men hon skulle snart avlösas av yngre, starkare armar.

Då var vävstolen ett kärare arbetsredskap. Ju större barnaskaran blev, desto flitigare och längre in på kvällarna dunkade slagbommen.

Åkerredskapen var få. Fyra årder fanns, men det ena hade förlorat sin bill. Inte blev det djupa fåror och arbetsamt var det att få ner billen i jorden bland stora och små stenbumlingar. En åkerharv skulle bereda en lämplig såbädd för kornet och rågen, men den fick göra många vändor över teger innan handsådden kunde ske.

Vägguret i kammaren slår åtta slag. En vid det här laget kär följeslagare. Det fanns också med i bouppteckningen och hade värderats fyra gånger så högt som vävstolen, 24 Daler. Klockan hade för henne tidigare alltid varit den, som höll reda på tid som redan gått. När hon hörde dess sakta tickande tänker hon också på den tid som ännu är henne tilldelad. Hur många gånger skall lodet på nytt dras upp, hur många slag skall pendeln ännu slå för henne, hur skall det se ut på gården den dag uret gör sitt sista slag för henne? Hon sitter länge halvt i dröm, vaknar upp i nästa ögonblick, lägger tillbaka bouppteckningen i kuvertet och fortsätter sina sysslor.

Per hade övertagit hemmanet efter sin far Johan Pärsson, som var född år 1693 och som år 1725 gifte sig med den 14 år yngre Karin Andersdotter. Johan dog år 1766 och hans son Per 9 år senare.

Per och Karin fick länge vänta på en arvinge, men år 1760 föddes sonen Johan, som vid mogen ålder gifte sig med Margta, född år 1763.

Vad som hände de nygifta framgår ej av urkunderna, men efter några år finner vi en ny ägare av hemmanet, Per Persson, född år 1765, kanske en bror till Johan. Per Persson gifte sig år 1802 med den 20 år yngre Brita Persdotter. De fick bara två barn, döttrarna Cajsa Greta år 1805 och Brita Stina år 1809. Brita Stina var bara 11 år gammal när fadern år 1820 drunknade i Stadsgårdshamnen i Stockholm. Modern dog i svåra magplågor vid 63 år ålder.

År 1837 gifte sig Brita Stina med den fyra år äldre Mats Jansson, men inte heller om deras vidare öden kan man utläsa något ur kyrkböckerna.

Däremot kan vi återfinna hans bibel i hembygdsgården på Singö. Bibeln är tryckt år 1800 och bär inskriptionen: "Denna Bibel tillhör mig Matts Jansson Västra Tvärnö". Därefter följer namnen Jan, Pelle, Matts, Erik, Anders, Karl, och Petter, förmodligen hans barn.

År 1862 tillträder Skatte Bonden Erik Mattsson hemmanet vid en ålder av 25 år. Hans hustru Anna Stina Jansdotter föddes år 1832 i Edebo socken och flyttade till Väster Tvärnö år 1862, samma år som bröllopet firades. De fick en son Carl Erik år 1863, men tog dessutom vårdnaden om ett fosterbarn från Finland, Carl Fredrik Botghof, född år 1860. Familjen tycks inte ha stannat någon längre tid på hemmanet.

Vid slutet av 1860-talet flyttade en familj från Upplandssocknen Vessland till hemmanet. Det var Lars Erik Ersson, född år 1834, och Katarina Matilda Mattsdotter, född 1842. De hade gift sig år 1864. Ur gårdshandlingarna för hemmanet D finner vi att denne Erik Ersson deltog i laga skiftet år 1878.

År 1877 gifte sig Anna Karin, dotter till skepparen Johan Petter Pettersson och hans hustru Anna Stina Jansdotter från Mellangården med Johan Bernhard Andersson från Börstil. De var jämngamla och födda år 1852.

Anna Karin hade också en bror Erik Pettersson, två år yngre än hon själv. Han begav sig ut på sjön i unga år och gick snart ut på långseglatser. Inte lät han höra av sig ofta, men ibland kunde Karin ändå få ett livstecken från honom. Dessa blev med åren allt mera sällsynta och hon tyckte sig kunna läsa mellan raderna att allt inte var så gott, som emigrantrederierna hade lockat med. Till slut upphörde breven helt. Erik hade en liten reserv i pengar insatta på bank i Östhammar och denna växte, om än sakta, med åren. Karin lät banken för varje år föra in räntan i sparbanksboken och kände dåligt samvete för att hon inte kunde sända pengarna till den, som hon visste bättre behövde dem. Allt talade för att hennes bror inte längre fanns kvar i livet - men man kunde ju inge veta riktigt säkert. I sin förtvivlan vände hon sig till församlingsprästen för att få råd. Hans efterforskningar gav inte heller något resultat och han föreslog Karin och hennes man att försöka få en dödförklaring till stånd. Så skedde också och Karin kände sig äntligen lättad över att inte längre behöva sväva i ovisshet.

Bouppteckning förrättades den 10 juni 1903 och den upptog en behållning i bankmedel om 1920 kronor att fördelas mellan systrarna Anna Karin och Johanna Charlotta, den senare gift med grannen Matts Göran Mattsson.

År 1909 är hemmanet till salu och Mats och Anna Maria Åström tar hemmanet i besittning. Därefter följer år 1930 Astrid Viktorias äldste son Erik Helge Andreas tillsammans med sin hustru Astrid Viktoria. Den yngre familjen Åström hinner inte bli riktigt rotfast på Tvärnö. År 1936 säljer de hemmanet till Oskar Sigfrid Karlsson och hans hustru Selma Maria Karlsson för tillträde den 14 mars 1937. Det var dåliga tider för jordbruket vid den tiden och köpesumman stannade den här gången vid 9000 kronor. Efter ytterligare sex år var det tid för ännu ett ägarbyte. År 1943 köptes hemmanet av Gösta Söderström, Borås, bror till Sven Söderström. Båda var uppväxta på Södergården i Östra Tvärnö.

Nu var det orostider och priset hade stigit till kr. 13.500. Skogen gav vid den tiden god avkastning, men den hade redan skattats rätt hårt. Ytterligare avverkning måste därför kompenseras med omfattande skogsvårds- och nyplanteringsarbeten. År 1947 utarrenderar Gösta all åkerjord på 5 år till Filip Andersson för en arrendekostnad av kr 250:- kr per år. I arrendet ingick även bete i vissa hagar, underhåll av vägar och stängsel o s v. Åkrarna skulle få sambrukas på vissa villkor med Sven Söderström i Södergården.

Uno och Märta Bauman hade under årens lopp kommit underfund om att deras lilla hemman kunde vinna mycket om ett utbyte av tegar kunde göras mellan dem och Gösta Söderström. Avståndet mellan husen och åkrarna skulle då bli avsevärt kortare. Skulle Uno dessutom kunna öka sin areal något, skulle detta också vara en fördel. Så skedde också enligt det byteskontrakt, som upprättades den 15/12 1950.

Gösta Söderström avled den 20 augusti 1957. Han var då sedan en tid bosatt i Borås, där han tidigare samma år gift sig med Ulla, född Kollén. Vid sin bortgång efterlämnade han sin hustru och sina nedanstående arvsberättigade syskon:

Arvid	Harg
Sven	Södergården, Öster Tvärnö
Beda Edin	Snesslinge
Märta Bauman	Hästhagen, Väster Tvärnö
Nanny Brunnström	Sigtuna
Avlidne brodern Bengts barn	
Lennart Söderström	Östhammar

Vid arvskiftet efter Gösta 1958 tillföll hustomten (mangårdsbyggnaden med tillhörande tomt) Ulla Söderström och fastigheten i övrigt tillföll ovanstående arvingar. Tomten avstyckades 1963 för Ullas nyttjande till sommarboende.

Större delen, 1357/6000 mantal av Göstas och Ullas fastighet såldes år 1961 till Göstas bror Sven för 42-000:- kr. Dessutom hade grannen Thure Eriksson inköpt det cirka 6 hektar stora Småkuvvaskiftet norr om gården, vilket låg i direkt anslutning till Thures ägor, för 7.500:- kr. Därutöver avskildes och legaliserades sex områden avsedda för Göstas syskon att nyttjas för fritidsbebyggelse.

Fem år före Sven Söderströms död övertog hans son Sven Olof, förutom Södergården i Öster Tvärnö, även hemmanet i Väster Tvärnö by.

En mera ingående studie av detta hemman har utförts av Bernt Lindberg, Storvreta, som publicerat sin forskning i skriften *Väster Tvärnö by Tvärnö westra No 2 vid tiden för laga skiftet 1878*.

inte njuta storskiftets fröjder i någon större utsträckning. Han avled år 1779

Eriks far var Matts Mattsson, född på Gräsö. Han flyttade till Tvärnö år 1758 då han gifte sig med Margta Mickelsdotter. Hon förde med sig tre barn i boet, varav den äldste, Erik, övertog gården. Tillsammans fick de ytterligare två barn.

Efter Eric Ersson och Margta Hansdotter ägdes hemmanet av Gustaf Ersson, född år 1750. Han gifte sig år 1774 med den fem år äldre Anna Hansdotter och fick med henne år 1775 en dotter Greta.

Gustav dog när Greta var bara fem år gammal. Året därpå gifte Margta om sig med Matts Andersson, född år 1745, Han flyttade in från Valö socken. Äktenskapet varade 18 år och när Anna dog år 1799 flyttade Matts tillbaka till sin hemsocken Valö.

Greta Larsdotter hade hunnit komma till giftasvuxen ålder när modern dog och året därpå gifte hon sig med Per Andersson, då 25 år gammal. Även om han varit en lika flitig arbetsmyra som sina grannar hade det nog inte räckt att hålla nöden borta. Vädrets makter hade inte varit nådiga de senaste årtiondena och fortfarande var det svårt att få tillräckliga skördar. Det var varje år ett chanstagande. Vågade man vänta med sådden så länge att jorden redde sig ordentligt och risken för den värsta nattfrosten var över --- eller skulle man våga så så tidigt att man var säker på att säden skulle hinna mogna ordentligt. Per hade allt för ofta satat fel. Och så var det att vänta på nästa år och hoppas att det blev bättre.

En som däremot inte lät vänta på sig var länsmannen, vars uppgift det var att driva in obetalda skatter. På den tiden hade man ännu inte preliminärskattesystemet infört. Det gällde att under året ha sparat ihop tillräckligt till den väntade skatteuppbörden. Men vad skulle man göra, när det inte blev några pengar att spara. Och ryktet om ett länsmansbesök gick som en löpeld över ön och ryktet hade många giftiga tungor. Och hade man en gång kommit på obestånd var det inte lätt att bli betraktad som en god granne och oförvitlig medborgare igen. Men vanryktet spred sig också över familjen och hemmanet. Han var dessutom inte längre i sin fulla krafts dagar. Sin 70-årsdag kunde han ha firat på våren för ett par år sedan. Men det blev ingen fest. Hur skulle det se ut - att ha råd att hålla kalas men inte att betala sin skatt.

Sommaren år 1849 skulle ge Per den skörd han så länge drömt om och som skulle sätta definitivt sopp för vidare länsmansbesök.

Men även den här gången hade Per räknat fel. Sommaren gick och hösten nalkades. Nätterna blev längre för varje dag som gick, men den livgivande och stärkande sömnen däremot allt kortare. Han tänkte och undrade - än hit och än dit - men behöll grubblerierna för sig själv. Att något ovillkorligen måste göras stod slutligen klart för honom. Vad som skulle ske var väl först en förflugen tanke, men den växte sig allt starkare och blev undan för undan allt verkligare och till slut oundviklig. Den 12 september antecknar sockenprästen i kyrkboken: "Befanns hava sig upp-

hängt för skatteskulder. Begravd i tysthet den 23 september. 72 år 14 dagar".

Per och Greta hade år 1802 fått en dotter Brita Greta (Margareta). Hon hade förmodligen inte någon särskilt stimulerande uppväxttid med ständiga bekymmer i familjen och utan några syskon. När hon var något över 20 år började hon vara tillsammans med en 6 år yngre Singöpojke, Mats Abrahamsson. Det blev snart mer än vänskap, som år 1826 resulterade i ett gossebarn Karl och dessutom giftermål mellan de båda. Med två års mellanrum följde snart ytterligare tre barn, den äldsta en dotter Brita Greta född år 1828, och hon skulle under sin levnad bli Tvärnøhemmanet trogen. Förmodligen gifte hon sig vid unga år och antog efternamnet Westerland. År 1849 flyttar emellertid en sockenbo Erik Carlsson till gården och de båda knöt hymens band. Under tiden hade hemmanet sålts till en Skeppare P. Pettersson i Mälby, men det brukades av Erik och Brita. Erik Carlssons namn återfinns på förresten på bevarade gårdshandlingar från gränsdragningen mot Tuskö by år 1859.

År 1871 lämnar Brita Greta jordelivet 43 år gammal och fem barn i åldrarna 4 - 17 år. Erik finner det absolut nödvändigt att få en kvinna i huset och året efter förra hustruns död gifter han om sig med Maja Greta Ersdotter, 32 år gammal. Själv var Erik då 51 år.

Redan tidigare hade emellertid Erik Carlsson upphört med jordbruket. Hemmanet hade år 1862 utarrenderats till en familj från Börstil. Båda var födda i Österlövsta socken. Det var Fredrik Martin Löf född år 1828 och hans 14 år äldre hustru Katarina Wahlgren. År 1855 hade de fått en dotter Klara Fredrika, som skulle bli hemmanet troget in i ett nytt sekel.

År 1876 gifte sig Klara Fredrika med en lika gammal 21-årig yngling från Valö vid namn Erik Eriksson. Han flyttade två år senare till sin hustrus föräldrahem i Väster Tvärnø by. Det var samma år Laga Skiftet skulle genomföras i byn. Erik insåg att han var för ung och obekant med förhållandena inom byn, varför han utfärdade fullmakt för svärfadern, Fredrik Martin Löf, att föra hemmanets talan vid skiftesförrättningen.

Värderingsmännen hade konstaterat att hemmanets åbyggnader var i dåligt skick och sämre än grannarnas. Det beslutades därför att detta hemman skulle flyttas ut ur byn till de nya skiftena. Det bar säkert emot att flytta till den med täta granar skogbevästa höjden halvvägs till Tuskö, utan nära grannar och i en helt ny miljö. När vi idag från det björkbevuxna gårdstunet blickar ut över böljande sädesfält och en glittrande havsvik i bakgrunden, måste vi tillstå att valet av ny boplats knappast kunde ha blivit bättre.

Klara och Erik fick fem barn, alla döttrar. Den äldsta, Hilma Charlotta född år 1881 dog i kikhosta redan efter 1 år och 3 månader. Därefter föddes år 1883 Hanna Elisabet som år 1906 gifte sig med Johan Viktor Johansson, född år 1876 och som flyttade till Kvarngärdet i slutet av oktober månad 1907.

Dessförinnan hade det första barnet Johan Eskil sett dagens ljus den 27 juni 1907 och året därefter Anna Elisabet Viktoria den 8 juni.

Detaljer ur de tidigare ägarnas liv på nuvarande Kvarngärdet och dess motsvarighet före utflyttningen ur bygemenskapen vid laga skiftet är få. Tack vare de intervjuer Inga-Maja Ahlsén gjorde för studiecirkeln "TVÄRNÖ FÖRR OCH NU" räkning för några år sedan med syskonen Lisa och Eskil har vi emellertid fått många intressanta glimtar ur deras och närmast föregående generationers liv. Lisas många fotografialbum och hennes samling av mönstergillt ordnade tidningsurklipp bidrar i hög grad till förståelsen av tider som gått.

Syskonens morfar Erik Eriksson från Valö var med om att flytta gården från byn till dess nuvarande plats. Tidigare hade byborna arbetat med det invanda mönstret "teg vid teg", berättade Eskil. Det innebar att samtliga byns bönder gemensamt brukade och skördade de olika tegarna, den ena efter den andra. Efter skiftet kunde man arbeta i sin egen rytm, vilket för många kändes som en befrielse.

I unga år "spottade inte Erik i glaset" men efter en alltför vild framfart vid ett tillfälle insåg han att det höll på att gå för långt. Han blev religiös och skaffade sig t o m ett rum i missionshuset för att slippa den vådliga vandringen i mörker på spång över Tuskösundet och vidare den långa vägen på obanad stig hem till Kvarngärdet.

Mormor Klara var vördad och högaktad av de två syskonen. Hon var duktig i det mesta, tyckte de. Hon odlade lin, som hon rötade, bråkade, skäktade och häcklade, för att slutligen spinna det till den finaste lintråd. Hon var mästare i att spinna lin för becktråd till sko- och sadelmakerierna, ansåg Lisa. Hon kunde baka det finaste bröd men också ge hästarna sin beskärda del med hästbröd och paltbröd av korngröpe.

Maten till vardags bestod huvudsakligen av potatis, salt strömming och salt sill. När det rustades till kalas var det helt annorlunda. Då var det bl a kötträtter, risgrynsgröt, kakost m.m som vankades. Eftersom kalaset ibland varade i dagarna tre fick Ida i grannbyn ofta rycka in.

"Farsan" - Viktor Johansson - kunde det mesta, tyckte båda syskonen. Bäst var han på att smida. Ofta gick han runt i gårdarna och hjälpte grannarna, men hans goda rykte hade nått så långt att han också fick förtroendet att leverera maskinknivar till pappersbruk, som inte lyckats få tillräckligt god kvalitet någon annanstans. En stor sorg var det därför när taket på smedjan en dag fattade eld och hela smedjan brann ned. Han fortsatte med kallsmide, men det gav inte så gott resultat, tyckte han. Sonen Eskil byggde därför en ny smedja, som fortfarande står kvar i gott skick med komplett smidesutrustning.

Också som snickare har Viktor lämnat efter sig många bevis på skicklighet. Bevarade laggkärll, spegel, skänk, bord m m utgör tydliga bevis. Inte heller sadel- eller skomakaryrket var honom främmande.

Jorden och vad som därpå odlades krävde också sin omsorg och tog sin beskärda del av dygnets timmar. Ofta gick Viktor vid eftermiddagspasset slut direkt till smedjan. Kvällsmålet kunde därför bli rätt sent.

I unga år fick Eskil vara med om att driva på de två - ibland tre - hästarna, som drog tröskvandringen. Det var enformigt och han hälsade med förtjusning välkommen den nya råoljemotorn Avance, som kunde startas först sedan tändkulan värmts upp ordentligt med blåslampa. Tröskverket var halvrensande, varför ytterligare rensning måste göras med den handdrivna kastmaskinen. De gamla slagornas tid var förbi. De brändes när den gamla ladan revs för att ge plats för nybygge, - för en ny tid med moderna arbetsmetoder.

En annan efterlängtd mekanisk nykomling var utombordsmotorn Svalan, som i hög grad underlättade sjöresorna. Men den var utan backslag och därför svår att manövrera i dåligt väder när man skulle lämna en brygga.

Ladugården var kvinnornas revir. Stallet med hästarna var männens. Under skolåren hade Eskil ännu inte införlivats i männens led och det kom på hans lott att skotta gödseln efter korna innan han gick till skolan. Det fanns ingen automatisk vattningsanläggning för korna på den tiden, utan vattnet måste hinkas upp ur brunnen och bäras eller släpas in i ladugården.

Mjölken drogs på en kärra ner till udden vid sjön, där den hämtades punkligt klockan 8 av "Skepparn" Söderström i grannbyn för att föras till Östhammar. Vintertid kärnades smör hemma och såldes i Elfsnäs.

Också för tvätten i brygghuset måste vatten bäras från brunnen. Den ofta hårt smutsade tvätten byktes i stora träkar med kokande björk- eller eklut och klappades därefter i sjön. Det var ett tungt och slitsamt arbete, men mödans lön var att "det luktade rent". Både lut och såpa tillverkades i brygghuset, men där bryggdes också mustigt öl med korn från åkern och humle från den egna humlegården. Kornet mältades först i rian. Där kunde det bli så varmt, sade Eskil, att Fenixlyktan slocknade, - eller var det månnstro syrebrist?

Vid skördetid fick syskonen redan under skolåldern hjälpa till med att binda sädeskärvar. I vanliga fall skar karlarna med lie och en kvinna följde efter och band. Lisa och Eskil fick dela på arbetet att binda. För att hinna med skördearbetet måste i regel även hjälpkarl anlitas och oftast blev det August Carlsson på Ekensberg.

Konfirmationsundervisningen ägde rum under hösten och vintern i kyrkskolan i Harg. Men det var lång väg att ro för att komma till kyrkan och prästgården, cirka 4 kilometer i vardera riktningen.

På den tiden växte man ur barnskorna i och med konfirmationen. Efter den var man vuxen karl och ungmö. Efter konfirmationen var det också fritt fram att på egen hand ge sig ut i nöjeslivet, det nöjesliv man i regel fick vara med om att skapa själv. Eskil hade bra sångröst och hade i unga år lärt sig spela dragspel, först ett litet tvåradigt men senare ett med

flera knappar. Vid jultid var det bjudningar i de olika gårdarna nästan varje helg. Bönhusen var en annan mötesplats. Nolsterby bjöd enligt tradition till möte vid jul och Tuskö vid nyår. Godtemplarfesterna var också ett kärt tillhåll för bygdens ungdom. Roligast var det på Söderön, tyckte Eskil och Lisa.

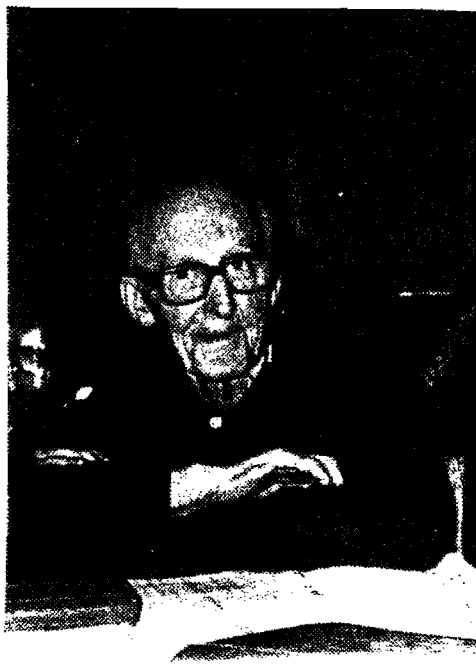
Så småningom skaffade sig Eskil cykel, cykel med karbidlampa. Boschen "var bara skit" tyckte han. Det gällde att ha "brett mellan styrkrokarna". Som chevaleresk kavaljer gällde det ju att skjutsa sin följeslagare hem på cykelramen. Råkade hon vara litet rund om höfterna hände det att färden på den usla och smala vägen slutade i diket. Vägarna på Tvärnö var vid den tiden egentligen bara kostigar.

Vid slutet av 1930 och början av 40-talet kom telefonen och elektriciteten till ön och 1946 blev broförbindelsen med Söderön klar. Det innebar en revolution för bygden. Redan 1955 köpte Eskil sin första bil, en Volvo PV 444 för 9000 kronor. När den 5-åriga garantitiden löpt ut blev det en ny Volvo. För den gamla bilen fick han tillbaka samma belopp han tidigare betalt. Senare följde två SAAB-bilar.

I början av 1970-talet drabbades Eskil av en svår traktorolycka, som gjorde honom arbetsoförmögen en längre tid. År 1974 arrenderade han ut jordbruket och efter ytterligare 10 år måste han också lägga dragspelet på hyllan. Men dessförinnan hade han hunnit komponera sin egen vals. Lyckligtvis är den bevarad i bandinspelning och utgör ett bevis, så gott som något, på det glada liv, som förts på Kvarngärdet under de senaste två generationerna.

Lisa hade mindre anspråk på moderniteter, men hemmet utstrålade ändå värme och generositet.

85 år gammal lämnade Eskil efter en längre tids sjukdom jordelivet den 21 juli 1992 och begravdes 10 dagar senare. En stor skara vänner följde honom till den sista vilan.

Ekensberg

Den som idag för första gången gästar Tvärnö har svårt att från landsvägen upptäcka hemmanet Ekensberg där det ligger inbäddad i väl bevarad trädvegetation och frodig grönska. Ett litet paradiset med ålderns patina, ett sällsamt rikt fågelliv och en unik vild blomsterprakt. Mot väster avgränsas hustomten av en välbyggd och -bevarad hög och bred stengärdesgård, som slutar först på en klippa alldeles nere vid sjön. En bit därifrån ligger det gamla båthuset strax intill en bergknalle med vacker utsikt över fjärden, en gammal samfälld lastageplats från laga skiftets tid.

Hemmanet utgöres av 1/48 mantal under beteckningen Väster Tvärnö No 1. Det arrenderades ursprungligen år 1861 av skepparen och nybyggaren Karl Anton Norberg, född år 1840 i Harg socken. Han gifte sig år 1875 med Brita Karin Eriksson från samma socken. Hemmanets nuvarande gränser fastställdes vid laga skiftet år 1878.

Smekmånaden kunde inte ha varit lång. Redan den 24 maj äntrade han relingen på skonerten Leontius i Stockholm hamn. Seglatserna gick med trälaster mellan norrlandshamnar och danska och nordtyska städer och slutade först den 2 september, då besättningen avmönstrade vid Lotsholmen på Söderön där Leontius gick i vinteride.

Om det var för att skaffa sig pengar eller om det var andra orsaker som drev honom vet vi inte, men samma år emigrerade han till Amerika och Brita Karin flyttade samtidigt till Gamla Uppsala. Kanske var det så att han lyckades skrapa ihop litet kontanter ganska fort, för snart var han åter på Tvärnö. Någon byggnad fanns vid skiftningstillfället inte uppförd. I kanten av Lillängen, öster om det nuvarande hemmanet, finns i en hage ner mot sjön fortfarande rester av en husgrund och en källare, och dessa

skall enligt muntlig tradition markera platsen för en första bebyggelse, kanske bostad under tiden det nya Ekensberg skulle byggas upp.

År 1876 började den nya seglationsperioden den 11 maj. Under den sommaren hann han träffa sin hustru en gång när han måste hem och hämta ett papper, som han glömt att ta med sig. Förmodligen hann han också hem till den 3 september, då deras första barn Katrina Mathilda föddes. Inkomsterna från seglatserna hade tydligen blivit relativt goda.

Han frågade Johanna Charlotta och hennes man om han möjligen skulle kunna få köpa den arenderade jorden men de tyckte det var svårt att sätta ett pris. De var god vän med Norberg men ville ju ändå få ut ett gott pris utan att han skulle tycka det vara oskäligt. Man kom då överens om att hemmanet skulle säljas på auktion och Norbergs bud godtogs.

Laga skiftesförrättningen fortgick under år 1878 och Karl Anton måste hålla sig hemma vid sammanträdena. Dessutom hade en turordningslista för hjälp åt lantmätaren upprättats, och även där måste Norberg fullfölja sin andel.

År 1879 föddes deras andra barn, dottern Kristina Charlotta, och två år senare sonen Karl John, som gick till sjöss i unga år.

Livstecknen från honom blev allt sällsyntare och så småningom uteblev de helt. Han förklarades därför obefintlig år 1907.

Det dröjde emellertid inte så länge förrän det kom ännu ett kort till föräldrahemmet, men sedan var det definitivt slut.

Den yngre dottern Kristina Charlotta gifte sig år 1905 med Karl August Karlsson som var ett halvt år äldre. August var en kraftkarl både till kropp och röstvolym. Sin styrka hade han god användning av vid gruvarbete vid Jansgruvan och hans där förvärvade kunskaper i sprängningsarbete kom på senare år också väl till pass på gårdarna runtom.

På hemmanet fanns på den tiden två kor, gris och höns. Häst lånades däremot i byn. Givetvis bidrog fisket till familjens försörjning.

Karl och Kristina fick två barn, den äldste Karl Gerhard född 1905. Han bor nu med sin hustru Agnes i Björnäs på Söderön, men fortfarande är Tvärnö hans andra hem och han har varit till mycket god hjälp vid forskningen i öns historia. Den två år yngre sonen Johan Axel dog tyvärr efter endast ett par veckor.

År 1928 köptes Ekensberg av Werner Söderkvist på Värblingsö. Hans hustru Elin kom från Gärsö bortom Lavarö. Vid flytten var deras dotter Eva ett år gammal.

Werner arbetade på Fagerö gård och skötte samtidigt det egna hemmanet. De hade två kor, gris och höns.

Nuvarande boningshus är i stort sett i ursprungligt skick men verandan är tillbyggd senare. Ladugården nybyggdes år 1950.

Eva gifte sig år 1952 med Thorsten Persson och bosatte sig i Kallhäll. Deras Ekensberg med alla dess fåglar och fagra blomster är ändå deras käraste tillflyktsort där de gärna önskar att tiden kunde stå stilla.

Nyrudan

Nyrudan med beteckningen 4:1 eller Nyrudun, (= nyröjningen), som jordlotten tidigare benämndes, avstyckades från stamfastigheten 1:11 år 1911 och omfattar nära 2 hektar. Den tidigaste bosättaren, som kunnat spåras på det 1/4 mantal stora torpet, var *avskedade båtsmannen*, nybyggaren Johan Eliasson Öberg, född 1819 08 29 i Ekeby socken. Han gifte sig med den 6 år äldre Brita Persdotter från Ekeby och bodde först med ett 12 års kontrakt å bostället Bodahagen i Väster Tvärnö by, dit familjen flyttade 1871. Sedan kontraktstiden utlöpt flyttade de vidare till Nyrudan i samma by 1883, där Johan stannade till sin död 1889. Avskedad innebar i regel att båtsmannen på egen önskan begärde att få avsluta sin tjänstgöring. Han torde med största sannolikhet ha tillhört Olands 4. kompani, Värblingsö-Marka rote med soldatnummer 100.

År 1883 gifte sig deras dotter Emma Margareta Öberg, född 1853, med den fem år yngre Anders (Andreas) Pettersson från Hökhuvud. De fick fem döttrar och en son:

1. 1878 Matilda (Tilda), som blev hushållerska åt Axel Olsson (Axel (Ors) i Upplands Ekeby.
2. 1884 Anna, gift med Karl Karlsson i Uppsala
3. 1885 Viktoria Vilhelmina: se nedan.
4. 1887 Hilma, som gifte sig med skräddaren Viktor Eriksson och bosatte sig i Klef i Alunda.
De fick tre söner.
5. 1891 Johan Axel, som dog samma år.
6. 1893 Selma, gift med skräddaren Ivar Johansson, Klef i Alunda. De bodde först i Rasbokil och senare i Björken i Skuttunge.

Matilda, Selma och Anna fick vardera ett barn, som samtliga dog vid låg ålder.

Ovannämnda Viktoria Vilhelmina flyttade 1899 som piga till Joel Eriksson i Ovanby. Där födde hon 1910 12 05 sonen Einar Eriksson, som under de närmaste månaderna bodde hos sin mor och mormor på Nyrudan tillsammans med sin moster Selma, då i 20-årsåldern, och som på hösten 1925 flyttade till Alunda. Året dessförinnan avled Anders Pettersson.

Vilhelmina gifte sig 1912 med Gustav Eriksson i Faringe där de först bodde på torpet Hansbacken och senare på Stora Fjällen. Där föddes barnen:

1914: tvillingarna Gösta och Sven

1917 " Arthur och Gunnar Arne..

Familjen bodde kvar till dess Gustav dog 1936, då Vilhelmina och de fyra tvillingbarnen bosatte sig i Västerås, där modern dog 1964.

Arne flyttade till Stockholm 1950, där han verkat som partihandlare och sammanbor med Ingeborg Hellman från Ådalsliden i Ångermanland. En dotter, Ingeborg, Elisabeth, född 1954, gifte sig med Leif Backlund från Backe, Fjällsjö socken i Ångermanland. De bor numera med sina fyra barn Emelie, Erik, Esbjörn och Elias, födda 1975 - 1992, i Sorunda i Sörmland. Familjens intresse för "sina rötter" har i hög grad bidragit till Nyrudans historia och familjens vidare öden under sex generationer.

År 1927 flyttade Klas Löfqvist född 1874 tillsammans med sin hushållerska Edit Elisabet Andersson, född 1898, från Marka i Börstil socken, till Nyrudan. Hon medförde i flytten barnen Valfrid Enar Vilbert, född 1922 och Majbritt Viola, född 1938. Han var gift med Johanna Margareta Hörner, född 1876, och familjen flyttade från Nyrudan 1931.

Emma Margareta bodde kvar på Nyrudan med Vilhelm Einar fram till värnpliktsåldern i slutet av 1930-talet. Hon flyttade senare till sina döttrar i Alunda där hon dog 1940. Einar dog 1945 utan arvingar.

Underligt nog visste pastorsexpeditionen inte om Emma Margaretas flytt till Alunda. Hon var under några år efterlyst av Hargs pastorat och dödförklarades i slutet av året.

År 1930 flyttade Helmer och Linnea Mattsson till Nyrudan, men de stannade där bara några år. En sommarsöndag hade hela familjen lämnat hemmet för några timmar. När de återvände på eftermiddagen hade boningshuset brunnit ned till grunden och familjen befann sig plötsligt "på bar backe".

Delar av hemmanet avsöndrades 1932 till Carl och Rut Boman och 1945 till brodern Viktor med hustru Tyra. Denna del av fastigheten övergick senare till Uno och Märta Bauman och dottern Sonja Svederot. Med Lantbruksnämndens medgivande såldes år 1985 den nu bebyggda tomten Nyrudan som sommarviste till makarna Marianne och Rolf Thorén från Djursholm.

Den 2. januari 1996 bytte Nyrudan på nytt ägare och bebos numera av Lars Mattsson och Harriet Andersson.

Ture och Margit Eriksson på hemmanet Aa köpte slutligen 1969 större delen av den brukade jorden och skogen, tillhörande den ursprungliga Nyrudan, och som nu sambrukas med huvudgården.

Nyborg

Vid farfars barndomshem. Kanske tog farfar Johan sina första steg under detta äppelträd. Janette Hokanson överlycklig över att få återse sin svenske förfaders barndomshem. Hon har besökt Sverige flera gånger tidigare och sökt spåra farfärdernas härkomst. Dock utan resultat.

Janette Hokanson överlycklig över att efter 20 års sökande
få återse sin svenske farfaders barndomshem ,

Nyborg är ett av de hemman, som under mitten av 1800-talet avsöndrades från stamfastigheten med dåvarande beteckning C, nuvarande Kvarngärdet. Där bosatte sig år 1856 Karl Eric Engman, född 1826 05 14 i Harg socken. Han gifte sig med den två år yngre Carin Stina Nyberg eller Nyborg, vilketdera är svårt att avgöra av den otydliga texten. Däremot kan man vara ganska säker på att hemmanets namn står som en hyllning till Karl Erics hustru.

År 1874 bytte hemmanet ägare. Det var nybyggaren Mats Norberg, född 1829 i Häverö, och hans hustru Brita Jansdöter från samma socken, som tog hemmanet i besittning. Brita var 8 år yngre än Mats och hade tidigare varit gift med drängen Anders Peter Hansson, född år 1835. Han var i tjänst hos änkan Brita Jansdöters arrendator Anders Jansson i granngården betecknad B. De fick tillsammans sonen Anders, född år 1864.

I det nya äktenskapet föddes sonen Johan år 1873. Tre år senare dog Brita, lämnande efter sig maken, den 12-åriga Anders och 3-åriga Johan. Anders var redan skolpliktig och deltog med största sannolikhet i den ambulerande skola, som inrättades år 1865. Undervisningen varade cirka 2 månader i taget på våren och hösten. Också Johan fick ta del av denna undervisning under sitt sjunde och åttonde levnadsår. År 1882 flyttade hela familjen; Mats och hans son Johan till Häverö och styvsonen Anders till grannsocknen Börstil. Inte kunde de två bröderna ana att den nye ägaren av hemmanet Nyborg skulle överta skolundervisningen och att det tidigare hemmet skulle tjäna som skollokal under några få år.

Johans vistelse på hemmanet Markdalsnäs i Häverö socken kunde följas ytterligare några år, men han var tydligen inte intresserad av den laga värnpliktstjänstgöringen. Under ett par års tid höll han sig undan och efterlystes. Vidare efterforskningar gav inget resultat. Inte heller framgick det att han tagit ut sjöbetyg eller att han dödförklarats.

Med allra största sannolikhet hade familjen Norbergs vidare öden förblivit höljda i dunkel om inte ett oväntat telefonsamtal utväxlats.

Det var Stig Hokanson från Australien som ringde. Stig föddes i Stockholm år 1944 Efter realexamen och utbildning i typografyrket emigrerade han till USA, där han arbetade som typograf och journalist. Fortsatte därifrån till Nya Guinea och Australien. När typografsättaryrket förlorade sin karaktär av hantverk hoppade Stig av och började studera. Han blev så småningom lärare vid universitetet i Brisbane och fredsdomare.

*Johan Norberg i finkläder
skapade av fotografen.*

I början av 1980-talet väcktes hans intresse för sin svenska bakgrund och han engagerade sig i forskning kring svenska invandrare i Queensland. Med hjälp av ett svenskt forskarstipendium tillbringade han 1992 fyra månader på Utvandrarnas hus i Växiö tillsammans med sin engelsktalande hustru Janette.

Vi har närmast Janette att tacka för att vi fått en möjlighet att följa Johan Norbergs öden efter flytten från Tvärnö. Liksom så många andra roslagsbor gick han till sjöss i unga år. En av seglatserna gick till Australien, där Johan hoppade av skeppet Anna Ramien om cirka 1300 bruttoton, 74 meter långt, i Port Adelaide i South Australia i maj 1896. För att försvåra efterspaningar rymde han inåt landet och tog sig gående hela vägen till delstaten New South Wales. Efter sjöfart upp och ner på den östra kusten i Australien gick han i land i Maitland-Dungog-distriktet. Han arbetade där som bonddräng på flera gårdar och träffade där Margaret Kellner, dotter till katolska tyska emigranter. År 1901 gifte han sig med henne

och bytte snart trosbekännelse till den Romersk Katolska läran. Han ägde inte själv någon gård utan arbetade i svärfaderns tjänst. Under den närmaste tioårsperioden fick de tre barn, men år 1910 blev Johan sjuk. Sjuksymptomen hemlighölls och han blev under de närmaste åren alltmer ofärdig. Margareth fick själv ta hand om barnen, men fick gott stöd av sina föräldrar.

I mars 1916 togs Johan in på sjukhus. När barnen några veckor senare skulle besöka fadern mötte de några anhöriga på vägen, som kunde meddela att Johan redan var död. Dödsorsaken konstaterades vara någon typ av syfilis i ryggraden.

Den yngste sonen William, född år 1910, fick stora problem med katolska kyrkan. Han hade växt upp under svåra omständigheter men stödde ändå modern med pengar fram till 1931, då han upptäckte att dessa pengar gick till den katolske prästen, som uppgav att de behövdes för att få Johan Norberg ur skärselden. William opponerade sig då han en gång kom på prästen i hemmet. Ett slagsmål följde, varvid William slog ner prästen. Detta fick till följd att han uteslöts ur kyrkogemenskapen. Modern, som var mycket enkel och obildad, tog prästens parti. William gick då in i armén och skickades ut i 2:a världskriget mot Rommel i Afrika och mot japanerna i Nya Guinea. Efter krigsslutet 1945 återvände han till sitt hem, försonade sig med sin mor men inte med kyrkan. Han gifte sig strax därefter.

Johan Norbergs stoft vilar nu under en stor gravvård av sandsten på staden Gungogs kyrkogård på andra sidan jordklotet. Minnet lever ännu hos hans efterkommande och i allra högsta grad hos ett av hans barnbarn -- Janette Elizabeth Hokanson.

Före sin återresa till Australien beslutade Stig och Janette att besöka Tvärnö för att lära känna de stigar Johan vandrade på för över 100 år sedan, se samma fjärdar han seglade på, den by han upplevde sin barndom i och resterna av det hus han växte upp i.

En mulen dag på eftersommaren kom paret Hokanson till Tvärnö med spänd förväntan. Janette och Stig hade sökt sina rötter världen över under 20 års tid utan resultat. Hennes far var bara fem år när farfar dog och det fanns inte många ledtrådar om hans härkomst mer än hans namn och att han var svensk. På utvandrarernas hus rekommenderades att söka i socknar, som hörde till Stockholms län vid tiden för utvandringen. Det ledde till Häverö och Hallstavik, där man hänvisade till Hargs pastorat. Där kände man till den hembygdsforskning, som bedrevs på Tvärnö i studiecirkeln *Tvärnö förr och nu* och en av dess deltagare. Hon rekommenderade Hokanson att ta kontakt med författaren, som när samtalet kom just var beredd att åka till pastorsexpeditionen i Östhammar för att bli kompletterad med de senaste årtiondenas händelser på Nyborg. Med telefonluren i ena handen och portföljen med Nyborgs historia under två århundraden i den andra var det lätt att lägga pusselbitarna till rätta.

Efter att ha besökt den numera nedlagda skolan på Tvärnö ställdes färden till Nyborg. Redan från "stora vägen" skymtade de rödmålade husen försedda med vita dörr- och fönsterbrädor uppe i en skogsgip några hundra meter bort. På en smal, slingrande och gräsbevuxen skogsväg gick färden vidare mot det hägrande målet. En bred tjärad grind med stor namnskylt **NYBORG** hindrade de betande korna att komma in på gårdstunet. Ytterligare 50 meters vandring och där ligger farfars hus som ett sagoslott i det just frambrytande solskenet.

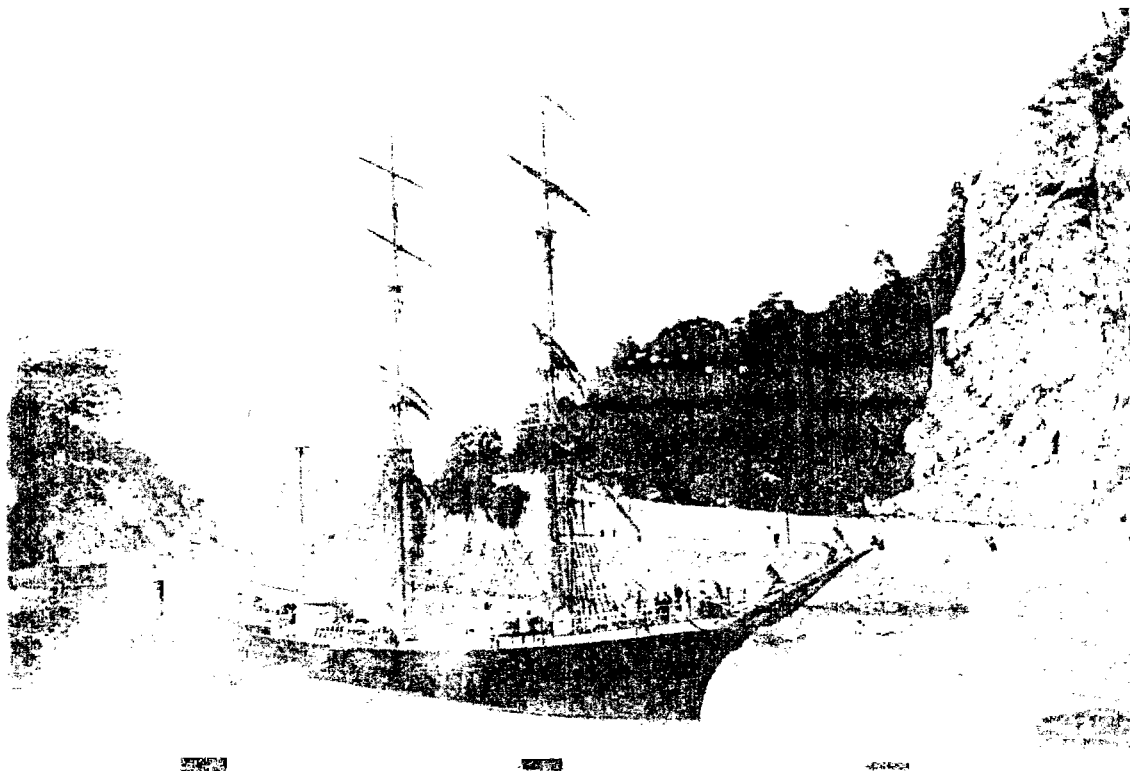
Den nuvarande ägaren Sven Hedvall och hustrun Dora hälsar varmt välkomna hem och visar de gamla husen. De är alla i mycket välbevarat skick. De gamla golv- och takbrädorna bevarade, den gamla spisen med gjutjärnshäll o. s. v. Det var inte svårt för Janette att bilda sig en uppfattning om farfars vardag på Nyborg.

Janette lutar sig mot äppelträdet på gårdsplanen, även det från farfars tid. Hade trädet kunnat tala hade det säkert lovprisat varje droppe regn, som föll detta regnfattiga år. Än större vederkvickelse skänkte säkert de tårar, som sakta rulla ner från Janettes varma kind.

Efter återkomsten till Australien fortsatte paret Hokanson sökandet efter Johan Norbergs förfäder. Det visade sig att Johans far hade bytt efternamn och att det var omöjligt att komma vidare i sökandet, varför han åter tog kontakt med mig. Eftersom det var vanligt att soldater och båtsmän vid värningen tilldelades nytt namn utgick jag från att detta kunde vara orsaken. Av en ren slump fick jag kontakt med en bygdeforskare i närheten av Häverö. Det visade sig att hans förfäder bott i samma by som familjen Norberg och att han redan hade en komplett antavla som sträckte sig ända tillbaka till 1620-1630-talet. Orsaken till att Johans far bytt namn var att han skaffat sig en segelskuta, eller möjligen del däri, och som skeppare hoppades kunna få en bättre försörjning. Det var vanligt att man i samband därmed ändrade sitt son-namn och han valde då Norberg, som även på den tiden tydligen hade god klang. Inom ett par veckors tid hade Jeanette Hokanson en komplett antavla över sina förfäder från tiden för det 30-åriga krigets dagar, vilket mycket glädde paret Hokanson.

Antavla

Per Pehrsson i Hensvik	född	1620-40	
Anders Pehrsson Kusby	"	1666	
Anders Andersson	"	1703	
Anders Andersson	"	1736	
Anders Andersson	"	1761	
Jan Andersson	"	1791	
Mats Jansson	"	1829,	Myrby, Mörtö, Kusby, Nyborg Tvärnö, Markdalsnäs, Häverö. Bytte till namnet Norberg. Död 1899
Johan Norberg	"	1873	Häverö, Maitland-Dungog Australien. Död 1916
William Norberg	"	1910	Maitland-Dungog. Död 1987.
Janette Elizabeth Hokanson			Loganholme, Queensland, Australien

Anna Ramien i Port Adelaide Australien, maj 1896.

Stensberg

Anders Andersson ansåg det tydligen vara en god affär att gå skomakaren Johan Skedin och hans hustru Anna Stina, samt deras måg skepparen Johan Westerlund och hans hustru Anna Maria, tillmötes när de i slutet på februari månad 1859 ville arrendera den så kallade Nordan på Myran och såsom boplats, Stensberg på 50 år för en kostnad av 300 Riksdaler Riksmünt. Arealen var nära 2 tunnland (ca 1 hektar). Dessutom ingick mulbete på skogen för kreaturen samt erforderligt gärdsel för inhägnader och vedbränsle från vindfällan och torra kvistar.

Johan och Anna Stina fick fem barn, men den sistfödde fick fadern aldrig se. Vid återfärd från Ronöholms kvarn vid Edeboviken under mörker och storm drunknade han den 6 november 1866. Änkan med sina barn, och systemen med familj, bodde kvar på hemmanet några år men flyttade år 1882 till Börstils socken.

Samtidigt övertogs arrendet av Jan Erik Ersson, som var född i Alunda 1823. Han flyttade samma år med sin hustru och två barn till Stensberg. Barnen var båda i 20-årsåldern när deras mor fem år senare lämnade jordelivet och Stensberg åter bytte arrendator.

Nu flyttade en familj från Börstil dit. Det var nybyggaren Johan Gustaf Engström född år 1822 och hans 6 år yngre hustru Anna Greta Jonasdotter. Deras son Erik Gustaf, född den 19 juli 1860, skulle bli den siste manliga fasta bebyggaren på Stensberg.

Hans tre år yngre syster Klara Kristina flyttade till Börstil när hon var 28 år gammal, men återvände hem redan året därpå. Hon städslades då som piga hos skattebonden Anders Andersson i Västra Tvärnö by. De trivdes tydligen bra med varandra och redan i början av september 1905 tog de ut lysning. Knappt en månad senare föddes dottern Frida Kristina.

Äktenskapet varade inte länge. Redan efter drygt ett år dog Anders, och Klara flyttade tillbaka till Stensberg med sin ettåriga Frida. Det blev nog en tröst för Johan Gustav Engström, eftersom hans hustru Anna Greta avlidit en månad tidigare.

Klara stannade kvar på Stensberg hos brodern Erik Gustav och Frida förblev hemmanet troget också efter sin morbrors död 1947.

Två år före sin död utnyttjade Engström sin rätt att förvärva hemmanet. Förrättningen ägde rum 1945 07 30 och följande värdering av lösningsområdet fastställdes:

0,1750 hektar åker à 800 kr	kr 140:00
0,4250 hektar tomt à 300	kr 127:50
<u>1,16 hektar avrösningsjord à 200 kr</u>	<u>kr 232:00</u>
<i>Summa</i>	<i>kr 499:50</i>
Avgår för gjorda förbättringar	- 147:50
<u>Tillkommer för å marken växande skog</u>	<u>+ 300:00</u>
<i>Summa löseskilling kronor</i>	<i>652:00</i>

Frida försörjde sig som sömmerska, och i sin kundkrets fanns också nog så kräsna stadsdamer, som tydligen var tillfreds; kanske främst för den låga sömnadskostnadens skull.

Åtminstone en svaghet hade hon. Hon uppskattade redan på 1930-talet radion, men hon ville inte avslöja det. Ibland kunde grannen Märta Bauman höra musik från rummet när hon kom över i något ärende, men när Frida märkte att någon kom, stängde hon genast av radioapparaten och lade en duk över den.

Frida dog år 1964, 59 år gammal. Hon hade levt ett liv under knapphetens kalla stjärna. Hennes jordiska tillhörigheter såldes på offentlig auktion. Den lockade mycket folk och inbringade en betydande summa pengar. Då inga arvingar fanns och inget testamente upprättats tillföll alltsammans Allmänna Arvsfonden. Men minnet av Frida som en flink och duktig sömmerska består länge ännu hos ortsbefolkningen och hennes övriga vänner.

Ny ägare av Stensberg, eller "Fridas", som det vanligen benämndes av ortsborna, blev stadsarkitekten i Uppsala, Hakon Södergren. Boningshuset är ett typiskt 1850-talshus i Roslagen, falurött och numera försett med tegeltak. Ursprungligen var det knuttimrat och hade spåntak, men är nu utvändigt klätt med stående brädor.

En besökare kommer rakt in i förstun. Till vänster ligger salen. Rakt fram finner man kammaren och till höger kommer man in i köket med stor spis och bakugn. Såväl takbrädorna som golvtäljorna övertygar oss om att det fanns grovt timmer i skogen och att endast utsökt virke kom till användning, när det skulle byggas hus.

Hakon Södergren företog en grundlig men mycket pietetsfullt utförd renovering av nedervåningen, och huvudbyggnaden ger oss än idag en god inblick i boendeförhållandena för 100—150 år sedan.

Stensberg såldes efter några år till Jan och Gertrud Rydh, som även inredde övervåningen. Därvid återfanns Engströms dag- och kassabok från åren runt senaste sekelskiftet och den ger oss en mycket målande bild av honom själv och av den tidens levnadsförhållanden. År 1928. skriver han sålunda: "för 5 år sedan började Bergqvist. Gick med posten första gången från Östhammar till Elfnäs 1923" (Då fanns ingen väg till Tvärnö)

Bergqvist var emellertid inte det första postbudet. Redan år 1887 kan man i Östhammarstidningen den 14 januari läsa att Postverket övertagit postgången mellan Östhammar och Elvnäs samt "mellanliggande stationer" två gånger i veckan. Ända under de första årtiondena av 1900-talet turades man i vardera byn om att hämta posten och dela ut den till de olika hemmanen.

Engström kunde litet av varje - utom en sak. Han kunde inte ta ordentligt betalt. I kassaboken antecknade han för år 1900 att han tillverkat ett bord, som tillförde kassan kr 8:-- . För en likkista fick han samma år 7:-- kronor och för en förtenning kr 1.50. Det måste ha varit ett stort kärl, för i andra fall fick han bara 40 eller 50 öre för en förtenning, inklusive material.

År 1908 gjorde han en "balansräkning" över sina tillgångar och skulder, som befanns uppgå till kr 1492:50 respektive 1353:20 och fick fram en behållning av 38:-- kr. Att räkna var inte Engströms starkaste sida. Man kan förstå detta när han summerar sina inkomster på tillsammans 153:13 men anger i kassaboken 100.53:13.

För halvsulning av ett par kängor begärde han 25 öre och lika mycket för att fila en såg. Men också Fridas handaflit gav klingande mynt i Engströms kassakista t ex när Fru Sundbom i Elvnäs köper 4 lakan för kr 8:50. Detta är emellertid bara ett axplock av intressanta händelser på det lilla hemmanet.

År 1991 flyttade Jan Rydh in i landshövdingepalatset i Västerås men vi har grundad anledning tro att familjens vackra och intressanta 1800-talshus i genuin Roslagsmiljö kommer att förbli dem lika kärt som tidigare och att vi även i fortsättningen får se en skymt av dem under de obligatoriska nära 10 km långa jogging turerna runt ön.

Hästhagen

Den stora befolkningsökningen i slutet av 1700-talet och under följande århundrade gav till resultat att nybyggen inrättades på många av de från byn avlägsna utägora. I byn var det redan trångt och man såg inte gärna intrång på de bästa fiskeplatserna. På andra sidan ön var det långt till någon bebyggelse och chanserna till gott fiske goda. Kunde dessutom bo-

stad och uthus byggas i anslutning till åkerjorden och bli en motvikt till besvären att ta sig ner till byn talade mycket för en utflyttning.

Elfsnäs på andra sidan Raggaröfjärden låg på Söderön. Den hade på grund av landhöjningen fått förbindelse med fastlandet och blev med tiden en samlingspunkt för handel och sjöfart. Mot slutet av 1800-talet inrättades där ett postutdelningsställe och allt detta medverkade till att Elfsnäs undan för undan kom att betraktas som Tvärnös naturliga förbindelselänk med fastlandet och med främmande orter.

Per Jansson och hans hustru Caisa Hansdotter gjorde därför säkerligen inget dåligt val när de 1749 bosatte sig på Hästhagen. Caisa var född år 1729 och gifte sig 1749. Under åren 1753 - 1773 fick de två döttrar och fem söner. Två år senare, år 1775, blev emellertid Caisa änka.

Nu tillträdde Per Persson och Brita Ersdotter hemmanet. Han var född år 1765 och hon 1785. Bröllopet stod 1802.

Per och Britas dotter Brita Stina född 1809 gifte sig 1828 med Mats Jansson, som var fyra år äldre. Han dog 75 år gammal på Singö, där han också begravdes.

Sonen Erik Mattsson född år 1837 gifte sig 1862 med den fem år äldre Anna Stina Jansdotter från Edebo och de fortsatte att bruka hemmanet. Även Eriks föräldrar bodde kvar på hemmanet. Anna Stina dog år 1878.

Enligt husförhörlängden 1856 - 1860 bodde tre familjer på Hästhagen. Det var:

- **Nybyggaren Mats Matsson** född 1833 i Valö och 1859 gift med Eva Helena Carlsdöter född 1831 i Harg. De utflyttade till Börstil 1866.
- **Skepparen Matts Lindqvist**, född 1826 och hans hustru Anna Stina Hansdotter, född 1833 på Rådmansö. Mats var under åren 1862 - 63 befälhavare på skeppet Rapid. Efter sin sista seglats livnärde han sig som skräddare.

Familjen flyttade senare till Slätön, där sonen Carl föddes år 1868. När Åström på Väster Tvärnö år 1911 sålde del av sin nyförvärvade hemmansdel Ab köpte Carl Lindqvist denna. Se utförligare redogörelse på sidorna 38

Familjen Matts Lindqvist bodde i det ursprungligen byggda lilla huset framför den nuvarande huvudbyggnaden, som omkring sekelskiftet 1700/1800 flyttades från Yttersby på Söderön till Hästhagen.

- **Skräddare Lars Lindberg** född 1840 i Tierp. Han var gift med Eupmogna Widegren född 1828 i Orkesta församling. De hade två barn:

Sonen Carl Theodor född 1865 i Östhammar
Dottern Lydia Octavia Selanine född 1871.

De tillhörde tydligen något religiöst samfund och de emigrerade samtliga till Amerika 1880.

Tidigare nämnda Erik Mattsson och hans hustru Anna Stina Jansdotter bebodde under denna tid Hästhagen. När Karl Gustaf Bauman och hans hustru Kristina Mathilda Sporrang flyttade till Hästhagen år 1902 bodde Erik och Anna Stina kvar med sedvanlig lagan. Gustav var av prästsläkt från Ekeby socken och var född år 1871. Hans hustru var fyra år yngre och var född i Börstil. Karl Gustaf var född på hemmanet Nyborg på Tvärnö, som fadern köpt år 1882.

Karl Gustaf och Kristina Mathilda fick två barn, sonen Karl Uno år 1898 och Elsa Viktoria år 1908.

Karl Uno gifte sig år 1926 med en förtjusande flicka med påfallande långa flätor. Det var Märta Söderström från Södergården i grannbyn Öster Tvärnö.

Det blev ett strävsamt liv för de nygifta på Hästhagen. Men ett liv av glädje och lycka. Märta berättar gärna med sin varma röst om alla de lyckliga år hon upplevt där. Ändå kan nutidens människor knappast göra sig en föreställning om den tidens levnadsförhållanden ute på en ö i Roslagen.

De små åkerlapparna var antingen stenbundna eller sankar. Hemmanet var för litet för att hålla egen häst. Ibland lånades dragare från byn, men det kostade pengar. Därför bars ofta höet och den skördade säden på ryggen hem till skulle och lada. Armar och ryggar fick slita ont. Märta har ett underbart gott minne för sin ålder, men de dryga mödornas tid har hon glömt. Alla "solskensdagar" minns hon däremot gärna.

Två kor, gris, får och några höns gav mat för dagen och ibland också något för avsalu. Med fisket förhöll det sig lika. För att stärka ekonomin började Uno arbeta i sågen vid Elfsnäs. Redan då rörde det sig om skiftarbete. Första skiftet vid sågen och det andra på det egna hemmanet. Det hände nog också att det blev ett litet extra pass på åkrarna före den mer än kilometerlånga rodden till Elfsnäs. Hur krafterna kunde räcka till för de båda är ett under. Ändå blev det tid över för spel, sång och glam.

En tragisk olycka vid sågen kostade Uno synen på ena ögat. Det var ett hårt slag för familjen. Uno måste sluta arbetet där men utökade istället åkerarealen och kunde därigenom i viss mån kompensera inkomstbortfallet.

På den ökade jordarealen kunde man nu hålla 6 kor, höns, gris och till och med en häst. Det blev också mer tid för fiske, som sommartid gav extra tillskott till kassan.

Uno blev med åren svagare. I och med den år 1947 invigda nya bro- och vägförbindelsen med fastlandet kom östra delen av Tvärnö åter att hamna på öns "baksida". Särskilt vintertid blev det besvärligt. Märta och Uno föredrog därför att flytta till Stockholm år 1957. Där bodde redan deras dotter Sonja.

Under många år bodde Märta och Uno sommartid på Hästhagen där de stortrivdes i den vackra naturen bland orchideer som Adam och Eva, bland prunkande blodnäva, försommaren fylld av fågelsång och bland sina sommarhöns och -grisar. Uno dog år 1976, 78 år gammal. Märta fyllde i år 92 år, men har även denna sommar på nytt fått uppleva ännu en roslagsvår tillsammans med dottern Sonja och barnbarnet Monica.

Bodahagen

Den första fasta bebyggelsen på Bodahagen kan vi i kyrkböckerna spåra till år 1853, när Mats Edin flyttade dit. Han var född år 1826 i Edebo socken och gifte sig 1873 med den 10 år yngre Anna Stina Lötman. Äldste sonen Carl Erik övertog hemmanet men flyttade från Bodahagen 1879 först till Karö, sedan till Sandvik för att slutligen definitivt bosätta sig på Sundskär år 1911.

År 1871 flyttade även den tidigare båtsmannen Jan Eliasson Öberg i Marka dit med sin hustru Brita Persdöter, född i Ekeby socken. Han var då 46 och hon 51 år gammal. Bostället var avsöndrat för hans räkning under 12 år och familjen flyttade därefter till Nyrudan år 1883.

År 1905 flyttade Johan Bernhard Andersson till Bodahagen. Han ägde det östligaste av byns tre hemman, men orkade inte längre med de tunga sysslorna. Samtidigt sålde han resten av hemmanet till Mats August Åström. Även Viktor Jansson i granngården hade intressen i Bodahagen som slutligen reglerades när köpet blev klart år 1923.

Kyrkvärden och skolrådsledamoten Johan Andersson med hustrun Anna

Det gamla hemmanet Bodahagen är idag efter ny jordregistrering 1989 fördelat sålunda:

2:10 Ninni Landheim

2:27 Bo Wikman

2:26 Bo Wikmans kusiner:

Ingegärd

Göran

Margareta

Ulf

Det är svårt att bilda sig en föreställning om hur levnadsförhållandena förändrats under detta århundrade. När t. ex. Carl Erik Edins systerdotter i Gävle skulle hälsa på sin morbror på Sundskär i slutet av 1920-talet måste hon först ta sig till Elfsnäs. Där hämtades hon med båt. Hemresan skedde med båt till Hargshamn för vidare resa med smalspårig järnväg till Uppsala och vidare med stambanan till Gävle.

Bodahagen bytte åter ägare 1929. Då såldes hemmanet till Olle och Anna Heiding, som efter 20 år avyttrade det till trävaruhandlaren Lindén.

Äganderätten överläts senare till hans tre döttrar Anna (gift Wikman), Gudrun (gift Hökerberg) och Ingrid. Ungefär samtidigt hade Lennart och Ninni Landheim köpt en del av det ursprungliga Bodahagen och fick till närmaste granne Ingrid Lindén. De tyckte båda att granntomten var trevligare än sin egen, och bytte därför tomt till ömsesidig båtnad.

Eckbacken 9:6

Wennströms och dövkalles stuga

På Västergården (beteckning A resp Aa) behövdes allt emellanåt extra arbetskraft innan de egna barnen hunnit till arbetsför ålder. På 1800-talet var det i gårdarna vanligt att drängarna sommartid bodde i en loftkammare i något av uthusen. För pigorna hade man gjort något liknande arrangemang. Vintertid var det för kallt i dessa utrymmen, varför tjänstefolket fick flytta in i boningshuset. Ofta blev köket deras sovplats, ibland tillsammans med någon eller några familjemedlemmar.

Denna boendeform kunde bli litet påfrestande för båda parter. För att behålla god arbetskraft byggdes därför på Västergården en vinterbonad stuga i en vacker eckbacke nära gården. Där kunde drängen forma sin egen fritid, i den mån någon sådan fanns på den tiden. Om han så önskade kunde han också bilda egen familj.

Den stugan blev den tidigare omnämnde P. J. Wennströms hem under flera årtionden i slutet av 1800-talet. Han hade själv skaffat vissa möbler och husgeråd och lagade tydligen, åtminstone ibland, sin egen mat. Under början av detta århundrade hyrdes Eckbacken av "Dövkalle", eller

"Skomakarkalle", som han också kallades. Hade någon sagt hans rätta namn enligt kyrkboken, hade ingen vetat vem som avsågs.

Dövkalle var nyfiken på allt och ingenting var honom främmande, utom kvinnfolk. De intresserade honom föga. Han var den första på ön, som skaffade sig en kamera, och tack vare honom kan vi fortfarande skönja anletsdragen av flera tvärnöbor, som levde och verkade när seklet var ungt. Grammofonen var en annan nymodighet han länge var ensam om och som av många kom att uppfattas som ett tekniskt underverk.

Men också andra underverk kunde Dövkalle framkalla. En oväns bössa kunde han "förgöra" så att det bara kom blodvatten ur bösspipan när skytten fyrade av. Eller också kunde det på sin höjd lossna en fjäder från en flygande sjöfågel hur nära den än var bössmynningen och hur väl skytten än siktade när skottet small. Men det fanns också andra, som kunde förgöra bössor och flera var de, som fick Dövkalles hjälp att återställa dem i rätt skick. Alla trodde väl inte riktigt på det där, men det blev heller aldrig bevisat om det var humbug som han sysslade med.

Tvärnös höns och Dövkalle hade en gemensam fiende. Det var räven, som ibland härjade svårt i byns hönsgårdar. Räven ansågs vara listig, men Dövkalle ville bevisa att den hade sin överman. Att ligga i försåt med bössa var vanskligt. Ingen kunde veta var räven skulle nästla sig in nästa gång. Då var det bättre med rävfällor, men inte heller de gav alla gånger önskat resultat. Då kom rävsaxarna till användning och i allra värsta fall förgiftade beten.

Men Dövkalle kunde annat också. Tillsammans med Augst Carlsson på Ekensberg åtog han sig ibland sprängnings- och andra stenarbeten och flera bevis på god yrkesskicklighet finns bevarade än idag. Men skomakeriet var nog ändå hans huvudsakliga sysselsättning. Många tvärnöbors fotmått fanns bevarade i det lästförråd Dövkalle lagt upp i väntan på nästa beställning.

Efter Dövkalles död hyrdes hans stuga ut till sommargäster. En av dem var familjen Alf och Anna-Lisa Pettersson från Stockholm. De hyrde Ekbacken fr o m 1960 till 1980, då stamfastigheten övergick till en ny generations ägo. Då dottern Ann-Marie under tiden fattat tycke inte bara för den underbart vackra tomten utan också för den nye ägaren, avstyckades Ekbacken och förvärvades av familjen Pettersson.

August Karlsson,
Ekensberg och
J. G. Engström
Stensberg, för-
evigade av
"Dövkalle"

Bilagor

	Sid.
Ägareförteckningar *	
Hemmanet A - Aa Anders Eriksson	75
" B - Ab Tommy Haglund, Kerstin Bergold Haglund	77
" C - Ba Kvarngärdet, Anders Eriksson	79
" D - Bb Sven - Olof Söderström	81
Bouppteckning 1849 efter Anders Andersson Hemmanet A	83
Svenska mynt från 1530-talet till våra dagar	86
Förvandlingsuträkning år 1773 - våra dagars indexberäkning	87
Upplåtelsekontrakt år 1859 för Stensberg	88
Dagsverkslista år 1878 vid Laga skiftet	89
Kvarngärdet, utflyttningskostnader vid Laga skiftet	90
Laga skiftes-förrättningen - kostnadsfördelning	91
Åkrarnas benämning i byn. Se karta sid. 17 - 18	92
Byns byggnader vid Laga skiftet. Storlek och skick	95
Flyttningskostnader vid Laga skiftet	99
Gradering av åkerjorden vid Laga skiftet	100
Fördelning av utflyttningskostnaderna vid Laga skiftet	101
Byns skog vid Laga skiftet - värdering och fördelning	104
Källförteckning	106

* Hemmansbeteckningarna A, B, C och D avser Storskiftet år 1772

" Aa, Ab o s v " Laga skiftet " 1878

T V Ä R N Ö V Ä S T R Ä

FASTIGHETSBOKEN	började föres	1875
JORDREGISTER	"	1808
STORSKIFTE	stadfäst	1749
"	verkställt	1772
"	fastställt	1773 01 16
LÅGA SKIFTE	stadfäst	1827
"	verkställt	1878
"	stadfäst	1879 06 17

=====

VÄSTRA TVÄRNÖS HEMMAN

9:1 År 1879 Åa År 1772 = Å

=====

Till-
träde

1879 Anders Eriksson * 1848 07 08)
 Son till Ture o Margit
 Anne Marie Pettersson * 1850 08 15 (

 Göran Eriksson (bror m Anders * 1846 07 07)
 Köper Kvarngårdet 1888

1848 Ture Eriksson * 1813 09 16
 Margit Jansson * 1814 01 31
 Dotter till Viktor o Amanda
 Köpt del av 10:1 från Gösta Söderström

1811 Viktor Jansson * 1680 07 30 Båret. o 1909
 Amanda Augusta Mattsson * 1884 08 06 Harg.
 Dotter till Mats o Johanna
 Inlösen av Stensberg
 Köper av Aström 1928
 Köper från Tusks 1931

1873 Matts Göran Mattsson * 1848 07 25 Båretil
 1879 Johanna Charlotta Pettersson * 1858 07 04 "
 D. Amanda Augusta * 1884 08 06 Harg.
 D. Seda Charlotta * 1857 02 04 "

1888 Anders Andersson * 1864 01 28 Harg
 Son till Anders o Anna-Stina
 Anna Sofia Mattsdotter * 1835 09 03 Edsbro D.1890
 (alldessjuk)

1831 Anders Andersson * 1808 03 02 g 1838 o 1849
 Son till Anders o Greta
 Anna Stina Mattsdotter * 1812 10 14 Harg
 Säljer 1859 Stensberg och Norra på Myran

1815	Anders Andersson (avagsint)	* 1788 12 11 g 1805 D 1881
	Son till Anders o Maria	
	Ersta Mattsdotter	* 1772 D 1864

Anders Andersson	* 1740	d 1815
Maria Ersdotter (enfaldig)	* 1748	Gifte 1764. Infl. 1764 fr Häverö d 1788

Anders Eriksson	* 1593	g 1725	Död 1733
Karin (Cajsa) Mattsdotter	* 1703		Död 1768

John Thomsson	* ca 1700
---------------	-----------

Mats och Anders Thomsson Bröder	* ca 1680
------------------------------------	-----------

Thomas Ersson	* ca 1550
---------------	-----------

Erik Ersson	* ca 1520
-------------	-----------

000000 000000 000000

Erik Andersson	* 1849 03 11 Harg. g 1875
Maja Gyta Mattsdotter	* 1847 08 08 B6-stil
S. Anders Viktor	* 1875 07 17
D. Elin Kristina	* 1881 06 04
D. Ida Maria	* 1888 01 24

Flyttar 1878 till Bodatagen på viss tid
avsöndrat till J E Öberg.

ARRENDATOR

Anders Janasson	* 1828 10 04 Film Inf. 1862 fr.
Maja Persdotter	* 1832 06 04 B6rstil B6rstil.

Anders Ersson, son till	* 1809 07 01 Harg. g 1848
Anders o Brita	Död 1836 07 28
Brita Janadotter	* 1811 01 18 Edebo. D 1856
	hölare stjälate.

1806

Erik Andersson	* 1758 01 30 Kyrkoplikt för fylla
Brita Olsdotter	* 1785 Död 1827
Son Anders	* 1808
Dotter Brita	* 1822

Anders Mattsson	* 1733 g 1780 Död 1817
Brita Mattsdotter	* 1743 Död 1818

Erik Ersson	* 1693 g 1718 Död 1758
Brita Andersdotter	* 1693

Erik Andersson	* 1636 c:a Död 1738
Anna Andersdotter	* 1635 " 1752

T V A R N G V A S T R A

K V A R N G A R D E T

2:2, No 2, 1/4 mantal, år 1873 Ba, år 1772 C

Anders Eriksson i granngården A - Åa övertog hemmanet 1888
Böran Eriksson

Eskil Johansson * 1807 06 27 Harg (fel datum i kyrkböckerna under flera år)

Johan Viktor Johansson * 1875 01 26 g 1906 02 23
Infl. fr Börstil 1907 10 25
Hanna Elisabet Eriksson * 1883 04 21 Harg
dotter till Erik o Klara
S. Johan Eskil * 1907 06 27 Harg
D Anna Elisabet Viktoria * 1908 06 08 Harg

Erik Eriksson * 1855 05 04 Valö g. 1878 infl-78
Klara Fredrika Löf * 1855 12 25 Börstil
D Anna Elisabet * 1883 04 21 Harg

Bodde på Hästhagen 1875-80 under flyttringen av gården enligt
Laga skiftesbeslut.
(Karl Oskar Norgren dräng år 1904-5)

ARRENDATOR enl Hfl 1881-70
Fredrik Martin Löf * 1829 02 16 S-Lövsta Infl fr
Börstil 1862
Katarina Wahlgren * 1814 02 01
D. Klara Fredrika

Erik Carlsson (ägare skappare * 1821 02 02 Harg Infl 1848
S Pettersson, Mälby)
Brita Greta Westerlund 1826 10 11 " Död 1871
Gift 2:a g med:
Maja Greta Ersdotter g. 1872

Mats Abrahamson * 1808 Singö
Brita Greta * 1802 06 25
D Margareta (Greta)

Pav Andersson * 1777 06 00 g. 1802 Död 1847
Greta Larsdotter * 1778 06 18

D. Brita Greta Westerlund * 1802

Gustav Ersson	* 1750	g 1774	Död 1780
Matts Andersson 2:a giftet	* 1745	g 1781	Till Valö 1801.
Anna Hansdotter	* 1747		Död 1799
D. Greta	* 1775		

Gustaf Ersson	* 1750	g. 1774	död 1780
Anna Hansdotter	* 1745		

Eric Ersson	* 1748		död 1779
Margta Hansdotter	* 1765		

Matts Mattsson Tillträdde 1758
Margta Mickelsdotter

T V A R N Ä V Ä S T R A

VÄSTRA TVARNÄ HEMMAN

10:1, 2:7 - 1:14 - 6:1, Nr 2, 5/24 mantal, år 1878 = Bb, 1772 D

Till-
träde

?	Sven Olof Söderström	* 1944	
1961	Sven Oskar Söderström	* 1902	
	Inez Söderström f. Andersson	* 1907	
1943	Gösta Söderström	*	Död Borås 1957
	1957 gift med Ulla Margareta, född Kallén		
1947	ARRENDATOR Filip Andersson. Sambruk med Sven Söderström		
1937	Oskar Sigfrid Karlsson	* 1895 11 05	
	Selma Maria (född Gräsman)		
	Inflyttade från Gräsö 1937		
	Utflyttade till Österlövsta 1943		
1930	Erik Helge Andreas Åström	* 1903 01 29	
	Astrid Viktoria Åström	* 1909 03 26	
1930	James Frank Eriksson		
	Edit Emilia f. Jansson		
1905	Mats August Åström (Larsson)	* 1872 04 23 Vessland g.1900	
	Anna Maria Åström	* 1875 05 04 Tolfta. Infl. 1905	
	Johan Bernhard Andersson	* 1852 01 05	
	Anna Karin Pettersson	* 1852 10 17	
	(dotter till Anna Stina Jansdotter)		
	Lars Erik Ersson	* 1834 10 10 Vessland g.1864	
	d1907		
	Katrina Matilda Mattsdotter	* 1842 01 08	" död 1908
	Erik Mattsson	* 1837 05 04 Harg Gift 1862	
	Anna Stina Jansdotter	* 1826 03 06 Edebo	
	Mats Jansson	* 1805 10 11 Harg	G. 1837
	Brita Stina Persdotter	* 1809 01 18	"

Per Persson	* 1765	g. 1802	Död 1818
Brita Ersdotter	* 1785 05 08		
D Caisa Grata	* 1805		
D. Brita Stina	* 1809		

Brita gift 2:a g. 1820 med Matts Mattsson, Börstil.

Johan Persson, bror till Per	* 1760	son till Per och Caisa.
Margta Andersdotter	* 1763	

Per (Jans) Johansson	* 1726	g. 1749	Död 1775
Caisa Hansdotter	* 1729		

Johan Pärsson	* 1693	g. 1725	Död 1766
Karin Andersdotter	* 1707		

BOUPPTECKNING 1849 06 07 Hemmanet bet. A resp. Aa.

ANDERS ANDERSSON, Väster Tvärnö. Död 1849 04 22

Efterlämnade: Hustrun Anna Stina Mattsdotter

Barnen Anders, Greta Stina, Anna Brita, Maja Carin.

SILVER

DALER BANCO

2	Bägare	70		
1	Gräddskål, 1 förläggarslev	10		
1	Läng kupp ? 1 glas	9		
9	Matskedar, 2 teskedar	20		
1	Pipa med silverbeslag	<u>1 16</u>	110	16

KOPPAR

1	Inmurad brännvinspanna med tillbehör	18		
2	Större, 1 mindre kittel, 1 lock	10 80		
2	Pannor, 2 flaskor, 2 skålar	1 40		
4	Fat, 2 trattar, 1 liten flaska, 6 tallrikar	6		
1	Brödmätt, 1 kvartersmätt, 2 skopor	- 16		
1	Kaffeanna, 1 klarkanna av mässing	<u>- 24</u>	36	40

TENN

8	Fat, 9 tallrikar	9		
1	Soppskål, 2 gamla stop	2 32		
2	Flaskor	- 12		
3	Mässingljusstakar	- 40		
1	Pingla, 1 bakelsesporre	<u>- 12</u>	13	--

JÄRN- OCH BLECKSAKER

1	Större inmurad gryta	5 16		
3	Grytor, 1 panna, 4 stekpannor	5		
1	Allster (halster?), 2 grytlock, 1 betsman	1 32		
1	Trifot, 3 rivjärn, 2 trattar, 1 ljusform	- 16		
2	Silar, 3 mindre trattar	- 16		
1	Lykta, 2 blecktallrikar	- 12		
1	Strykjärn, 1 kaffebrännare	- 40		
1	Metall mortel	2		
1	Mansax, 1 ullsax, 2 spissaxar	- 16		
6	Bordsknivar, 1 skopa	<u>- 36</u>	16	40

GLAS OCH PORSLIN

18	Tallrikar, 2 spillkummar	1		
7	Thekoppar	- 12		
2	Brännvinsflaskor, 3 do glas	1		
2	Buteljer	- 8		
2	Fruktkorgar	<u>- 16</u>	2	36

TRÄ- OCH LAGGKÄRL

4	Kar, 7 kaggar	2 40		
2	Köttinor, 15 diverse tunnor	1 32		
1	Fat, bunke, 2 såningsskeppor, 4 fjärdingar	8		
1	Lär, 2 tinor, 1 större tunna	1 24		
4	Baktråg, 1 vävstol med tillbehör	1 16		
3	Såar, 1 balja, 4 ämbar, 3 stävor	- 16		
6	Byttor, 4 såll, 1 vanna, 2 bakbord	- 24		
1	Fjärdingsmätt, 1 potatiskvarn, 2 drickstunnor	3 16		

TENN

10	Fat	18		
4	Tallrikar, 1 flaska	2		
1	Stor, 1 liten skål	1 24		
3	Ljusstakar	<u>1 16</u>	22	40

PORSLIN — GLAS

3 2/3	duss Tallrikar	2 32		
1	Skål	24		
3 par	Kaffe....?, smörask	16		
5 p	Buteljer, flaskor, 2 glas	<u>1 --</u>	4	24

KÖRREDSKAP

1	Järnskodd vagn	5		
1	Dito, förlorad	1		
4	Tandrockar ?, små billar	1 16		
2	Akerharvar	3		
4	Bukok	1		
1	?	1		
5	Järnskodda kälkar	2		
5	Dito träskodda, förlorade	20		
3	Par- och enbetsdrättar	36		
2	Målade åkor	11		
2	Verkselar	10		
2 par	Verkselar, förlorade	1		
1	Mälad släde	3		
	?			
2	Järnkedjor	1		
2	Skottkärria	- 16		

SMIDESVERKTYG

	Halva delen i ? (smedja?)	4 24		
3	Tänger, 2 släggor, 3 stampar	32		
1	Hammare	<u>-- 12</u>	7	24

FISKEREDSKAP

	Halva delen i Fiskenot	4 24		
	"- Strömmingsnot	9		
	Fjärdedelen i Vicknot	2		
	"- Bonot	1 16		
13	Nät, bättre och sämre	2 24		
2	Skötar, förlorade	24		
3	Utslitna ?	1		
	Halva delen i en Notbåt	1 12		
1	Båt	4 24		
1	Ljuster	<u>- 16</u>	26	44

HUSGERÄD

(Endast ett fåtal poster här medtagna)

1	Fällbord, brunmålade
4	Spegel
3	Grytringar

SNICKARVERKTYG

1	Hyvelbänk	- 32		
7	Hyvlar, 2 handsågar	2		
5	Hyveljärn, fil	28		
12	Borrar	1		
1	Cirkel, skjolp	24		

2	Bandknivar med skaft	6
2	Bilor, 8 huggyxor	2 16

LAGGKÄRL

3	Kar
5	Tinor
12	Tunnor
5	Insaltningstunnor
3	Byttor med lock
13	Byttor
14	Bunkar
4	Flaskor
1	Spannmålslår med cappe
2	Små dito
3	Fjärdingar
5	Drickstinor
6	Kaggar

GANG- OCH SÅNGKLÄDER

3	Capnikar ?	10
3	Livrockar blå	
	Och så vidare.....	151 --

KREATUR

1	Sto 7 år	50
1	Black 21 år	12
1	Föl	13
5	Kor	60
2	Kvigor	14
1	Tjur	7
2	Kalvar	4
7	Får	12
2	Svin	<u>9</u>
		171

DIVERSE

1	Bibel	2
	Halva delen i förlorad Väderkvarn	20
	Kontant	480

FAST EGENDOM 1/4 mantal

1000 1502

BEHÅLLNING I BOET

DALER 2279

Utbetalt i föreskrivna FATTIGMEDEL till Pastor Joh. Litström
Daler 2:41

D A L E R R I K S D A L E R

1992 04 01

DALER var först namn på de "slagna" mynt i silver, som myntades från år 1534 i 1, 1/2 och 1/4 daler. Mark var högsta myntenheten fram till 1604

1530-talet 3 mark per daler

1540 " 3 1/2 - 3 3/4 mark per daler

1560 " 4 mark per daler

1604 6 mark per daler. 1 mark = 8 öre.

RIKSDALER var officiellt namn från år 1619.

1624 infördes kopparmyntet.

1633 1 daler i silver motsvarade 2 daler i koppar

1643 1 " " " 2 1/2 daler i koppar

1665 1 " " " 3 " "

1 RIKSDALER = 48 shilling. 1 SHILLING = 12 RUNDSTYCKEN ÅR 1776.

1802 bestämdes 1 Riksdaler (Rdr) Riksgälds = 2/3 av 1 Rdr Banco.

1855 infördes räkningen: 1 Riksdaler Riksmünt 100 öre.

1873 utbyttes Riksdaler mot KRONA.

Myntrealisation 1864: 1 Riksdaler Specie i silver = 2 2/3
Riksdaler Banco 4 Riksdaler Riksgälds.

Ich erlaube dem Herrn Carl J. Ballenberg für seine in
 der Stadt Wien am 11. 12. 1873

Leif Swärnö's ämne
Sjunde bokens Diakon.

Demnächst: Montan.

Summa, Nov. 2nd 90

Идем 1/2 ментал Аидеи
и ментал Идем ментал Аидеи

25. *Junerum*, 75. 50 4/10
 17. 22. *Februarii* 1714. *Gabriel Hummel*
 87. *Gigantus* 87. *(Gigantus)*
 22.

Avskrift.

Köpekontrakt.

Jag Anders Andersson ~~tillika~~ upplåter och förseljer herigenom på Femtio Årstid räknat i från den 14:de Marti detta År, Till Skomakaren Johan Skedin och dess Hustru Anna Stina Skedin och dess måg Skepparen Johan Westerlund och dess Hustru Anna Maria Westerlund, i från Edh och Börstils socken följande Lägenheter belegna å mitt hemman Ett fjerdedels mantal Krono skatte i Hemmanet N:o 1 i Wester Tvärnö Hargs socken. Nemligen alt vad som mig tillhör i den så kallade Nordan på Myran tillika med Boningsplats så kallade Stensberg innehållande något öfvaer & Tunnland~~id~~ mulbete för sina kreatur på skogen Samt rättighet att å mitt fiskewatten idka fiske, gjersellfong till inhängnande der af wedbrensell af vindfällan och torra qvistar Emot En Öfverenskommen Köpesumma Stor /300/ Trehundrade Riksdaler Riksmünt, och Som dessa 300 Riksdaler äro Tillfullo Ligviderade så afhender jag mig ofvan skrifna Lägenheter å förenemde tid till Ofvan nemde Skedin och dess måg Westerlund dess Hustrur och Rättsinnhafvare att Heröfver styra och Råda så som annan sin Wälfongna Egendom som Skedde i Westertvärnö den 28:de Februari 1859.

Anders /bomärke/ Andersson

Med å Andra Sidan Skrifne Kontrakt förklara wi oss till alla delar nöjda.

Johan /bomärke/ Skedin Hustru Anna Stina Skedin

Johan Westerlund

Anna Maria Westerlund

På Engong Nervarande Vittnen

DAGSVERKSLISTA hällen under mätningen af WESTER TVÄRNÖ

Månader och dagar 1878	Litt A Anders Andersson	Litt B Erik Andersson	Litt C Fredrik Löf	Litt D Jan Andersson	Litt D Norberg	Litt D Lindberg	SUMMA
	1/4 Mtl	1/4	1/4	5/24	1/42	1/42 Mtl	
Maj 27	1	2	1	1			5
28	2	1	1	1			5
29	1	1	2	2			6
31	2	2	1	1			6
Juni 1	1	1	2	2			6
3	2	2	1	1			6
4	1	1	2	2	1		7
5	2	2	1	1			6
6	1	1	1	2		1	6
7	1	1 1/2	1				3 1/2
8	1	1	1	1			4
11	1	1	1	1			4
12	1	1	1	1			4
13	1	1	1	1			4
14	1	1	1	1			4
Okt 1	2	2	2	2			8
2	2	2	3	2	1		10
3	3	3	2	2	1		11
4	1	1	1	1			4
5	1	1	1	1			4
24	1	1	1	1			4
NOVEMBER 7	1	1	1	1			4
8	1	1	1	1			4
	31	31 1/2	30	29	3	1	125 1/2

Wärderings- instrument öfver den kostnad, som erfordras för utflyttnings verkställande i Wester Tvärnö skifteslag byggnader m. m. författadt år 1878.

Erik Erssons utflyttningskostnad:

Erik Ersson flyttar alla åbyggnader till sitt egande 1/4 mtl 4600 fot från gamla hustomten.

Flytt av	Mangårdsbyggnad	Kr	875:80
	Bod		55:98
	Stall		149:94
	Svinhus		47:11
	Loge		100:50
	Fähus, lider		99:20
	Svinhus, fähus		93:47
	Bastu		100:91
	Källare		161:48
	Plantering		15:--
	Staket		6:50
	2 brunnar		60:--
	Planering		15:--

Erik Erssons totala utflyttndingskostnad 2405:34
 men emedan han, enligt Kungl. kungörelsen den 27
 September 1861, angående utflyttnings understöd
 af allmänna medel, eger att af sådana medel för 1/4
 mantal uppbära 150 kronor, deraf dock 3/4 eller
 112 kr 30 öre skola tillgodokomma alla utflytt-
 ningskostnaden deltagande delegare i skiftelaget,
 så minskas hans ofvannämnda utflyttningskostnad med
 förberörda 112:50 2.202:84

Fördelning

Förstärkte totalsumma skola alla deligarna
gemittelt 1105 i Kongl Skiftesstadgan betala,
hvar och en efter sin egolott, eller:

Litt Jön Anders Andersson för 132,4976 uppskattade gr. ref.	—	—	—	—	489	51
Litt Erik Andersson — 127,0012 — 8 ^e — 8 ^e —	—	—	—	—	469	30
Peter Erik Ersson — 134,4493 — 8 ^e — 8 ^e —	—	—	—	—	496	—
Peter Jan Andersson — 112,7214 — 8 ^e — 8 ^e —	—	—	—	—	416	—
Peter E. Lindberg — 112,7222 — 8 ^e — 8 ^e —	—	—	—	—	416	—
Peter J. Norberg — 112,7222 — 8 ^e — 8 ^e —	—	—	—	—	416	—

Summa 529,2139 uppskattade gr. ref. 1911

I handte af missnöje med förstärkte väk-
ning för densamma klandras genom stämning
af försäkras Hovraderätt inom bevisning
Wester Lönne den 11/11/1871

Joh. O. O. O.
Kommisars Lönne

A K R A R O C H Å N G A R V Ä S T R A T V Ä R N Ö

UNDANTAG AV MARK FÖR DELAGARNAS ALLMÄNNA BEHOV.

B e n ä m n i n g	Nummer på laga skifteskarta
Vedplatsen	125, 126, 127, 128 129 130
Vedplats med väg	284, 285, 291, 292, 293
Vedplats å Horrarne	1169
Båtsmanstorpet, Brandstycket	1531
Båtsmanstorpet	1532, 1533
Grustag, Storgärdet	80 - 84, 121, 122, 1550
Grustag i Westermarken	308
Brunnsplats å hustomt	4
Väg från byn till Qvarngärdet och Långängen samt därifrån till Tuskö	
Väg från byn till Bolet	
Väg från Qvarngärdet till öster Tvärnö	
Väg från Bolsvägen till skogsskifte Aa	
" Långmyran	
" Bo:s skifte	

S K I F T A D E H E M M A N

Skifte Aa, No 1, 1/4 mantal

Storgärdet	43, 44, 53
Vedplatsen	129
Lillängen	130, 132-154, 156-250
Nedånvreten	251-292
Westermarken	299-300, 303-329
Hustomt	330-332
Tomthage	333-335
Westermarken	337-432
Långängsstycket	753-772
Långmyran	776-806
Nyrudan	917-919
Långängsstycket	932-960
Långängen	1010-1042
Bolet	1043-1124
Allmänningen, täppa	1689-1693
Långskär	1721-1732
Skogsskifte Nordanpå-stycket	1350-1495
Total areal 183 tunnland, 20 kappland.	

Skifte Ab, No 1, 1/4 mantal

Tomtbacke	6, 7
Tomthage	11, 12
Storgärdet	25-26, 35-65 86-94 102-108 113-120, 123-124.
Vedplatsen	125, 129
Lillängen	130-132, 152-156, 158 160-161
Tomthage	335, 336

Täppmyran	391-403
Westermarken	404-423, 425-426
Långgårdsstycket	758-765
Långmyran	800-803, 805-817
Fäfången	818-846
Småkovan	847-852
Fäfångstycket	853-912
Nyrudan	913-931
Långängsstycket	932-939
Bolet	1114, 1122-1126
Nordanpå-stycket	1207-1208, 1211
Nordanpå-Myrn	1229, 1231-1242, 1245-1248
Hästhagen	1259-1273
Nordanpå-myrn	1274-1295
Nordanpå-stycket	1296-1309
Nordanpå-myrn	1310-1329
Nordanpå-stycket	1330-31, 1333-34, 1378-80
	1382, 1384, 1386-87, 1394-
	- 1461.
Nymyran	1461-1468
Nordanpå-stycket	1470
Brandstycket	1616-1617, 1622.
Stenvret-stycket	1623, 1642-1653
Allmänningen	1654-59, 1665-67
Svinvall	1682-1683
Hustomt	1084-86
Allmänningen	1687-1706
Äggörn	1718
Långskär	1720-28
Total areal 179 tunnland 8 kappland.	

Skifte Ba No 2, 1/4 mantal

Westermarken	359, 361-62, 364, 370, 372
	373, 426, 430, 432-33
	434
Äsmyrhagen	435-92, 494-95, 499-501, 503
Övarngärdet	531-50, 552-75
Lilla Brevik	576-645
Stora Brevik	646-681
Långängsstycket	682-720
Långängen	721-32
Nyvreten	733-755, 768-75
Långängsstycket	776, 780-85
Långmyran	945-955, 961-971
Långängsstycket	972-1016, 1021-24, 1032-39
Långängen	1054-63
Bolet	1189, 1193-1207, 1209-12
Nordanpå-stycket skogsmark	1224-1384.
Nordanpå-myrn	
Total areal 144 tunnland, 25 kappland.	

Skifte Bb No 2, 5/24 mantal

Hustomt	1 - 5
Tomtbacke	6 - 7
Tomthage	8 - 14
Storgärdet	15-39, 47, 62-83, 85-86,
	92-103, 108-13, 119-23
Nordanpå-stycket	1444-47
Brandstycket	1496-1531, 1534
Bodahagen	1535-49

Brandstycket	1550-1588
Sä-myran	1589-1601
Brandstycket	1602-1622
Stenvret-stycket	1623-1630
Stenvreten	1631-1643, 1653
Allmänningen	1654-56, 1658-64
Tomthage	1668-70
Bastuvreten	1671-1681
Grunden	1707-08
Små-örn	1711-16
Fisklösen	1717
Bolsskiftet	
Bolet	1079-81, 1087-1116, 1125-1169
Nordanpåstycket	1216
Nordanpå-myrrn	1227-32, 1242-58
Hästhagen	1259, 1261-62, 1264

Total areal 175 tunnland 29 kappland.

Bc No 2, 1/48 mantal

Bolet	1128-29, 1132-41
Nordanpå-stycket	1171-78
"	1179-93, 1195 1197-99 1202
Lindbergs boställe	1213-27, 1229, 1253-56

Total areal 18 tunnland 17 kappland.

Bd No 2, 1/48 mantal

Nedanvreten	284, 286, 291-97
Westermacken	298-302, 306, 362-63
Qvarngärdet	492-99, 501-528
Lilla Brevik	529-31, 534, 547 550-51

Total areal 12 tunnland 6 kappland.

X G A R E A R 1 8 7 8

Aa No 1	Anders Andersson	kvarboenderätt
Ab No 1	Erik Andersson	"
Ba No 2	Erik Ersson	utflyttningsskyldighet
Bb No 2	Jan Andersson	kvarboenderätt
Bc No 2	L. Lindberg	utflyttningsskyldighet
Bd No 2	Carl Norberg	"

L A G A S K I F T E
Å R 1 8 7 8
W E S T E R T W Å R N Å B Y

BESKRIVNING ÖFVER BESKAFFENHETEN AF HVARJE DELEGARES SKIFTESLAG
BYGGNADER OCH PLANTERINGAR; UPPRÄTTAD FÖR BESTÄMMANDE AF
QVARBOENDE RÄTTEN OCH UTFLYTTNINGS- SKYLDIGHETEN DERSTÄDES

No 1, 1/4 mantal, tillhörigt Anders Andersson, har följande åbyggnader m.m.-

- No 1 MANBYGGNAD under tegeltak, 11,3 m långt (alla gamla mått översatta till nu gällande), 8,3 m bred och 3,9 m hög, inredd i tre rum och kök med förstuga på nedra botten och två oinredda vindsrum, i gott skick.
- No 2 BRYGGHUS under spillertak, 10,1 m långt, 5,3 m brett, 3 m högt, i gott skick.
- No 3 STALL MED 2ne LIDER under tak av näver och färj, 16,6 m långt, 5,6 m brett, 3,3 m högt, i gott skick.
Färj eller färjstäng är en ålderdomlig benämning på stänger, som lades på taket för att hålla näverbitarna på plats. De var ofta sammanfogade på något sätt inocken. Som skydd mot hårda vindar lades ofta stenar på färjstängerna.
- No 4 Tvenne BODAR med två bottnar under tak av näver och färj 7,1 m långa, 4,8 m breda, 3,6 m höga, i gott skick.
- No 5 LOGE med 2:ne golv under tak av näver och färj, 14,1 m lång, 5,9 m bred, 3,1 m hög i gott stånd.
- No 6 FÅHUS, foderrum och lider under rörtak, 14 m långt, 5,8 m brett, 2,8 m högt - i hjälpligt skick.
- No 7 FÅHUS och foderrum under rörtak, 11,3 m långt, 4,2 m brett, 2,1 m högt - i gott stånd.
- No 8 VEDLIDER under tak av näver och färj, 4,8 m långt, 3,6 m brett, 2,1 m högt - i gott stånd.
- No 9 BADSTUGA - ute i skogen - under brädtak, 5,9 m lång, 4,8 m bred, 1,8 m hög - i dåligt skick.
- No 10 KÄLLARE, välvd, av gråsten, i gott skick.
- No 11 HEMLIGHUS under brädtak, 1,8 m långt, 1,6 m brett, 1,5 m högt - i gott stånd.

Ute på Svinvallen är dessutom en murad källare med överbyggnad - i förfallet skick.

2 BRUNNAR, samt en gemensam för denna och Erik Anderssons hemmansdel, 1 APPELTRAD, åtskilliga KÖRSBARSTRAD och BÄRBUSKAR finnas därjämte vid gården.

No 1, 1/4 mantal, tillhörigt Erik Andersson, har följande åbyggnader m.m.

- No 1 MANBYGGNAD under tegeltak, inredd i 3 rum och kök med förstuga på nedra botten samt ett vindsrum, 11,3 m lång, 8,5 m bred samt 3,9 m hög - i gott skick.
- No 2 BRYGGHUS, SLÖJDBOD och KÄLLARSTUGA med KÄLLARE, välvd av gråsten därunder, under spillertak, 15,4 m lång, 5,6 m bred, 3,6 m hög, nybyggd, i gott skick.
- No 3 BOD med 2:ne bottnar under tak av spiller, 5,3 m lång, 4,5 m bred, 3 m hög, i gott skick.
- No 4 STALL med foderrum och lider under tak av näver och färj, 12,8 m långt, 5,3 m brett, 3 m högt, i gott skick.
- No 5 SVINHUS med HEMLIGHUS under tak av näver och färj, 3,6 m långt, 5,3 m brett och 2,7 m högt, i gott skick.
- No 6 LODGE med 2:ne golv under tak av näver och färj, 14,8 m lång, 6,2 m bred, 3,6 m hög, i gott stånd.
- No 7 FÅHUS med FODERRUM under rörtak, 14,5 m långt, 6,4 m brett 3 m högt, i gott skick.
- No 8 VEDBOD under tak av näver och färj, 4,8 m bred, 1,8 m hög i hjälpligt skick.
- No 9 AGNBOD av bräder invid logen - i gott skick.
- No 10 BADSTUGA på svinvallen under rörtak, 6,2 m lång, 5 m bred, 2,1 m hög, i gott skick.
- No 11 SMEDJA på Svinvallen, under brädtak, 4,8 m lång, 3,6 m bred, 1,8 m hög - i hjälpligt skick, tillhör jämväl Anders Andersson till hälften.

Vid gården finns dessutom 2 APPELTRÄD , 1 OXELTRÄD och några KÖRSBÄRSTRÄD samt 2 BRUNNAR och hälften i en brunn, tillsammans med Anders Andersson.

No 2, 1/4 mantal, tillhörigt Eric Ersson, har följande åbyggnader m.m.

- No 1 MANBYGGNAD UNDER TEGELTAK, 15,9 m lång, 9,5 m bred, 4,2 m hög, inredd på andra botten uti 4 rum och kök med förstuga samt uti 2:ne vindsrum, oinredda, i gott skick.
- No 2 BRYGGHUS under spillertak, 4,6 m långt, 4,6 m brett, 3,1 m högt, i gott skick.
- No 3 STALL med foderrum och lider under spillertak, 12,2 m långt 5,3 m brett, 3,3 m högt - i gott skick.
- No 4 Tvenne BODAR med två bottnar under spillertak 6,5 långa, 5,3 m breda, 3,6 m höga - i gott skick.
- No 5 LODGE med 2:ne golv under tak av näver och färj, 14,8 m lång, 5,6 m bred, 3,3 m hög - i hjälpligt skick.
- No 6 FÅRHUS och lider under tak av näver och färj, 9,5 m långt 5,6 m brett, 3,3 m högt - i hjälpligt skick.
- No 7 SVINHUS, FÅRHUS och HEMLIGHUS under tak av näver och färj, 6,5 m långt, 5,3 m brett, 3,9 m högt - i för-svarligt skick.
- No 8 BADSTUGA på Svinvallen, under tak av näver och färj, 6,2 m lång, 4,3 m bred, 1,8 m hög, i gott skick.
- No 9 KÄLLARE, välvd av grästen, med överbyggnad, i gott skick.

3 APPELTRÄD, åtskilliga KÖRSBÄRSTRÄD och några BARBUSKAR samt 2:ne BRUNNAR finns vid gården.

--ooOoo--

No 2, 5/24 mantal, tillhörigt Jan Andersson, har följande åbyggnader m. m.

- No 1 MANBYGGNAD under tegeltak, 11,9 m lång, 8,9 m bred, 4,2 m hög, inredd i 3 rum och kök med förstuga på nedre botten samt ett vindsrum, oinrett, i gott skick.
- No 2 BRYGGHUS under tak av näver och färj, 8 m långt, 4,5 m brett, 2,7 m högt - i gott skick.
- No 3 KÄLLARE välvd av grästen med stuga ovanpå under tegeltak 3 m lång, 4,8 m bred, 2,1 m hög, i gott skick båda.
- No 4 Tvenne BODAR under tak av näver och färj, 6,5 m långa, 4,2 m breda, 3 m höga - i gott skick.
- No 5 STALL MED LIDER under tegeltak, 12,5 m långt, 4,8 m brett 3,3 m högt - i gott skick
- No 6 LODGE med 2:ne golv under tak av näver och färj, 14 m

lång, 6,2 m bred, 3 m hög - i hjälpligt skick.

No 7 FAXUS med lider under tak av näver och färj, 10 m långt
6,2 m brett, 3 m högt - i gott skick.

No 8 FAXUS med lider under rörtak, 7,7 m långt, 4,2 m brett,
2,4 m högt - i gott skick.

No 9 BADSTUGA under tak av näver och färj, 6,2 m lång, 4,5 m
bred, 1,8 m hög - i hjälpligt skick.

No 10 SVINHUS och LIDER under tak av tegel och rör, 7,1 m långt,
3,6 m brett, 1,8 m högt - i gott skick.

No 11 SMEDJA på Svinvallen, 4,2 m lång, 4,1 m bred, 3 m hög -
i hjälpligt skick, tillhör Eric Ersson till hälften

En BRUNN och några BARBUSKAR finns vid gården

--ooOoo--

Det 1/48 mantal, som äges av L Lindberg och C Norberg vardera
äro icke bebyggda.

--ooOoo--

Med anledning av förestående beskrivning anse Lantmätaren och
Gode Männen, att delägarna - såvida beskaffenheten av deras
byggnader skall ensamt vara bestämmande i fråga om
kvarboenderätt - böra åtnjuta densamma i följande ordning

1. Jan Andersson
 2. Erik Andersson
 3. Erik Ersson
 4. Anders Andersson
- och sist L Lindberg och C Norberg.

Wester Twärnö den 17 september 1878.
På ämbetets vägnar

J Wallquist
Kommissionslantmätare

Erik Mattsson	Pehr Pehrsson
God Man	God Man

Handlingarna angående laga skiftesförrättningen omfattar totalt
209 handskrivna foliosidor. Protokollsavskriften kostade bya-
laget 70:- kr.

Uppskrift

Wärderings-instrument öfver den kostnad, som erfordras för utflyttnings verkställande af nedannämnda delegares i We-
sterås Träsnickarskifteslag byggnader m.m., författadt år 1878.

Eric Andersson flyttar ä byggnaderna till en
lägenhet i Bodahagen, som på viss tid är
utskömd till J. E. Öberg.

1. 1. Stugubyggnaden. Nedtagning: taket

inredningen

muren

stommen

Utflytning: all sten

allt trä

Uppsättning: stenfoler

stommen

taket

muren med handläggning

inredningen

uppsättning

anskaffning af material, fyllning,
sand och ler

Malares aflojning, färg inberäknad

Nya materialier: 500 st murtegel

18 kub fot kalk å 50 öre

12 rullar tapeter å 25 öre

1/2 tolf bräder å 10 öre

2 st plankor å 15 öre för tolf

Öfverföras

Engestr. Kron.	Skiftes- lag.	Öfver- föras.	Öfver- föras.	Öfver- föras.	Öfver- föras.
	1	1	50		
	5	7	50		
	4	6			
	4	6			
	1	1	5	50	
	6	6	33		
	1	3	8	50	
	15	22	50		
	2	3			
		45			
	14	21			
	2	3			
	1	2	7		
		3			
		35			
		9			
		3			
		5			
		2	50		
		229			

skrift

Beskrifning öfver alla egna till Westervärns
by i Hårgs socken Rosäters härad och Floke-
holms län; upptecknad år 1878.

Egnas namn och naturliga beskaffenhet.	Andelen	Korn och botten		Lug		Höfvinger		Andelen
		Korn	Botten	Korn	Botten	Korn	Botten	
Hustant	grusjord	6				85	1417	
2	2 ^e	5				53	1080	
3	3 ^e	1	04 04					
4	4 ^e	5				24	0480	
5	5 ^e	15	42 28					
6	6 ^e	20				60	03	
7	7 ^e	20				13	65	
8	8 ^e	3		09	23			
9	9 ^e	1		57	57			
10	10 ^e	2		145	7250			
11	11 ^e	1		125	7350			
12	12 ^e	2		30	40			
13	13 ^e	5		54	1080			
14	14 ^e	10				73	72	
15	15 ^e	1	40 40					
16	16 ^e	1	162 162					
17	17 ^e	1	103 930					
18	18 ^e	15	65 40					
19	19 ^e	15	95 6330					
20	20 ^e	15	1 656					
21	21 ^e	8				28	0350	
Olof förres		605	49767	530	27580	335	3740	

Uttredning af utflyttningskostnads ersättningen i Wester
 Skärns skiftslags författad år 1878.

	1878	1879	1880	1881
Allt värderings instrumentet öfver utflyttningskost- naden synes:				
Allt Anders Anderssons utflyttnings-kostnad utgör	18			
Allt Erik Anderssons utflyttnings kostnad utgör	388	90		
Allt Erik Anderssons utflyttningskostnad utgör	246	34		
men emellan han, enligt Rangs Rungörelsen den 27. september 1861, angående utflyttnings understöd af all- männa medel, igen att af sådana medel för 1/4 mantal uppkärd 150 kronor, deraf dock 1/4 eller 112 kr. 50 öre skola tillgodokomma alla i utflyttningskost- naden deltagande delegare i skiftslaget, för sin skas hans ofrånkommande utflyttningskostnad med för- beredade	112	50	290	81
Allt Lindbergs utflyttningskostnad utgör	16			
Allt J. H. Norbergs utflyttningskostnad utgör	43	74		
Enligt bidrag af allmänna medel kan ej begäras för annat än Erik Anderssons utflyttning, när de öfriga blott anfatta enklara hus och lägenheter				1
Återstående utflyttningskostnad, hvilken skall utgöras af alla delegarne			21	1510
Förhållande delegarnes derom träffade förordning skall ut- flyttningskostnaden utgå i penningar och körlagsvecken, här satt här nedan bestämmas, samt erläggas af hvarje skiftslodelegare eller delningsgrunden, som är innehafvet				
Allt följande belopp på				
Anders Andersson för 102, 1975 uppskattade quadratf.	78	17		
Erik Andersson 127, 8012 " " " "	78	81		
Georg Peters 250, 4938 uppskattade quadratf.	152	28		

(Överfördt 250, 1988 uppkallade quadratier)				15.90
Erik Orefon för	134, 4495	2°	2°	78.7
Jan Andersson	115, 7214	2°	2°	60.9
E. Lindberg	11, 2722	2°	2°	10.0
J. Norberg	11, 2722	2°	2°	66.0

Summa 529, 2139 uppkallade quadratier 37.50

Fördelning

Anders Anderssons utflyttningskostnad bestrides af honom				
sjelf med				18
Om för Erik Andersson för honom sjelf upplagne kostnad för				
kontrungöring och en lada bestrides af honom sjelf med				28.0
och den för Öbergs lägenhet upplagne kostnad bestrides				
likaså af Erik Andersson med 15 öfnodags-				
verken in natura, hvilka moderas				56
samt med kontant				296.40
Allt den Erik Orefon tillkommande utflyttningskostnad				
deltager han sjelf med ofranskrifne				798.00
Jan Andersson med 15 öfnodagsverken				64
och i penningar				566.30
Erik Andersson med 15 öfnodagsverken				60
Anders Andersson med				323.87
Allt Erik Orefons utflyttningskostnad för Abatts				
Norbergs lägenhet deltager				
Erik Andersson med				315.01
Anders Andersson med				163.70
Allt Carl Norbergs utflyttningskostnad deltager				
Han sjelf med ofranskrifne				66.00
E. Lindberg med				58.00
Jan Andersson med				39.68
Överföres				157.67

	Oferförl. 137 67 26 74	
Anders Andersson med	270 81 43 745	
Andersson's flyttkostnad bestrides af honom sjelf	— 16	
Summa	3145 19	

Wesley i Lwärrnå den 26 Oktober 1878.

På amtets vägnar:

J. A. Wallquist,
kommissions-talbeträde.

Besigtningsoch värderings instrument för Wester
 twärns skiftslags för skiftade skog; upprättadt efter en
 den samma utskäddt laga skifte år 1878.

	Timmer i skiftet	Timmer i skiftet	Timmer i skiftet	Timmer i skiftet	Timmer i skiftet
	Skiftet i skiftet	Skiftet i skiftet	Skiftet i skiftet	Skiftet i skiftet	Skiftet i skiftet
Att. Aa Anders Andersson bekommer af					
Att. Ab Erik Andersson	12 32	38 365	22 63		
Att. Ba Erik Oreson	10 7	6	144 108		
Att. Bb, Bc, Bd, Jan Andersson, L. Lind					
berg, L. Norberg	2 13	6	68 196		
L. Norberg, för lägenheten			2 12		
af byns samfälda skog			2 3	36	
Summa	33 52	52 520			382 30
Att. Aa Anders Andersson bekommer till					
Att. Ab Erik Andersson	54 58	1/2	27 1050 50		
Att. Ba Erik Oreson	60 14	1/2	20 186		
Att. Bb Jan Andersson			7 20 231		
Att. Bd L. Norberg			1/2 2 10 50		
Sin andel i byns samfälda skog			23 10 84 50		
Summa	120 166	27 1/2	576		413 50
Att. Ab Erik Andersson bekommer af					
Att. Aa Anders Andersson, Jan Oreson	54 51	1/2	27 1050 50		
Att. Ba Erik Oreson	9 2		50 3 3		
Att. Bb, Bc, Bd Jan Andersson, L. Lind					
berg, L. Norberg	1 29	39	255 100		
Att. Bb Jan Andersson i Nordamprå					
myr			1 0		
af byns samfälda skog			1/2 6 40 50		
Summa	61 83	40	586		430 1

Beskrifning öfver de på viss tid aföndrade lägenheter, hvilka blifvit tillflyttade vid laga skiftet uti Wester Församling i Skarps socken, Frosäkers härad och Stockholms län; upprättad år 1878.

Öfverstyrelsens
nämndens
i Skarps
härads
nämnd

Namn på lägenhetsinnehafvare, deras
färd och nu allagda egor m. m.

Brotal	Försvinningsjord		Hämningsjord		Tings- demon- str.
	skat	högskatt- mätning mätall.	skat	högskatt- mätning mätall.	
	skat	högskatt	skat	högskatt	

J. & Öberg har af tillt Ab-
tillhörigt Erik Andersson, inne-
haft egor i Nordarpä myr, hvilka
han får behålla samt i Nordhagen egor,
1505-42, i ersättning, hvorför han, utän
hustant och mödestill, bekommer

af 13914	Kyrudan, ängsmark, plogland	204	68
af 917 af 1918	8	123	41
	Summa	327	109

Aballs Jansson har af tillt Ba, 4 mil,
152, tillhörigt Erik Andersson, innehaft
egor 1532-34, 1541-70 i Stenvelin och Bad-
sluvsten och får i ersättning

af 559	Alla Bräcke mylla på mobollen	15	42	28
af 560	8	15	19	12 67
567 568	8	198	1 21 67	
	Summa	229	1 62 34	

Aballs Norberg har af tillt Ba, 4 mil,
152, tillhörigt Erik Andersson, innehaft
på Nordarpä skicket och i Nordarpä
myr egor 1300-1309 och bekommer i er-
sättning därför

K Ä L L F Ö R T E C K N I N G .

TRYCKTA KÄLLOR

F V Radloff. Beskrivning över Roslagen.
Sällskapet för utgivande av lantmäteriets historia
Svenska Lantmäteriet 1628 - 1928.
Gustav Sundbärg. Kungl. Civildepartementets år 1907
beslutade Emigrationsutredning, del 5, Bygdestatistik.
Bygd att vårda - Kulturminnesprogram för Uppsala län.
Sonja Edin, Anita Åström - Tvärnö skola.
Inga-Maja Ahlsén - Artiklar i årsskrifterna Tvärnö förr och nu.

ÖTRYCKTA KÄLLOR

Gårdsarkiv över Väster Tvärnö by - Thure Eriksson
Dito Sven-Olof Söderström
Landsarkivet, Uppsala
Ortnamnsarkivet, Uppsala
Frösåkers häradsrätts arkiv, Tierp
Uppsala Tingsrätt, inskrivningsmyndigheten, Uppsala
Hargs sockens protokoll, Östhammar
Lantmäterienhetens arkiv, Uppsala
Upplands Fornminnesförening och Hembygdsförbund, Uppsala
Upplandsmuseet, Uppsala
Utvandrarnas Hus, Växjö

ÖVRIGA UPPGIFTSLÄMNARE

Inga-Maja Ahlsén, Uppsala - bandade intervjuer.
Gerhard Carlsson, Björnäs
Märta Bauman, Stockholm
Sonja Edin, Östhammar
Bertil Eriksson, Östhammar
Thure Eriksson, Östhammar
Stig och Janette Hokansson, Brisbane, Australien
Paul Jansson, Lavarö
Astrid Johansson, Östhammar
Eskil och Lisa Johansson, Tvärnö
Amy och Sven Mattsson, Tvärnö
Alf Pettersson, Tvärnö
Jan Rydh, Västerås
Elsa Sjögren, Tuskö Täppan
Monica Swederöth, Stockholm
Sven-Olof Söderström, Tvärnö
Gunnar Blomgren, Arjeplog
Leif Backlund, Sorunda
Justus Harberg, Mariehamn, Åland
Ålands Radio m. fl

